

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาคุณลักษณะของผู้เรียนด้านทักษะในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 เพื่อให้การศึกษาค้นคว้าเป็นไปตามขั้นตอน ผู้วิจัยจึงกำหนดลำดับหัวข้อเรื่องดังต่อไปนี้

1. บริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3
 - 1.1 ข้อมูลทั่วไปของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3
 - 1.2 ข้อมูลสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3
 - 1.3 ข้อมูลนักเรียนและบุคลากรในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3
2. การจัดการศึกษาของไทยสู่ประชาคมอาเซียน
 - 2.1 ความหมายและความสำคัญของประชาคมอาเซียน
 - 2.2 พัฒนาการของอาเซียนสู่ประชาคมอาเซียน
 - 2.3 แนวทางการจัดการศึกษาของประชาคมอาเซียน
 - 2.4 แผน 5 ปี ด้านการศึกษาของอาเซียน
 - 2.5 แผนยุทธศาสตร์ด้านการศึกษาไทยเพื่อก้าวสู่ประชาคมอาเซียน ปี 2558 (2554-2558)
 - 2.6 การจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียน
 - 2.7 คุณลักษณะเด็กไทยในประชาคมอาเซียน
3. คุณลักษณะของผู้เรียนในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน
 - 3.1 ด้านการมีภาวะผู้นำ
 - 3.2 ด้านการมีจิตสาธารณะ
 - 3.3 ด้านการคิดอย่างมีเหตุผล
 - 3.4 ด้านการตระหนักในสิทธิมนุษยชน
 - 3.5 ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้
 - 3.6 ด้านการควบคุมตนเอง
 - 3.7 ด้านการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร
 - 3.8 ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
 - 3.9 ด้านการแก้ปัญหาอย่างสันติ
 - 3.10 ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น

- 3.11 ด้านการยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม
- 4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 4.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

บริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3

1. ข้อมูลทั่วไปของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3

1.1 ความหมาย

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 หมายถึง หน่วยงานการศึกษาที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีอำนาจหน้าที่ ตามมาตรา 37 ของพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษา พ.ศ. 2546 กำกับดูแลโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดนนทบุรีและพระนครศรีอยุธยา (กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 3, 2557, หน้า 1-2)

1.2 วิสัยทัศน์

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 3 เป็นองค์กรการบริหารการศึกษาที่มีคุณภาพได้มาตรฐานสู่สากล

1.3 พันธกิจ

พัฒนาและส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษามีการบริหารจัดการการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ผู้เรียนเป็นบุคคลที่มีความรู้คู่คุณธรรม มีวินัย มีจิตสำนึกรักสิ่งแวดล้อม อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น มีทักษะอาชีพ และมีความสามารถตามมาตรฐานสากล

1.4 เป้าประสงค์

1.4.1 สถานศึกษามีการบริหารจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานสากล และพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

1.4.2 ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทักษะอาชีพ และพัฒนาสู่สากล

1.4.3 ประชากรวัยเรียนได้รับโอกาสในการศึกษาขั้นพื้นฐาน 15 ปี อย่างทั่วถึง และได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ

1.4.4 ครู และบุคลากรทางการศึกษาสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.4.5 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบริหารงานได้ตามมาตรฐาน โดยเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

1.5 กลยุทธ์

1.5.1 พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับตามหลักสูตร และส่งเสริมความสามารถทางเทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้

1.5.2 ปลุกฝังคุณธรรม ความสำนึกในความเป็นชาติไทย และวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1.5.3 ขยายโอกาสทางการศึกษาให้ทั่วถึง ครอบคลุมผู้เรียนได้รับโอกาสในการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ

1.5.4 พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งระบบ ให้สามารถจัดการเรียนการสอนและปฏิบัติงานได้อย่างมีคุณภาพ

1.5.5 พัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษา ตามแนวทางการกระจายอำนาจทางการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลและเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนและความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา

1.6 บทบาทหน้าที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 3

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศึกษา มัธยมศึกษา เขต 3 เป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีอำนาจหน้าที่ ตามมาตรา 37 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษา พ.ศ. 2546 ดังนี้

ก. ดำเนินการให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา (มาตรา 36)

ข. มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการศึกษาที่กำหนดไว้ในกฎหมายนี้ (พรบ.ระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546) และกฎหมายอื่นและ

ค. มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้ 1) จัดทำนโยบาย แผนพัฒนา และมาตรฐานการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบาย มาตรฐานการศึกษา แผนการศึกษา แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานและความต้องการของท้องถิ่น 2) วิเคราะห์การจัดตั้งงบประมาณเงินอุดหนุนทั่วไปของสถานศึกษา และหน่วยงานใน เขตพื้นที่การศึกษา และแจ้งจัดสรรงบประมาณที่ได้รับให้หน่วยงานข้างต้นรับทราบและกำกับ ตรวจสอบ ติดตามการใช้จ่ายงบประมาณของหน่วยงานดังกล่าว 3) ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาหลักสูตรร่วมกับสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา 4) กำกับ ดูแล ติดตาม และประเมินผลสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและในเขตพื้นที่การศึกษา 5) ศึกษาวิเคราะห์ วิจัย และรวบรวมข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา 6) ประสานการระดมทรัพยากรด้านต่าง ๆ รวมทั้งทรัพยากรบุคคล เพื่อส่งเสริม สนับสนุนการจัดการและพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา 7) จัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษา และประเมินผลสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา 8) ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน การจัดการศึกษาของสถานศึกษาของเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งบุคคล องค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันอื่นที่

จัดรูปแบบที่หลากหลายในเขตพื้นที่การศึกษา9) ดำเนินการและประสาน ส่งเสริม สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา10) ประสาน ส่งเสริมการดำเนินงานของคณะอนุกรรมการ และคณะทำงานด้านการศึกษา11) ประสานการปฏิบัติราชการทั่วไปกับองค์กร หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในฐานะสำนักงานผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการในเขตพื้นที่การศึกษาและ12) ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับกิจการภายในเขตพื้นที่การศึกษาที่มีได้ระบุให้เป็นหน้าที่ของผู้ใดโดยเฉพาะ หรือปฏิบัติงานอื่นตามที่มอบหมาย

2. ข้อมูลสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 3 มีสถานศึกษาในกำกับดูแลทั้งสิ้น 47 แห่ง แบ่งออกเป็น 2 จังหวัด คือ จังหวัดนนทบุรี และจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 3, 2557, หน้า 9-10) ดังตาราง 1

ตาราง 1 ข้อมูลสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จำแนกตาม จังหวัด และขนาดสถานศึกษา

จังหวัด	ขนาดสถานศึกษา	โรงเรียน	รวม
นนทบุรี	ใหญ่พิเศษ (2,500 คน ขึ้นไป)	1) เตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ	18
		2) เทพศิรินทร์ นนทบุรี	
		3) บางบัวทอง	
		4) วัดเขมาภิรตาราม	
		5) สวนกุหลาบวิทยาลัย	
		6) เบญจมราชานุสรณ์	
		7) นวมินราชินูทิศ หอวัง นนทบุรี	
		8) ปากเกร็ด	
		9) สตรีนนทบุรี	
	ใหญ่ (1,500-2,499 คน)	1) รัตนาธิเบศร์	3
		2) ไทรน้อย	
		3) ศรีบุญยานนท์	
	กลาง (500-1,499 คน)	1) เตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้านนทบุรี	
		2) นนทบุรีพิทยาคม	
		3) บดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี)	
		4) โพธิ์นิมิตวิทยาคม	

ตาราง 1(ต่อ)

จังหวัด	ขนาดสถานศึกษา	โรงเรียน	รวม
พระนครศรีอยุธยา	เล็ก (น้อยกว่า 500 คน)	5) ราษฎร์นิยม	6
		6) ราชวินิต นนทบุรี	
	ใหญ่พิเศษ (2,500 คน)	-	-
		1) อยุธยาวิทยาลัย	2
		2) จอมสุรางค์อุปถัมภ์	
		3) อยุธยานุสรณ์	
	ใหญ่ (1,500-2,499 คน)	2) ท่าเรือ “นิตยานุกุล”	4
		3) บางปะอิน “ราชานุเคราะห์”	
		4) เสนา “เสนาประสิทธิ์”	
		1) นครหลวง “อุดมรัชต์วิทยา”	11
	กลาง (500-1,499 คน)	2) บางปะหัน	
		3) วังน้อย “พนมยงค์วิทยา”	
		4) บางปะอิน	
		5) ลาดบัวหลวงไพโรจน์วิทยา	
		6) บางซ้ายวิทยา	
		7) บางไทรวิทยา	
		8) วิเชียรกลิ่นสุคนธ์อุปถัมภ์	
		9) ผักไห้ “สุทธาประมุข”	
		10) อุทัย	
		11) ภาษี “สุนทรวิทยานุกูล	
	เล็ก (น้อยกว่า 500 คน)	1) อุดมศีล	8
		2) บางบาล	
		3) บ้านแพรกประชาสรรค์	
		4) วัดโพธิ์ผักไห้	
		5) สาคลีวิทยา	
		6) หนองน้ำสมวิทยาคม	
		7) ท่าหลวงวิทยานุกูลภ	
		8) ปากกรานพิทยา	

ตาราง 1 (ต่อ)

จังหวัด	ขนาดสถานศึกษา	โรงเรียน	รวม
		9) ท่าช้าง วิทยาคม	
		10) ลาดชะโดสามัคคี	
		11) ลาดงาประชาบำรุง	
		12) มหาราช “ประชานิมิตร	12
รวม			47

ที่มา: กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 3 (2557, หน้า 11)

3. ข้อมูลนักเรียนและบุคลากรในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3

ปีการศึกษา 2557สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 3 มีนักเรียนในสังกัดทั้งสิ้น 66,962 คน ข้าราชการครู 2,955 คนแบ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษา139 คน และครู 2,816คน (กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 3,2557, หน้า 9-12)ดังตาราง 2และ3

ตาราง 2ข้อมูลจำนวนนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3
(ณ 10 มิถุนายน 2557)

จังหวัด	จำนวนนักเรียนปีการศึกษา 2557			รวม (คน)
	ม.ต้น	ม.ปลาย	ปวช.	
1. นนทบุรี	22,190	18,396	-	40,586
2. พระนครศรีอยุธยา	14,588	11,774	14	26,376
รวม	36,778	30,170	14	66,962

ที่มา: กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 3 (2557, หน้า 23)

ตาราง 3 ข้อมูลจำนวนผู้บริหารสถานศึกษาและครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 (ณ 10 มิถุนายน 2557)

จังหวัด	จำนวนผู้บริหารสถานศึกษาและครู ปีการศึกษา 2557	
	ผู้บริหาร	ครู
1. นนทบุรี	76	1,594
2. พระนครศรีอยุธยา	63	1,222
รวม สพม.3	139	2,816

ที่มา: กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 3 (2557, ไม่ปรากฏเลขหน้า)

การจัดการศึกษาของไทยสู่ประชาคมอาเซียน

1. ความหมายของประชาคมอาเซียน

วิกานดาวรรณวิเศษ(2555, หน้า 10) กล่าวว่า ประชาคมอาเซียนหมายถึง เป้าหมายของการรวมตัวกันของประเทศสมาชิกอาเซียน เพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองและขีดความสามารถการแข่งขันของอาเซียนในเวทีระหว่างประเทศในทุกด้าน รวมถึงความสามารถในการรับมือกับปัญหาใหม่ๆ ในระดับโลกที่ส่งผลกระทบมาถึงภูมิภาคอาเซียน เช่น ภาวะโลกร้อน การก่อการร้าย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การเป็นประชาคมอาเซียน คือการทำให้ประเทศสมาชิกอาเซียนเป็น “ครอบครัวเดียวกัน” ที่มีความแข็งแกร่งและมีภูมิทัศน์ที่ดี โดยสมาชิกในครอบครัวมีสภาพความอยู่ที่ดี ปลอดภัย และสามารถทำมาค้าขายได้อย่างสะดวกมากยิ่งขึ้น

กรมอาเซียนกระทรวงการต่างประเทศ (2556, หน้า 44)กล่าวว่า ประชาคมอาเซียนหมายถึง เป้าหมายการรวมตัวของประเทศสมาชิกของสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จำนวน 10 ประเทศในปีพ.ศ.2558 เพื่อการสร้างประชาคมที่มีความแข็งแกร่งมีความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจสามารถสร้างโอกาสและรับมือสิ่งท้าทายทั้งด้านการเมืองความมั่นคง เศรษฐกิจและภัยคุกคามรูปแบบใหม่ได้อย่างรอบด้านโดยให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีสามารถประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจได้อย่างสะดวกมากยิ่งขึ้นและประชาชนในอาเซียนมีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

สรุปประชาคมอาเซียน หมายถึง เป้าหมายของการรวมตัวกันของประเทศสมาชิกอาเซียนในปี พ.ศ.2558 เพื่อความร่วมมือกันของประเทศสมาชิกในการเพิ่มอำนาจต่อรองและ

ขีดความสามารถการแข่งขันของอาเซียนในเวทีระหว่างประเทศในทุกด้านทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

2. พัฒนาการของอาเซียนสู่ความเป็นประชาคมอาเซียน

สำนักการประชาสัมพันธ์ต่างประเทศ กรมประชาสัมพันธ์(2555, หน้า 5-10) กล่าวว่าสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (association of southeast Asian nations: ASEAN) หรืออาเซียนจัดตั้งขึ้นโดยปฏิญญากรุงเทพฯ (bangkok declaration) ซึ่งลงนามโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศของ 5 ประเทศได้แก่อินโดนีเซีย มาเลเซียฟิลิปปินส์ รัฐสิงคโปร์ และไทยเมื่อวันที่ 8 สิงหาคมพ.ศ. 2510ซึ่งก่อนหน้านีปี พ.ศ. 2504 มีความพยายามที่จะก่อตั้งสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ขึ้น โดยมีประเทศไทย มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ ร่วมกันจัดตั้งเพื่อให้เกิดความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม แต่มีระยะเวลาดำเนินการเพียง 2 ปี ก็ประสบปัญหาทางการเมืองระหว่างประเทศมาเลเซีย และอินโดนีเซีย สมาคมฯ ที่ก่อตั้งขึ้นจึงต้องหยุดชะงัก

ต่อมาในปีพ.ศ.2510 มีการฟื้นฟูความร่วมมือและสัมพันธ์ภาพระหว่างประเทศของประเทศสมาชิก 5 ประเทศ คือ ไทย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย และสิงคโปร์ จึงได้มีการลงนามความร่วมมือเป็นปฏิญญาอาเซียน ที่สำนักพระราชวังสราญรมย์ กรุงเทพมหานคร ปฏิญญาอาเชียนดังกล่าวจึงได้ชื่อว่า ปฏิญญากรุงเทพฯ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ส่งเสริมความร่วมมือและความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ และการบริหาร 2) ส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคงส่วนภูมิภาค 3) เสริมสร้างความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมในภูมิภาค เสริมสร้างความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ พัฒนาการทางวัฒนธรรมในภูมิภาค 4) ส่งเสริมให้ประชาชนในอาเซียนมีความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตที่ดี 5) ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในรูปแบบของการฝึกอบรมและการวิจัย และส่งเสริมการศึกษาด้านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 6) เพิ่มประสิทธิภาพของการเกษตรและอุตสาหกรรม การขยายการค้า ตลอดจนปรับปรุงการขนส่งและการคมนาคม และ7) เสริมสร้างความร่วมมืออาเซียนกับประเทศภายนอกองค์การความร่วมมือแห่งภูมิภาคอื่นๆ และองค์การระหว่างประเทศ

จากความร่วมมือตามวัตถุประสงค์ มีผลเป็นที่ประจักษ์แก่อนานาประเทศต่อมาในปี พ.ศ. 2527ประเทศเนการาบรูไน คารุสซาลาม ได้เข้าเป็นสมาชิกลำดับที่ 6 ปีพ.ศ.2538 ประเทศเวียดนาม เข้าเป็นสมาชิกลำดับที่ 9 ปีพ.ศ. 2540 สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ เข้าเป็นสมาชิกพร้อมกัน และปีพ.ศ.2542 ราชอาณาจักรกัมพูชา ได้เข้าเป็นสมาชิกลำดับล่าสุด การดำเนินงานในช่วงแรกของประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียนเป็นการปรับเปลี่ยนทัศนคติเพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้งระหว่างกันจึงเน้นเรื่องของการเมืองและความมั่นคงเป็นหลักจากนั้นจึงเป็นช่วงของการขยาย

ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอาเซียนและมุ่งพัฒนาสู่การรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนในท้ายที่สุด

พัฒนาการสำคัญของสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปเป็นประชาคมอาเซียนเริ่มจากความพยายามที่จะสร้างกลุ่มเศรษฐกิจภายในอาเซียนขึ้นเพื่อให้อาเซียนสามารถรับมือกับสถานการณ์ระหว่างประเทศที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและกระแสนการบูรณาการทางเศรษฐกิจในภูมิภาคอื่นได้ตั้งนั้นในการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 4 ที่สิงคโปร์เมื่อปีพ.ศ. 2535 ผู้นำรัฐบาลอาเซียนได้ตัดสินใจจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียนขึ้นและเพื่อให้อาเซียนมีความเป็นปึกแผ่นทั้งในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืนที่ประชุมสุดยอดอาเซียนได้เห็นพ้องในการจัดตั้งมหาวิทยาลัยซึ่งเป็นแนวคิดเบื้องต้นที่จะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของอาเซียนโดยใช้การศึกษาเป็นกลไกในการสร้างความเข้าใจกันในกลุ่มประชาชนอาเซียนและการส่งเสริมให้เกิดการเคลื่อนย้ายระหว่างกันอย่างมีประสิทธิภาพโดยในระยะแรกให้จัดตั้งเป็นเครือข่ายความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยของประเทศสมาชิกอาเซียนขึ้นในปีพ.ศ. 2538

ต่อมาในปีพ.ศ.2540 ผู้นำรัฐบาลอาเซียนได้เห็นชอบต่อเอกสารวิสัยทัศน์อาเซียน ค.ศ.2020 ในการประชุมสุดยอดอาเซียนอย่างไม่เป็นทางการครั้งที่ 2 ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ โดยประเทศไทยเป็นผู้ริเริ่มให้ผู้นำรัฐบาลอาเซียนรับรองเอกสารวิสัยทัศน์อาเซียน ค.ศ.2020 ในโอกาสครบรอบ 30 ปีของการจัดตั้งอาเซียนซึ่งกำหนดทิศทางและเป้าหมายของการดำเนินความร่วมมือในอาเซียนทางด้านการเมืองเศรษฐกิจและสังคมรวมทั้งความร่วมมือกับภายนอกภูมิภาคเพื่อให้อาเซียนเป็นวงสมานฉันท์แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อยู่ส่วนในการพัฒนาอย่างมีพลวัต ชุมชนแห่งสังคมที่เอื้ออาทรและภูมิภาคอาเซียนที่มุ่งปฏิสัมพันธ์กับเพื่อมุ่งพัฒนาสู่วิสัยทัศน์อาเซียนดังกล่าวที่ประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 6 ณ กรุงฮานอยประเทศเวียดนามเมื่อเดือนธันวาคมพ.ศ. 2541 ได้ให้การรับรองแผนปฏิบัติการเพื่อดำเนินการตามวิสัยทัศน์อาเซียน ค.ศ.2020 หรือแผนปฏิบัติการฮานอย (hanoi action plan) สำหรับช่วงปีพ.ศ. 2542-2547 เพื่อใช้เป็นกรอบความร่วมมือของอาเซียนในการดำเนินความร่วมมือให้บรรลุเป้าหมายของการมีความมั่นคงทางการเมืองการรวมตัวทางเศรษฐกิจอย่างเหนียวแน่นเสถียรภาพและประชากรที่มีคุณภาพที่ดีอย่างทั่วถึงรวมถึงความร่วมมือด้านสังคมหรือความร่วมมือเฉพาะด้าน (functional cooperation) ซึ่งเป็นความร่วมมือด้านอื่นๆที่มีใช้ด้านการเมืองและเศรษฐกิจได้แก่การพัฒนาสังคมความมั่นคงทางสังคมวัฒนธรรมและสารสนเทศวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสิ่งแวดล้อมและสิทธิมนุษยชนโดยต้องทำให้มีผลเป็นรูปธรรมภายในการกำหนดระยะเวลาที่ชัดเจน

ต่อมาในการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 9 ณ เกาะบาหลีประเทศอินโดนีเซียได้มีการลงนามใน Bali Concord II ที่กำหนดให้มีการจัดตั้งประชาคมอาเซียนขึ้นภายในปีค.ศ. 2020 โดยประกอบด้วย 3 เสาหลักคือ 1. ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN political-security community: APSC) มีวัตถุประสงค์ที่จะทำให้ประเทศในภูมิภาคอยู่อย่างสันติสุขโดยการ

แก้ไขปัญหาในภูมิภาคโดยสันติวิธีและยึดมั่นในหลักความมั่นคงรอบด้านประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียนจะ 1.1) ใช้ข้อตกลงและกลไกของอาเซียนที่มีอยู่แล้วในการเพิ่มศักยภาพในการแก้ไขปัญหาข้อพิพาทภายในภูมิภาค รวมทั้งการเผชิญหน้ากับภัยคุกคามรูปแบบใหม่ เช่น การก่อการร้าย การลักลอบค้ายาเสพติด การค้ามนุษย์ อาชญากรรมข้ามชาติอื่นๆ และการขจัดอาวุธที่มีอานุภาพทำลายล้างสูง 1.2) ริเริ่มกลไกใหม่ๆ ในการเสริมสร้างความมั่นคงและกำหนดรูปแบบใหม่สำหรับความร่วมมือด้านนี้ ซึ่งรวมถึงการกำหนดมาตรฐานการป้องกันการเกิดข้อพิพาท การแก้ไขข้อพิพาท และการสร้างเสริมสันติภาพภายหลังการยุติข้อพิพาท 1.3) ส่งเสริมความร่วมมือ ทางทะเล ทั้งที่ ความร่วมมือข้างต้นจะไม่กระทบต่อความเป็นอิสระของประเทศสมาชิกในการดำเนินนโยบายการต่างประเทศและความร่วมมือทางทหารกับประเทศนอกภูมิภาค และไม่นำไปสู่การสร้างพันธมิตรทางการทหาร 2. ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN economic community: AEC) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีความมั่นคง มั่งคั่งและสามารถแข่งขันกับภูมิภาคอื่นๆ ได้ โดย 2.1) มุ่งให้เกิดการไหลเวียนอย่างเสรีของสินค้า บริการ การลงทุน เงินลงทุนการพัฒนาทางเศรษฐกิจ และการลดปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำทางสังคม ภายในปีพ.ศ.25822) ทำให้อาเซียนเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียว (single market and production base) โดยจะริเริ่มกลไกและมาตรการใหม่ๆ ในการปฏิบัติตามข้อริเริ่มทางเศรษฐกิจ ที่มีอยู่แล้ว 2.3) ให้ช่วยเหลือแก่ประเทศสมาชิกใหม่ของอาเซียนเพื่อลดช่องว่างการพัฒนาและช่วยให้ประเทศเหล่านี้เข้าร่วมกระบวนการรวมตัวทางเศรษฐกิจของอาเซียน 2.4) ส่งเสริมความร่วมมือในนโยบายการเงินและเศรษฐกิจมหภาค ตลาดการเงินและตลาดทุน การประกันภัยและภาษีอากร การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการคมนาคม พัฒนาคือความร่วมมือด้านกฎหมาย การเกษตร พลังงาน การท่องเที่ยว การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยการยกระดับการศึกษาและการพัฒนาฝีมือแรงงานและ 3. ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN socio-cultural community: ASCC) จุดมุ่งหมายในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน และเสริมสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของอาเซียน โดยมีแผนปฏิบัติการประชาสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนซึ่งครอบคลุมความร่วมมือในหลายสาขา เช่น ความร่วมมือด้านการปราบปรามยาเสพติด การพัฒนาชนบทการจัดการความยากจนสิ่งแวดล้อม การศึกษา วัฒนธรรม สตรี สาธารณสุข โรคเอดส์ และเยาวชน เป็นต้น เป็นกลไกสำคัญเพื่อการบรรลุจุดมุ่งหมายของประชาคมนี้ และรองรับการเป็นประชาคม ซึ่งเน้นใน 4 ด้าน ได้แก่ 3.1) การสร้างประชาคมแห่งสังคมที่เอื้ออาทร 3.2) แก้ไขผลกระทบต่องานสังคม อันเนื่องมาจากการรวมตัวทางเศรษฐกิจ 3.3) ส่งเสริมความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมและการจัดการดูแลสิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้องและ 3.4) ส่งเสริมความเข้าใจระหว่างประชาชนในระดับรากหญ้า การเรียนรู้ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม รวมทั้งการรับรู้ข่าวสารซึ่งเป็นรากฐานที่จะนำไปสู่การเป็นประชาคมอาเซียนและเพื่อสานต่อแผนปฏิบัติการฮานอยที่หมดวาระในปีพ.ศ. 2547 ที่ประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 10 ถนนนครเวียงจันทน์ประเทศ

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้ให้การรับรองแผนปฏิบัติการเวียงจันทน์ (vientiane action plan) สำหรับช่วงปีพ.ศ. 2547-2553 เพื่อใช้เป็นกรอบในการสานต่อความร่วมมือเพื่อบรรลุวิสัยทัศน์อาเซียนต่อไป

ในการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 12 ณ เมืองเซบูประเทศฟิลิปปินส์เมื่อวันที่ 13 มกราคมพ.ศ.2550 ที่ประชุมได้เห็นชอบให้เลื่อนเวลาในการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนเร็วขึ้นเป็นภายในปีค.ศ.2015 เพื่อให้อาเซียนสามารถแข่งขันกับภูมิภาคอื่นและทันต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งปัจจุบันและความท้าทายใหม่ๆในอนาคตในการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 13 ที่ประเทศสิงคโปร์เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายนพ.ศ.2550 ผู้นำอาเซียนได้ให้การรับรองกฎบัตรอาเซียน (ASEAN charter) เพื่อเป็นกลไกในการปรับปรุงการทำงานของอาเซียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น มีกรอบในการทำงานที่ชัดเจนและสามารถปรับตัวตามสภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งในด้านสังคมเศรษฐกิจและการเมืองกฎบัตรอาเซียนเป็นเสมือนธรรมนูญของอาเซียนที่วางกรอบทางกฎหมายและโครงสร้างองค์กรจัดระบบการทำงานและบริหารกลไกความร่วมมือระหว่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนภายในปีค.ศ.2015 โดยประเทศสมาชิกทั้ง 10 ประเทศ ได้ให้สัตยาบันกฎบัตรอาเซียนส่งผลให้กฎบัตรอาเซียนมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 15 ธันวาคมพ.ศ.2551

นอกจากนี้ในการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 13 ได้มีการลงนามในประกาศร่วมแผนงานการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจเพื่อใช้กำหนดทิศทางแผนงานด้านเศรษฐกิจในการรวมอาเซียน 10 ประเทศเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวบนพื้นฐานของความเท่าเทียมการไม่เลือกปฏิบัติและการได้รับประโยชน์ร่วมกันอันจะนำไปสู่การรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนในปีค.ศ.2015 ในท้ายที่สุดสำหรับแผนงานการจัดตั้งประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียนและแผนงานการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนได้รับการรับรองและลงนามในการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 14 ที่ชะอำ-หัวหินเมื่อเดือนมีนาคมพ.ศ.2552

ในกฎบัตรอาเซียนได้บรรจุเรื่องการศึกษาไว้ในบทที่ 1 ข้อย่อยที่ 10 ว่า “เพื่อพัฒนาศักยภาพมนุษย์ด้วยความร่วมมือที่ใกล้ชิดยิ่งขึ้นด้านการศึกษาระียนรู้ตลอดชีพและด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อเสริมสร้างพลังประชาชนและเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ประชาคมอาเซียน”ซึ่งที่ประชุมเห็นว่าความร่วมมือด้านการศึกษาเป็นหัวใจสำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถของประเทศสมาชิกอาเซียนและเป็นมิติที่สำคัญของเสาหลักทั้งสามด้านของประชาคมอาเซียนและได้ย้ำถึงบทบาทของการศึกษาในการเพิ่มความตระหนักในความเป็นอาเซียนและอัตลักษณ์ของอาเซียนรวมทั้งการส่งเสริมความเข้าใจในความหลากหลายทางวัฒนธรรมในอาเซียน

สรุปจากพัฒนาการและเป้าหมายที่สำคัญในการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนในปีพ.ศ.2558 ส่งผลให้ประเทศสมาชิกอาเซียนเกิดการตื่นตัวในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษา ทั้งในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษาทั้งนี้เพราะการศึกษาถือเป็น

หัวใจสำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนาในทุกด้าน โดยในการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนในปีพ.ศ.2558ส่งผลให้เกิดการเปิดเสรีด้านการค้าสินค้าและบริการในอาเซียน ด้านการศึกษาจะส่งผลให้การจัดการศึกษาข้ามพรมแดนระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน ขยายตัวกว้างขวางมากขึ้นจะทำให้การเคลื่อนย้ายกำลังคน นักเรียน นักศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาสะดวกขึ้นประเทศไทยเป็นประเทศสมาชิกหนึ่งของอาเซียนจำเป็นต้องเตรียมการเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของอาเซียนที่กำลังจะเกิดขึ้น โดยเฉพาะการเตรียมการทางด้านการศึกษา ให้สามารถพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศให้มีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่เอื้อต่อการรวมตัวดังกล่าว

3. แนวทางการจัดการศึกษาของประชาคมอาเซียน

แนวทางในการจัดการศึกษาของประชาคมอาเซียน เพื่อส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือด้านการศึกษาของประเทศสมาชิก นับว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้เกิดการพัฒนา ร่วมกันในวงกว้าง และส่งผลต่อการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนที่จะมีขึ้นในปีพ.ศ.2558ทั้งนี้ได้มีการกำหนดแนวทางในการพัฒนาทางด้านการศึกษาร่วมกัน พอสรุปได้ดังนี้

3.1 แนวทางการจัดการศึกษาของผู้นำอาเซียน

ผู้นำอาเซียนได้ร่วมกันประกาศปฏิญญา ซะอำ-หัวหิน ว่าด้วยการเสริมสร้างความร่วมมือด้านการศึกษา ในการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน ครั้งที่ 15 ที่ ซะอำ-หัวหิน ว่าด้วยการเสริมสร้างความร่วมมือด้านการศึกษา เพื่อบรรลุประชาคมอาเซียนที่เอื้ออาทรและแบ่งปัน โดยให้ความสำคัญกับบทบาทของภาคการศึกษา ซึ่งเป็นเครื่องมือในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนที่มีประชาชนเน้นศูนย์กลางและมีความรับผิดชอบทางสังคม พร้อมทั้งตกลงที่จะเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ภาคการศึกษาในการเสริมสร้างประชาคม ดังนี้ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551, หน้า 79-87)

1. บทบาทของภาคการศึกษาในเสาหลักการเมืองและความมั่นคง ได้แก่ การสนับสนุนความรู้และความเข้าใจเรื่องกฎบัตรอาเซียนผ่านหลักสูตรอาเซียนศึกษาในโรงเรียน รวมถึงการแปลเป็นภาษาประจำชาติในอาเซียน การเน้นหลักการประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน และสันติภาพในหลักสูตรโรงเรียน การส่งเสริมความเข้าใจในความหลากหลายผ่านการฝึกอบรม การแลกเปลี่ยนและการจัดทำข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องที่เข้าถึงได้ และการจัดให้มีรูปแบบของการแลกเปลี่ยนทัศนคติในด้านต่างๆ ของผู้นำโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ เช่น โครงการ Southeast Asia School Principal'Forum (SEA-SPF) เป็นต้น

2. บทบาทของภาคการศึกษาในเสาหลักเศรษฐกิจ ได้แก่ การพัฒนากรอบทักษะฝีมือในแต่ละประเทศสมาชิก เพื่อนำไปสู่การจัดทำกรอบการยอมรับคุณสมบัติร่วมของอาเซียนการส่งเสริมการเคลื่อนย้ายนักเรียนด้วยการพัฒนาบัญชีรายการระดับภูมิภาคของวัสดุ

สารสนเทศ ด้านการศึกษาที่มีในอาเซียน การสนับสนุนการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือในอาเซียน ด้วยความพยายามที่จะปกป้องและปรับปรุงมาตรฐานวิชาชีพและการศึกษาในอาเซียน การพัฒนามาตรฐานด้านอาชีพบนขีดความสามารถของอาเซียนสู่ระดับภูมิภาคและนานาชาติ และตอบสนองต่อความต้องการของภาคอุตสาหกรรมและการผลักดันให้มีการพัฒนามาตรฐาน สมรรถนะร่วมสำหรับการศึกษาระดับอาชีวศึกษาและมัธยมศึกษา

3. บทบาทของภาคการศึกษาในเสาหลักสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ การพัฒนาเนื้อหาพร้อมด้านอาเซียนสำหรับโรงเรียน การเสนอให้มีหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา ด้านศิลปะและวัฒนธรรมของอาเซียนในสถาบันอุดมศึกษา การเสนอให้ภาษาของอาเซียนเป็น วิชาเลือกภาษาต่างชาติในโรงเรียนการส่งเสริมโครงการระดับภูมิภาคที่สร้างความตระหนักใน ความเป็นอาเซียนในหมู่เยาวชน การสนับสนุนการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพในชุมชนชนบท การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การจัดให้มีการประชุมวิจัยด้านวิชาการของอาเซียนเพื่อ ส่งเสริม การวิจัยเพื่อการพัฒนาในภูมิภาค การส่งเสริมความเข้าใจอันดีและความตระหนักด้าน สิ่งแวดล้อมและประเด็นสำคัญอื่นๆ ในอาเซียนด้วยการประมวลไว้ในหลักสูตรโรงเรียนการมอบ รางวัล “โรงเรียนสีเขียวของอาเซียน” และการร่วมจัดกิจกรรมฉลองวันเกิดอาเซียน (8 สิงหาคม) ตลอดเดือนสิงหาคม

3.2 แนวทางการจัดการศึกษาของรัฐมนตรีด้านการศึกษาอาเซียน

การประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียนครั้งที่ 11 ที่ประเทศมาเลเซีย เห็นชอบให้การประชุม รัฐมนตรีด้านการศึกษาของอาเซียน เป็นการประชุมประจำปีของอาเซียนเพื่อการจัดตั้งกลไก ความร่วมมือด้านการศึกษาระดับรัฐมนตรีอาเซียนโดยจัดประชุมคู่ขนานกับการประชุมสภา รัฐมนตรีศึกษาแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (SEAMEQ) การประชุมรัฐมนตรีด้านการศึกษาของ อาเซียน(ASEQ) เป็นเวทีการหารือในระดับนโยบายเพื่อให้รัฐมนตรีด้านการศึกษาของประเทศ อาเซียนได้แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นและผลักดันความร่วมมือด้านการศึกษา เพื่อการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์และเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของอาเซียนในเวทีระหว่าง ประเทศ รวมทั้งส่งเสริมให้การศึกษา มีบทบาทสำคัญในการสร้างประชาคมสังคมและวัฒนธรรม อาเซียนและประชาคมอาเซียนต่อไป โดยประเด็นความร่วมมือที่ได้จากการประชุมรัฐมนตรีด้าน การศึกษาของอาเซียนระหว่างปีพ.ศ. 2548-2552 สรุปได้ดังนี้

การประชุมอย่างไม่เป็นทางการของรัฐมนตรีด้านการศึกษาของอาเซียน ที่กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 19 สิงหาคมพ.ศ.2548 โดยมีรัฐมนตรีด้านการศึกษาของประเทศบรูไนดารุสซาลามกัมพูชาอินโดนีเซียลาวมาเลเซียฟิลิปปินส์สิงคโปร์ไทยเวียดนามเลขาธิการอาเซียน ผู้อำนวยการสำนักเลขาธิการรัฐมนตรีศึกษาแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเจ้าหน้าที่ระดับสูง จาก9 ประเทศดังกล่าวเข้าร่วมการประชุมการประชุมครั้งนี้ได้มีการปรึกษาหารือและอภิปราย บทบาทสำคัญของการศึกษาในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของอาเซียนรวมถึงการสนับสนุน การสร้างประชาคมอาเซียนซึ่งที่ประชุมมีความเชื่อมั่นว่าการศึกษาคือเป็นแกนหลักของการพัฒนา

ทั้งปวงและมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของอาเซียน นอกจากนี้ที่ประชุมได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการเสริมสร้างความเข้าใจในเชิงลึกและการสร้างความตระหนักในความมั่งคั่งทางประวัติศาสตร์ภาษาวัฒนธรรมและค่านิยมร่วมกันในหมู่พลเมืองของอาเซียนรวมถึงประเด็นที่ประเทศสมาชิกอาเซียนกำลังเผชิญกับสิ่งท้าทายด้านการศึกษาใหม่ๆที่ประชุมได้เห็นพ้องกันที่จะให้ความสำคัญกับความพยายามในการพัฒนาการศึกษาโดยได้จัดทำคำแถลงร่วมของที่ประชุมอย่างไม่เป็นทางการของรัฐมนตรีด้านการศึกษาของอาเซียนที่ให้ความสำคัญกับการสร้างประชาคมอาเซียนที่แข็งแกร่งโดยใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือใน 5 ประเด็นคือ

1. การปลูกฝังความเป็นอาเซียนในหมู่พลเมืองอาเซียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเยาวชนควบคู่กับการเสริมสร้างความเข้มแข็งในความหลากหลายทางวัฒนธรรมและส่งเสริมความเข้าใจในความหลากหลายทางวัฒนธรรมและศาสนา เพื่อสร้างสันติสุขและเสถียรภาพในอาเซียน รวมถึงการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนการก้าวอย่างเข้าสู่สังคมความรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งเน้นการศึกษาเพื่อปวงชน (education for all :EFA) ซึ่งจะช่วยลดช่องว่างระดับของการพัฒนาระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน

2. ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างอัตลักษณ์ของอาเซียน โดยดำเนินมาตรการในการส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างหมู่ประชาชนในอาเซียน การกำหนดของทางธุรกิจใหม่ ๆ ของอาเซียน (ASEAN is niche) ควบคู่กับการสร้างภาพลักษณ์ด้านการศึกษาของอาเซียน การดำรงอัตลักษณ์ของอาเซียน ในขณะเดียวกันก็ต้องเตรียมประชาชนอาเซียนให้มีความพร้อมที่จะเผชิญกับโลกวิวัฒน์และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี รวมถึงการสร้างความเข้มแข็งของศูนย์อาเซียนศึกษาด้วย

3. การเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการศึกษาของทรัพยากรมนุษย์ของอาเซียนโดยการแลกเปลี่ยนครู อาจารย์ บุคลากรทางด้านการศึกษาและนักเรียน นักศึกษา การฝึกอบรมครูและการพัฒนาวิชาชีพครูด้านภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อขยายโอกาสการเข้าถึงการศึกษาและยกระดับคุณภาพการศึกษาการเตรียมความพร้อมให้ประชาชนอาเซียนรับมือกับความท้าทายด้านเทคโนโลยี

4. การสร้างความเข้มแข็งให้แก่เครือข่ายของมหาวิทยาลัยภายใต้กรอบเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน โดยเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียนจะดำเนินงานเพื่อส่งเสริมการยอมรับคุณวุฒิการศึกษาและปริญญาระหว่างกันและการขยายหลักสูตรอาเซียนศึกษาบนอินเทอร์เน็ตให้แก่นักเรียนในวงกว้างมากขึ้น

5. การประสานความร่วมมือระหว่างอาเซียนกับซีมีโอ โดยเสนอให้มีการประชุมรัฐมนตรีด้านการศึกษาของอาเซียน และให้จัดคู่ขนานกับการประชุมสภาพรัฐมนตรีศึกษา

แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อให้มั่นใจว่าประเด็นแนวทางการร่วมมือด้านการศึกษา จะได้รับการเสนอเข้าสู่การพิจารณาของที่ประชุมสุดยอดอาเซียน การประชุมครั้งที่ 44 และครั้งที่ 45

การประชุมรัฐมนตรีด้านการศึกษาของอาเซียน ครั้งที่ 1 และการประชุมสภารัฐมนตรีศึกษาแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ครั้งที่ 41 ที่ประเทศสิงคโปร์ เมื่อวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2549 ที่ประชุมได้รับทราบว่าการประชุมรัฐมนตรีศึกษาอาเซียน ได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 11 ที่ประเทศมาเลเซีย เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2548 ให้เป็นการประชุมประจำปีของอาเซียนโดยจัดคู่ขนานกับการประชุมสภารัฐมนตรีศึกษาแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตามข้อเสนอของที่ประชุมอย่างไม่เป็นทางการของรัฐมนตรีด้านการศึกษาของอาเซียน การประชุมครั้งนี้รัฐมนตรีด้านการศึกษาของอาเซียนได้นัดประชุมในประเด็นความร่วมมือด้านการศึกษา ดังนี้

1. การส่งเสริมอัตลักษณ์ของอาเซียนและประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนโดยการเสริมสร้างความเข้มแข็งของสังคมที่มีความหลากหลายเชื้อชาติ ทั้งนี้ กิจกรรมการแลกเปลี่ยนระหว่างนักเรียนนักวิชาการมีการดำเนินการอยู่แล้วจำนวนมาก ที่ประชุมจึงได้เสนอให้เน้นการสร้างมิตรภาพและความเข้าใจโดยได้เสนอแนวทางใน 3 ประเด็น คือ 1) การส่งเสริมสื่อการศึกษาในด้านอาเซียนศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการพัฒนาและปรับปรุงข้อมูลให้มีความทันสมัยอยู่เสมอ เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับอาเซียนสำหรับสถานศึกษาต่าง ๆ นำไปใช้ประโยชน์ต่อไป 2) การจัดกิจกรรมระหว่างนักเรียนและครูในอาเซียนผ่านการเรียนการสอนด้านอาเซียนศึกษาและการแลกเปลี่ยน และ 3) การริเริ่มและสนับสนุนให้นักวิจัยและนักวิชาการของอาเซียนได้ร่วมกันศึกษาแก้ปัญหาสิ่งท้าทายต่างๆ ที่คาดว่าจะส่งผลกระทบต่อชุมชนอาเซียน โดยที่ประชุมมอบให้มหาวิทยาลัยอาเซียนศึกษาของสิงคโปร์ช่วยในการจัดทำงานวิจัยร่วมกันพร้อมทั้งเป็นผู้จัดการประชุมเพื่อวิเคราะห์ผลการศึกษาดังกล่าวก่อนนำเสนอต่อที่ประชุม ต่อไป

2. คุณภาพการศึกษาเพื่อสนองตอบต่อเป้าหมายในการพัฒนาประเทศ ที่ประชุมได้เห็นพ้องกันในการส่งเสริมความร่วมมือ 3 ด้าน คือ 1) การศึกษาด้านภาษา (language education) โดยที่ประชุมได้รับทราบถึงความท้าทายในการสอน โดยเฉพาะการสอนภาษาแม่ ภาษาประจำชาติและภาษาอังกฤษและตระหนักถึงความจำเป็นในการแลกเปลี่ยนและเรียนรู้จากผู้มีประสบการณ์และการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการเรียนการสอนด้านภาษา 2) การศึกษาด้านเทคนิคและอาชีวศึกษา (vocational/technical education) ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ที่ประชุมจึงเห็นชอบที่จะให้มีการศึกษาแนวทางที่จะก่อให้เกิดการแบ่งปันประสบการณ์และแนวปฏิบัติที่ดีในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน และ 3) ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน (school leadership) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมการศึกษาในโรงเรียน จึงควรเน้นเรื่องการคัดเลือกและการฝึกอบรมผู้บริหารโรงเรียน โดยรัฐมนตรีศึกษาของสิงคโปร์ได้เสนอให้การสนับสนุนงบประมาณแก่ผู้บริหารจำนวน 2 คน เข้า

ร่วมหลักสูตร International Leaders in Education Programme (ILEP) ณ สถาบันฝึกอบรมครูของสิงคโปร์ในเดือนกันยายน พ.ศ.2549

การประชุมรัฐมนตรีด้านการศึกษาของอาเซียน ครั้งที่ 2 และการประชุม SEAMEC ครั้งที่ 42 ที่สาธารณรัฐอินโดนีเซีย เมื่อวันที่ 16 มีนาคม พ.ศ.2550 ที่ประชุมได้เน้นย้ำในประเด็นการส่งเสริมความร่วมมือด้านการศึกษาเพื่อประชาคมอาเซียนที่เข้มแข็งและมีความยืดหยุ่นและเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของประชาชนอาเซียน โดยมีประเด็นที่สำคัญดังนี้

1. กฎบัตรอาเซียนที่มีการเสนอให้เพิ่มข้อบัพทบาทด้านการศึกษา ซึ่งการศึกษาเป็นส่วนสำคัญในการเตรียมความพร้อมให้ประชาชนอาเซียนในทุกภาคส่วน โดยการสร้างความตระหนักในเรื่องอัตลักษณ์ของอาเซียน การส่งเสริมกิจกรรมสัมพันธ์ในหมู่ประชาชนอาเซียน และการเพิ่มพูนการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะสำหรับเยาวชนทั้งทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมถึงการจัดการศึกษาอย่างทั่วถึง ความเสมอภาคทางการศึกษาและคุณภาพการศึกษาเป็นประเด็นที่ควรได้รับการหยิบยกขึ้นหารือด้วย

2. การแลกเปลี่ยนนักเรียนพบว่าโครงการ ASEAN Student Exchange Programme (ASEP) เป็นกิจกรรมที่ประสบความสำเร็จอย่างมากนับตั้งแต่ปี พ.ศ.2543-2548 ในการเสริมสร้างเครือข่ายทางวิชาการที่เข้มแข็งและก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนระหว่างกัน ที่ประชุมจึงเห็นควรให้มีการสานต่อโครงการ โดยในปี พ.ศ.2551 ประเทศมาเลเซียรับเป็นเจ้าภาพจัดกิจกรรม ตามด้วยสาธารณรัฐสิงคโปร์ ราชอาณาจักรไทย สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ สาธารณรัฐอินโดนีเซีย และเนการาบรูไนดารุสซาลาม ที่จะหมุนเวียนกันเป็นเจ้าภาพดำเนินงานโครงการ ตามลำดับ

3. การสร้างเครือข่ายวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาของอาเซียน เพื่อให้เกิดการแบ่งปันประสบการณ์อันจะนำไปสู่การพัฒนาทักษะด้านวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน

4. ความร่วมมือระหว่างอาเซียนกับซีมีโอ โดยกำหนดสาขาความร่วมมือในสามด้านคือ การเสริมสร้างสำนึกในความเป็นอาเซียนในกลุ่มนักเรียนของอาเซียน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของอาเซียนในสาขาการศึกษา และการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน รวมถึงการร่วมมือกันระหว่างศูนย์ต่างๆ ของซีมีโอและอาเซียน

5. การขยายกรอบความร่วมมือกับประเทศคู่เจรจาของอาเซียนการให้ความสำคัญกับประเทศคู่เจรจาของอาเซียน โดยเฉพาะในกรอบของการประชุมสุดยอดเอเชียตะวันออก (East Asian Summit :EAS) ซึ่งเป็นการประชุมร่วมระหว่างอาเซียน 10 ประเทศกับประเทศ คู่เจรจา 6 ประเทศ ได้แก่ จีน ญี่ปุ่น สาธารณรัฐเกาหลี อินเดีย ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ ที่เห็นชอบให้การศึกษาเป็นหนึ่งในความร่วมมือที่สำคัญ โดยได้เสนอความเป็นไปได้ที่จะมีความร่วมมือในด้านการฝึกอบรมครู การเรียนการสอนด้านภาษา โดยเฉพาะภาษาอังกฤษ เทคนิค และอาชีวศึกษาและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการเรียนการสอน

การประชุมรัฐมนตรีด้านการศึกษาของอาเซียน ครั้งที่ 3 และการประชุม SEAMEC ครั้งที่ 43 ที่ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 15 มีนาคม พ.ศ. 2551 ที่ประชุมเห็นว่า ความร่วมด้าน การศึกษาเป็นหัวใจสำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถของประเทศสมาชิกอาเซียนและเป็นมิติที่ สำคัญของเสาหลักสามด้านของประชาคมอาเซียน ได้แก่ ประชาคมการเมืองและความมั่นคง ประชาคมเศรษฐกิจ และประชาคมสังคมและวัฒนธรรม พร้อมทั้งได้เน้นย้ำบทบาทของ การศึกษา ในการเพิ่มความตระหนักเรื่องความเป็นอาเซียน การเสริมสร้างอัตลักษณ์ของ อาเซียนและการสร้างความเข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรมในอาเซียน ประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. กฎบัตรอาเซียนที่ประชุมรับทราบการลงนามในกฎบัตรอาเซียนของผู้นำ รัฐบาลอาเซียนในการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 13 ที่ประเทศสิงคโปร์ เมื่อเดือน พฤศจิกายน พ.ศ.2550 โดยได้บรรจุเรียกการศึกษาไว้ในกฎบัตรอาเซียน

2. โครงการ Harnessing Educational Cooperation in the EAS for Regional Competitiveness and Community Buildingซึ่งเป็นการศึกษาวิจัยภายใต้ความร่วมมือ East Asia Summit (EAS) ที่มุ่งใน 4 ด้าน คือ การยกระดับมาตรฐานการเรียนการสอน การฝึกอบรม ภาษาอังกฤษการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา และการฝึกอบรมด้าน เทคนิคและอาชีวศึกษา ที่ประชุมได้เห็นชอบให้กิจกรรมต่าง ๆ ในอนาคตภายใต้กรอบ EAS ดำเนินการผ่านศูนย์ภูมิภาคต่าง ๆ ของซีมีโอ โดยให้สำนักเลขาธิการซีมีโอประสานความ ร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับสำนักเลขาธิการอาเซียน

3. การรื้อฟื้นโครงการ ASEP ที่เป็นการแลกเปลี่ยนนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ตอนปลาย โดยจะจัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และทำกิจกรรมด้านสังคมและวัฒนธรรม โดยใช้ ภาษาอังกฤษเป็นสื่อกลาง ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพจัดกิจกรรมในปีพ.ศ.2553

4. การรวบรวมข้อมูลทุน โครงการทุนการศึกษาอาเซียนต่าง ๆ โดยสำนัก เลขาธิการอาเซียนจะดำเนินการรวบรวมข้อมูลโครงการทุนการศึกษาในอาเซียนที่มีอยู่ สำหรับใช้ พิจารณาการดำเนินงานโครงการจัดสรรทุนการศึกษาและป้องกันมิให้การจัดสรรทุนเกิดความ ซ้ำซ้อน

5. การจัดทำสื่อการเรียนการสอนด้านอาเซียนศึกษา เพื่อใช้ในการเรียนการ สอนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา เพื่อสร้างความตระหนักในความเป็นอาเซียน โดย กำหนดให้ดำเนินการจัดทำให้แล้วเสร็จภายในปีพ.ศ.2552 เพื่อเสนอให้ที่ประชุมรัฐมนตรี อาเซียนด้านการศึกษาครั้งที่ 4 พิจารณา

6. บทบาทของเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียนและการประสานความร่วมมือ ระหว่างเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียนกับศูนย์ภูมิภาคต่าง ๆ ของซีมีโอ โดยที่ประชุมเห็นชอบ ให้ผู้แทนของเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียนเข้าร่วมในการประชุมรัฐมนตรีศึกษาอาเซียนครั้ง ต่อไป เพื่อรายงานผลการดำเนินงานในรอบปีที่ผ่านมาและแผนการดำเนินงานในอนาคต

7. ความร่วมมือด้านการศึกษาในอนาคตควรจะเน้นการศึกษาเพื่อปวงชน โดยกำหนดเป้าหมายไว้

ในปีพ.ศ. 2558 ที่ประชุมได้มอบให้สำนักเลขาธิการซีมีโอและสำนักเลขาธิการอาเซียนร่วมกันจัดประชุมปฏิบัติการในหัวข้อ “Reaching the Unreached” เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์และแนวปฏิบัติที่ดีระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน

การประชุมรัฐมนตรีด้านการศึกษาของอาเซียนครั้งที่ 4 และการประชุม SEAMEC ครั้งที่ 44 ที่จังหวัดภูเก็ต เมื่อวันที่ 5-8 เมษายน พ.ศ. 2552 ที่ประชุมรับทราบความก้าวหน้าการดำเนินงานของสำนักเลขาธิการอาเซียนในเรื่องของกฎบัตรอาเซียนที่มีผลบังคับใช้และที่ประชุมมีมติให้มีการจัดทำแผน 5 ปีด้านการศึกษาของอาเซียน (พ.ศ.2554-2558) โดยมอบหมายให้สำนักเลขาธิการอาเซียนจัดทำร่างแผนยุทธศาสตร์ 5 ปีด้านการศึกษาเพื่อเป็นกรอบการดำเนินการด้านศึกษาของอาเซียน(วิกานดา วรรณวิเศษ, 2555, หน้า13)

4.แผน 5 ปีด้านการศึกษาของอาเซียน

การจัดทำแผน 5 ปีด้านการศึกษาของอาเซียน (พ.ศ. 2554-2558) เป็นผลจากข้อมติของการประชุมรัฐมนตรีศึกษาอาเซียนครั้งที่ 4 ระหว่างวันที่ 5-8 เมษายนพ.ศ.2552 ณจังหวัดภูเก็ตที่ประชุมได้ให้ความสำคัญต่อการจัดทำแผนการศึกษาเพื่อเป็นแนวทางการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่อาวุโสด้านการศึกษาของอาเซียนเพื่อสร้างประชาคมอาเซียนภายในปี พ.ศ.2558 แผน 5 ปีของอาเซียนเป็นกรอบการดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างความร่วมมือด้านการศึกษาในอาเซียนและระหว่างประเทศอาเซียนกับประเทศบวกสามได้แก่จีนเกาหลีและญี่ปุ่น และกลุ่มประเทศการประชุมสุดยอดเอเชียตะวันออกและระหว่างอาเซียนกับประเทศคู่เจรจาอื่นๆ ของอาเซียนที่ประชุมรัฐมนตรีศึกษาอาเซียนครั้งที่ 4 ได้มอบหมายให้สำนักเลขาธิการอาเซียนจัดทำร่างแผนยุทธศาสตร์ 5 ปีด้านการศึกษาเพื่อเป็นกรอบการดำเนินการด้านศึกษาของอาเซียน ดังนั้นสำนักเลขาธิการอาเซียนจึงได้ร่วมกับองค์การเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศของสหรัฐอเมริกา (USAID) จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการด้านการศึกษา 5 ปีของอาเซียนและนำผลที่ได้เสนอต่อที่ประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสด้านการศึกษาของอาเซียนครั้งที่ 5 เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบในเดือนพฤศจิกายนพ.ศ.2553 ที่ประเทศไทย

สำนักเลขาธิการอาเซียนได้จัดประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 2 เมื่อเดือนพฤศจิกายนพ.ศ.2553 โดยมีผู้ของกระทรวงศึกษาธิการของประเทศสมาชิกอาเซียนผู้แทนเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียนและสำนักเลขาธิการซีมีโอได้ร่วมกันอภิปรายและพิจารณาจัดลำดับความสำคัญของยุทธศาสตร์จำแนกประเด็นสำคัญแผนปฏิบัติการ 5 ปีด้านการศึกษาของอาเซียนได้ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างความตระหนักเกี่ยวกับอาเซียนอาเซียนกำหนดเป้าหมายในการเสริมสร้างอัตลักษณ์ของอาเซียนด้วยการเสริมสร้างความตระหนักและค่านิยมร่วมการเป็นประชาคมอาเซียนในสังคมทุกระดับร่วมทางในสาขาการศึกษายุทธศาสตร์ในการดำเนินการดังกล่าวประกอบด้วย การส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดทำรูปแบบโครงการอาเซียนศึกษาในภูมิภาคการจัดการเรียนการสอนเรื่องอาเซียนในหลักสูตรโรงเรียนระดับประถมและ

มัธยมศึกษาการจัดทำโครงการฝึกอบรมครูและพัฒนาสื่อสารการเรียนรู้การสอนภายในภูมิภาค รวมทั้งการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนนักศึกษาและการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ประกอบด้วย 2 ยุทธศาสตร์คือ 2.1) เสริมสร้างโอกาสในการได้รับการศึกษาในระดับประถมและมัธยมศึกษา ยุทธศาสตร์นี้ให้ความสำคัญกับการศึกษาเพื่อบรรลุเป้าหมายการจัดการศึกษาเพื่อปวงชนที่สืบเนื่องจากการประชุมโลกว่าด้วยการศึกษาเพื่อปวงชนเมื่อปีพ.ศ.2533 ซึ่งประเทศสมาชิกอาเซียนได้ให้การรับรองการสร้างโอกาสการเรียนรู้และส่งเสริมให้มีการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาทั่วโลกและให้มีการลดอัตราผู้ไม่รู้หนังสือ 2.2) การเพิ่มคุณภาพการศึกษา โดยให้ความสำคัญกับการจัดมาตรฐานการศึกษา การศึกษาตลอดชีพ และการพัฒนาอาชีพด้วยการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ส่งเสริมการจัดการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียนอย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน มีผลตอบแทนครูที่มีผลงานเป็นเลิศการส่งเสริมต่อเนื่องการส่งเสริมให้มีการประกันคุณภาพและการเพิ่มคุณค่าด้วยการสร้างสรรค์นวัตกรรม เพื่อฝึกอบรมครูและผู้นำการศึกษารวมทั้งส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีการสื่อสาร

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การเคลื่อนย้ายข้ามพรมแดนและการจัดการศึกษาให้มีความเป็นสากล ยุทธศาสตร์นี้ให้ความสำคัญกับสภาพการจัดการการศึกษาในปัจจุบันประกอบด้วย 3.1) การจัดการศึกษาแก่ผู้เรียนเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานและสภาพเศรษฐกิจของยุคโลกาภิวัตน์ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยแรงงานที่มีทักษะและความชำนาญการสูงและสามารถเคลื่อนย้ายไปสู่ภูมิภาคได้ 3.2) การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาในด้านคุณภาพให้บริการในสาขาวิชาต่างๆที่มีทางเลือกอย่างหลากหลายและมีสาขาความเชี่ยวชาญโดยเฉพาะและ 3.3) สังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ทำให้ประเทศต่างๆมีความต้องการแรงงานที่มีทักษะสูงที่จำเป็นจะต้องได้รับการพัฒนาความเชี่ยวชาญภายใต้การจัดการโครงการทางการศึกษาเฉพาะด้านรัฐบาลของประเทศต่างๆได้กำหนดเป้าหมายเพื่อให้เกิดการจัดการศึกษาที่ต้องคำนึงถึงด้านการพัฒนาคุณภาพและเสริมสร้างเศรษฐกิจและมีความสัมพันธ์กับประเทศต่างๆในภูมิภาค

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรรายสาขาอื่นๆเพื่อพัฒนาการศึกษา ยุทธศาสตร์นี้ให้ความสำคัญต่อการดำเนินงานร่วมกันขององค์กรรายสาขาอื่นๆของอาเซียนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านการศึกษา เช่น การศึกษาด้านสภาพแวดล้อม การจัดการด้านความเสี่ยง และภัยพิบัติ การจัดการศึกษาเพื่อสิทธิมนุษยชน การจัดการศึกษาเพื่อการป้องกันโรคเอดส์ นอกจากนี้สนับสนุนการสร้างเครือข่ายขององค์กรพัฒนาเอกชนมหาวิทยาลัยและสื่อมวลชนต่างๆเพื่อส่งเสริมให้เกิดการดำเนินการด้านการศึกษา เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนอย่างมีประสิทธิภาพ

โดยสรุป แนวทางการจัดการศึกษาของประชาคมอาเซียน เป็นการกำหนดกรอบความร่วมมือด้านการศึกษาระหว่างอาเซียน อันเกิดจากแนวคิดร่วมกันของผู้นำและรัฐมนตรีด้านการศึกษาระหว่างอาเซียนที่จะใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการจัดตั้งประชาคมอาเซียนซึ่งมีเป้าหมายที่จะยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนและการพัฒนาภูมิภาคอย่างยั่งยืนโดยมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง ดังแผน 5 ปี (พ.ศ. 2554-2558) ด้านการศึกษาของอาเซียน สำหรับประเทศไทยประโยชน์ที่จะได้รับในกรอบความร่วมมือด้านการศึกษาระหว่างอาเซียน ตามแผนดังกล่าว ได้แก่ ความช่วยเหลือด้านวิชาการและเทคนิคภายใต้โครงการต่าง ๆ รวมทั้งการกำหนดนโยบายที่อาศัยการผลักดันร่วมกันภายใต้กรอบความร่วมมือด้านการศึกษาระหว่างอาเซียนตามแผน 5 ปี (พ.ศ. 2554-2558) ด้านการศึกษาของอาเซียน

5. แผนยุทธศาสตร์ด้านการศึกษาไทยเพื่อก้าวสู่ประชาคมอาเซียน ปีพ.ศ.2558

จากแผนปฏิบัติการ 5 ปี (พ.ศ. 2554-2558) ด้านการศึกษาของอาเซียนประเทศไทย โดยกระทรวงศึกษาธิการจึงได้มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ด้านการศึกษาเพื่อก้าวสู่ประชาคมอาเซียนปีพ.ศ.2558 (2554-2558) โดยได้มีการจัดสรรงบประมาณ 3,000 ล้านบาทสำหรับแผนดำเนินการระยะเวลา 5 ปีเพื่อผลักดันให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการศึกษาในภูมิภาคอาเซียน โดยมีเป้าหมายว่าภายในปี 2558 จะต้องมียุทธศาสตร์ นักศึกษาต่างชาติมาศึกษาต่อในประเทศไทยจำนวนทั้งสิ้น 1 แสนคน ด้วยการพัฒนาสถานศึกษาทุกระดับการจัดการศึกษา และจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ โดยกระทรวงศึกษาธิการที่เป็นหน่วยงานหลักในการจัดการศึกษาของประเทศไทย ได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการดำเนินการ ซึ่งประกอบด้วย 5 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

1. การเผยแพร่ความรู้ข้อมูลข่าวสารและเจตคติที่ดีเกี่ยวกับอาเซียนโดยมีการจัดทำโครงการ กิจกรรมตามยุทธศาสตร์ดังนี้ 1.1)จัดทำแผนยุทธศาสตร์ด้านการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียนของประเทศไทยภายในปี 25581.2) จัดทำยุทธศาสตร์อุดมศึกษาไทยสู่การเป็นประชาคมอาเซียนในปีพ.ศ.25581.3) จัดทำโครงการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน (Spirit of ASEAN) 1.4) จัดกิจกรรมเพื่อสร้างความตระหนักเกี่ยวกับอาเซียนในรูปแบบของสื่อสิ่งพิมพ์นิทรรศการการบรรยายทางวิชาการ และ1.5) จัดโครงการและเวทีวิชาการเพื่อส่งเสริมความรู้เรื่องอาเซียน

- 2.การพัฒนาศักยภาพของนักเรียนนักศึกษาและประชาชนให้มีทักษะที่เหมาะสมเพื่อเตรียมความพร้อมในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียนเช่นความรู้ภาษาอังกฤษภาษาเพื่อนบ้านเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นต้นโดยมีการจัดทำโครงการ กิจกรรมตามยุทธศาสตร์ดังนี้ 2.1) โครงการจัดตั้งเครือข่ายสหกิจศึกษาอาเซียน2.2) โครงการพัฒนานุเคราะห์ด้านภาษาเช่นภาษาอังกฤษภาษาของกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน2.3) การจัดกิจกรรมการแข่งขันทางวิชาการ2.4) การจัดฝึกอบรมเพื่อให้ผู้บริหารคณาจารย์และบุคลากรการศึกษาของไทยได้รับความรู้เกี่ยวกับอาเซียน2.5) การจัดเวทีวิชาการดำเนินการวิจัยและพัฒนา และ2.6) โครงการพัฒนาวิชาอาเซียนศึกษา

3.การพัฒนามาตรฐานการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเคลื่อนย้ายนักศึกษาและครูอาจารย์ในอาเซียนโดยมีการจัดทำโครงการ/กิจกรรมตามยุทธศาสตร์ดังนี้ 3.1) จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพเยาวชนและประชาชน 3.2) การพัฒนาสื่อเพื่อให้บริการการเรียนรู้ผ่าน e-Learning 3.3) การพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ 3.4) ความร่วมมือกับต่างประเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพอุดมศึกษาไทยภายใต้กรอบเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน 3.5) โครงการยกระดับคุณภาพโรงเรียนเอกชนอาชีวศึกษา 3.6) การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะด้านอาชีวศึกษาเทคนิคและวิชาชีพให้แก่เยาวชนและ 3.7) โครงการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาครูด้านวิทยาศาสตร์คณิตศาสตร์

4. การพัฒนาความพร้อมเพื่อเปิดเสรีการศึกษาในอาเซียนเพื่อรองรับการก้าวสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนประกอบด้วยการจัดทำข้อตกลงยอมรับความร่วมมือด้านการศึกษากการพัฒนาความสามารถประสบการณ์ในสาขาวิชาชีพสำคัญต่างๆเพื่อรองรับการเปิดเสรีการศึกษาควบคู่กับการเปิดเสรีด้านการเคลื่อนย้ายแรงงานโดยมีการจัดทำโครงการ/กิจกรรมตามยุทธศาสตร์ดังนี้ 4.1) จัดทำยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการในการเตรียมความพร้อมในการเปิดเสรีการศึกษา 4.2) ดำเนินการวิจัยเพื่อการพัฒนาบุคลากรและผลิตภาพบุคลากรเพื่อรองรับการเปิดเสรีอาเซียน 4.3) ดำเนินการวิจัยเปรียบเทียบนโยบายและยุทธศาสตร์การส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศของประเทศในกลุ่มอาเซียนและ 4.4) จัดการประชุมวิชาการเพื่อให้ความรู้เพื่อเตรียมความพร้อมในการเปิดเสรีการศึกษา

5. การสร้างกลไกเพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นทรัพยากรสำคัญในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียนโดยมีการจัดทำโครงการ/กิจกรรมตามยุทธศาสตร์ดังนี้ 5.1) การจัดโครงการแลกเปลี่ยนเยาวชนในอาเซียน 5.2) การจัดค่ายนักเรียนนักศึกษา 5.3) การจัดกีฬามหาวิทยาลัยอาเซียน มหกรรมดนตรีอาเซียนและ 5.4) การจัดเวทีเยาวชนเพื่อเปิดโอกาสให้เยาวชนได้แสดงความคิดเห็นในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียนทั้งในระดับชาติและระดับภูมิภาค

โดยการจัดทำโครงการ/กิจกรรมตามยุทธศาสตร์ทั้ง 5 ประการข้างต้น กระทรวงศึกษาได้มอบหมายให้หน่วยงานทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องตามโครงการและกิจกรรมเป็นผู้ดำเนินการจัดทำโครงการ/กิจกรรมอัติ สำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา(สอศ.) สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) และสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.)

โดยสรุป แผนยุทธศาสตร์ด้านการศึกษาไทยเพื่อก้าวสู่ประชาคมอาเซียน ปีพ.ศ.2558 ประกอบด้วย 5 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1. การเผยแพร่ความรู้ข้อมูลข่าวสารและเจตคติที่ดีเกี่ยวกับอาเซียน 2. การพัฒนาศักยภาพของนักเรียนนักศึกษาและประชาชนให้มีทักษะที่เหมาะสม 3. การพัฒนามาตรฐานการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเคลื่อนย้ายนักศึกษาและครูอาจารย์ในอาเซียน 4. การพัฒนาความพร้อมเพื่อเปิดเสรีการศึกษาในอาเซียนและ 5. การสร้างกลไกเพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นทรัพยากรสำคัญในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน

6. การจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ที่มีหน้าที่ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้กับเยาวชน ซึ่งจัดว่าเป็นทรัพยากรบุคคลที่สำคัญในอนาคตของชาติ ได้เล็งเห็นความสำคัญของการเตรียมความพร้อมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของชาติ เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ได้ดำเนินการโครงการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียน ได้แก่ โครงการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน : Spirit of ASEAN โดยการคัดเลือกโรงเรียนเข้าร่วมโครงการเพื่อพัฒนาให้มีความพร้อมและศักยภาพในการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนเป็นศูนย์การเรียนรู้อาเซียนให้กับโรงเรียนอื่นๆ จำนวน 68 โรงเรียนเพื่อผลักดันการดำเนินการด้านการศึกษาของประเทศไทยให้สอดคล้องต่อการเป็นประชาคมอาเซียนและพัฒนาเยาวชนไทยให้มีสมรรถนะที่สำคัญสำหรับการดำเนินชีวิตในประชาคมอาเซียนแบ่งเป็นโรงเรียน 3 รูปแบบ คือ 1) โรงเรียน Sister School จำนวน 30 โรงเรียนเป็นโรงเรียนที่จัดการเรียนรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน เน้นการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ เทคโนโลยี ภาษาของประเทศสมาชิกอาเซียนอีก 1 ภาษา พหุวัฒนธรรม 2) โรงเรียน Buffer School จำนวน 24 โรงเรียนเป็นโรงเรียนที่จัดการเรียนรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน เน้นการเรียนการสอนภาษาของประเทศสมาชิกอาเซียน 1 ภาษา (ภาษาของประเทศที่มีชายแดนติดที่ตั้งของโรงเรียน เช่น ลาว พม่า กัมพูชา และมาเลเซีย) พหุวัฒนธรรม เทคโนโลยี และพัฒนาให้เป็นศูนย์อาเซียนศึกษาที่มีความพร้อมและศักยภาพ ในการจัดกิจกรรมสร้างความรู้ความเข้าใจและความตระหนัก รวมทั้งจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ และแหล่งการเรียนรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน ซึ่งประกอบด้วยเสาหลัก 3 เสา ได้แก่ เสาหลักประชาคมการเมืองและความมั่นคงเสาหลักประชาคมเศรษฐกิจและเสาหลักประชาคมสังคมและวัฒนธรรม และ 3) โรงเรียน ASEAN Focus School จำนวน 14 โรง ทั้งนี้มีโรงเรียนที่เป็นเครือข่าย มากกว่า 500 โรง โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการดังกล่าวขณะนี้กำลังดำเนินการพัฒนาโรงเรียนสู่ประชาคมอาเซียน และจัดกิจกรรมในโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน และในปีพ.ศ.2558 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีเป้าหมายในโรงเรียนทุกโรงเรียนในสังกัด ต้องมีความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาโรงเรียนได้จัดกิจกรรมหลากหลาย เช่น การเรียนรู้ผ่านสื่อ อุปกรณ์ รูปภาพ วิดีทัศน์ นิทรรศการ การจัดกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงการติดต่อสื่อสารกับโรงเรียนในประเทศสมาชิกประชาคมอาเซียนทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ซึ่งกิจกรรมที่กล่าวมาเป็นการออกแบบและจัดประสบการณ์ให้โรงเรียนได้เปิดโอกาสให้นักเรียนในโรงเรียนที่เป็นศูนย์อาเซียนและโรงเรียนเครือข่ายได้ลงมือปฏิบัติจริง ซึ่งเป็นไปตามแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่ผู้เรียนได้ประสบการณ์ตรง และมีกิจกรรมค่ายสร้างสรรค์ที่เน้นการสร้าง ความตระหนักเรื่องประชาคมอาเซียนดังนั้นเพื่อเพิ่มศักยภาพในการเรียนรู้ให้ผู้เรียนอย่างสูงสุด อันจะเป็น

พลังการขับเคลื่อนการพัฒนาโรงเรียนสู่ประชาคมอาเซียนในทุกพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาพิจารณาเห็นว่าการสร้างศักยภาพให้แก่สถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับอาเซียนเป็นเรื่องสำคัญที่มีผลต่อการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นประชาคมอาเซียน จึงได้จัดทำเอกสารแนวทางการจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียน เป็นการเตรียมความพร้อมของเด็กไทย เพื่อการอยู่ร่วมกับประชาชนของประเทศต่าง ๆ ในประชาคมอาเซียนในปีพ.ศ. 2558

การดำเนินการจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้เน้นให้เกิดความยั่งยืนในการดำเนินการจึงได้มีการผสมผสานแนวคิดดังกล่าวเข้าไปในหลักสูตรสถานศึกษา ให้การทำงานทั้งหมดเป็นการทำงานปกติ กล่าวคือ จัดเป็น 1) รายวิชาพื้นฐาน 2) รายวิชาเพิ่มเติม และ 3) กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ทั้งนี้ โดยพิจารณาให้สอดคล้องกับความสนใจ ความสามารถ และความถนัดของผู้เรียน ตลอดจนจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับสถานการณ์หรือเหตุการณ์ปัจจุบันของประเทศสมาชิกอาเซียนแต่ละประเทศซึ่งแนวทางการดำเนินการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวเป็นการประกันผลได้ว่า ผู้เรียนมีคุณภาพตามที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดไว้ ขณะเดียวกันก็เป็นการเตรียมการให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะทั้งทางด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ และเจตคติค่านิยมของพลเมืองไทย ที่มีความรู้ความเข้าใจและสามารถอยู่ในประชาคมอาเซียนได้อย่างดี

แต่อย่างไรก็ตามการจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียนสามารถจัดได้หลากหลายลักษณะที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น ดังนั้นผู้สอนหรือสถานศึกษาจะพิจารณาเลือกการเรียนรู้ในลักษณะใด จำเป็นที่จะต้องศึกษาวิเคราะห์ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับอาเซียนจากเอกสารสำคัญของอาเซียน รวมทั้งการวิเคราะห์สาระที่เกี่ยวข้องกับอาเซียนในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ดังนี้ 1) วิเคราะห์ประเด็นสำคัญต่างๆ เกี่ยวกับอาเซียน ที่ปรากฏในเอกสารสำคัญที่เกี่ยวข้อง เป็นต้นว่า กฎบัตรอาเซียน แผนการจัดตั้งประชาคมอาเซียน สาระสำคัญการประชุมสุดยอดอาเซียนฯ เพื่อนำไปวิเคราะห์ความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด/สาระการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 2) วิเคราะห์มาตรฐาน/สาระการเรียนรู้ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ประกอบกับการวิเคราะห์หลักสูตรของสถานศึกษา เพื่อกำหนดรูปแบบและกิจกรรมต่างๆ ให้สอดคล้องกับหลักสูตรดังกล่าว และเพื่อให้การพิจารณาวางแผนการจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียนของสถานศึกษาและครูผู้สอนสอดคล้องเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ดำเนินการโดยโรงเรียนนำหลักสูตรสถานศึกษาที่ได้จัดทำไว้แล้วมาวิเคราะห์มาตรฐานตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้เกี่ยวกับอาเซียน

สำหรับ Sister School และ Buffer School อาจมีการพัฒนาที่ผู้เรียนในส่วนการเตรียมการสู่ประชาคมอาเซียนที่มีความเข้มข้นในเรื่องของการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร ซึ่งเป็น

ภาษาของอาเซียน เรื่องของการใช้ภาษาต่างประเทศที่สองที่เป็นภาษาเพื่อนบ้าน รวมไปถึงจนถึงการศึกษาเพื่อความเข้าใจ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังมีระบบการสื่อสารที่เป็นเครือข่ายสังคมออนไลน์ (social network) ในการติดต่อสื่อสารและเรียนรู้ร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับโรงเรียนอื่นๆ ในประเทศอาเซียน

นอกจากนั้นสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษายังได้ประสานความร่วมมือกับศูนย์SEAMOLEC ดำเนินโครงการโรงเรียนคู่พัฒนาระหว่างโรงเรียนมัธยมศึกษาของประเทศไทยและสาธารณรัฐอินโดนีเซีย เพื่อสร้างความร่วมมือด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษาผ่านการเรียนรู้ร่วมกัน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความรู้ วัฒนธรรม และค่านิยมระหว่างกันด้วยวิธีการที่หลากหลาย โดยคัดเลือกโรงเรียนมัธยมศึกษาเข้าร่วมโครงการ จำนวน 23 โรงเรียน เป็นโรงเรียนที่จัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมและปลูกฝังให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจและมีค่านิยมที่ดีเกี่ยวกับประเด็นสำคัญของอาเซียน ซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 สอดคล้องกับกรอบความร่วมมือและกระชับความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน และประเทศในภูมิภาคเอเชียที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดไว้(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2554, หน้า 1-4)

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียนของไทย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ดำเนินการจัดการเรียนรู้ในหลายรูปแบบ เช่น โครงการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน : Spirit of ASEAN โดยการคัดเลือกโรงเรียนเข้าร่วมโครงการเพื่อพัฒนาให้มีความพร้อมและศักยภาพในการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนเป็นศูนย์การเรียนรู้อาเซียนให้กับโรงเรียนอื่นๆ จำนวน 68 โรงเรียน โครงการประสานความร่วมมือกับศูนย์ SEAMOLEC ให้เป็นโรงเรียนคู่พัฒนาระหว่างโรงเรียนมัธยมศึกษาของประเทศไทยและสาธารณรัฐอินโดนีเซีย รวมถึงการจัดทำแนวทางการจัดการเรียนรู้ให้กับโรงเรียนในทุกระดับ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน ให้สามารถผสมผสานกับหลักสูตรสถานศึกษาทั้ง 1) รายวิชาพื้นฐาน 2) รายวิชาเพิ่มเติม และ 3) กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อเตรียมความพร้อมในการพัฒนาคุณภาพของนักเรียนรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปีพ.ศ.2558

7. คุณลักษณะเด็กไทยในประชาคมอาเซียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดคุณลักษณะเด็กไทยในประชาคมอาเซียนไว้ 3 ด้าน ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ, 2554, หน้า 5-6)

1. ด้านความรู้

1.1. มีความรู้เกี่ยวกับประเทศอาเซียนในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

1.2. มีความรู้เกี่ยวกับกฎบัตรอาเซียน

2. ด้านทักษะ/กระบวนการ

2.1 ทักษะพื้นฐาน

2.1.1 สื่อสารได้อย่างน้อย 2 ภาษา (ภาษาอังกฤษ และภาษาประเทศเพื่อนบ้าน อีกอย่างน้อย 1 ภาษา)

2.1.2 มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างสร้างสรรค์

2.1.3 มีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสันติวิธี

2.1.4 มีความสามารถในการทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่น

2.2 ทักษะพลเมือง/ความรับผิดชอบทางสังคม

2.2.1 เคารพและยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม

2.2.2 มีภาวะผู้นำ

2.2.3 เห็นปัญหาสังคมและลงมือทำเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง

2.3 ทักษะการเรียนรู้และพัฒนาตน

2.3.1 เห็นคุณค่าความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน

2.3.2 มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้

2.3.3 มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล มีวิธีคิดอย่างถูกต้อง

2.3.4 มีความสามารถในการจัดการ/ควบคุมตนเอง

3. ด้านเจตคติ

3.1 มีความภูมิใจในความเป็นไทย/ความเป็นอาเซียน

3.2 ร่วมกันรับผิดชอบต่อประชาคมอาเซียน

3.3 มีความตระหนักในความเป็นอาเซียน

3.4 มีวิถีชีวิตประชาธิปไตย ยึดมั่นในหลักธรรมภิบาล สันติวิธี/สันติธรรม

3.5 ยอมรับความแตกต่างในการนับถือศาสนา

3.6 ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สรุปได้ว่า คุณลักษณะเด็กไทยในประชาคมอาเซียน จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ เกี่ยวกับประเทศอาเซียนในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม แลกเปลี่ยนอาเซียน ต้องมีทักษะพื้นฐาน ได้แก่ การสื่อสาร การใช้เทคโนโลยี การแก้ปัญหาอย่างสันติ และการทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่น ต้องมีทักษะพลเมือง ได้แก่ เคารพและยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีภาวะผู้นำ เห็นปัญหาสังคมและลงมือทำเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงต้องมีทักษะการเรียนรู้และพัฒนาตน ได้แก่ เห็นคุณค่าความเป็นมนุษย์การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความสามารถในการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลและการจัดการควบคุมตนเองตลอดจนมีเจตคติที่ดี ได้แก่ ความตระหนักและความภาคภูมิใจในความเป็นอาเซียน เป็นต้น เพื่อเอื้อต่อการแข่งขัน การอยู่ร่วมกันของประชาชนในการรวมเป็นประชาคมอาเซียนในปีพ.ศ.2558

ทั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้นำเอาคุณลักษณะเด็กไทยในประชาคมอาเซียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาใช้เป็นกรอบแนวคิดการวิจัยคุณลักษณะของผู้เรียนด้านทักษะในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ดังจะกล่าวต่อไป

คุณลักษณะของผู้เรียนด้านทักษะในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

ในการศึกษาคุณลักษณะของผู้เรียนด้านทักษะในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้อง แล้วกำหนดคุณลักษณะของผู้เรียนด้านทักษะในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนออกเป็น 11 ด้านดังต่อไปนี้

1. ด้านการมีภาวะผู้นำ

1.1 ความหมายการมีภาวะผู้นำ

สร้อยตระกูล อรรถมานะ (2541, หน้า 254) กล่าวว่า การมีภาวะผู้นำ หมายถึง ความสามารถและลักษณะของบุคคลที่จะใช้อิทธิพลโน้มน้าว ชักจูง เปลี่ยนแปลงการกระทำของบุคคลและกลุ่มให้สามารถรวมพลังช่วยกันทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

กิติ ตยัคคานนท์ (2543, หน้า 22) กล่าวว่า การมีภาวะผู้นำ หมายถึง ความมีศิลปะหรือความสามารถของบุคคลหนึ่งที่จะจูงใจหรือใช้อิทธิพลต่อบุคคลอื่น ไม่ว่าจะเป็นผู้ร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชาในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อการปฏิบัติและอำนวยความสะดวก กระบวนการสื่อความหมายหรือการติดต่อกันและกันให้ร่วมกันกับตนจนกระทั่งบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ การดำเนินการจะเป็นไปในทางดีหรือชั่วก็ได้

รังสรรค์ ประเสริฐศรี (2544, หน้า 11) ได้กล่าวว่า การมีภาวะผู้นำ หมายถึง พฤติกรรมส่วนตัวของบุคคลคนหนึ่งที่จะชักนำกิจกรรมของกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายร่วมกันและเป็นการสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลระหว่างผู้นำและผู้ตามซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกันโดยสามารถที่จะสร้างความเชื่อมั่นและให้การสนับสนุนบุคคลเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร

สมบูรณ์ ศิริสรธริรัญ (2547, หน้า 25) กล่าวว่า การมีภาวะผู้นำ หมายถึง การที่บุคคลสามารถใช้อิทธิพลของบุคคลที่ครองตำแหน่งเพื่อจูงใจโน้มน้าวให้บุคคลหรือกลุ่มปฏิบัติตามความคิดเห็นความต้องการของตนด้วยความเต็มใจยินดีที่จะให้ความร่วมมือประสานงานเพื่อจะนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่มตามที่กำหนดไว้ร่วมกันภาวะผู้นำจึงมีองค์ประกอบที่สัมพันธ์กันระหว่างผู้นำและผู้ตาม

นิตย์ สัมมาพันธ์ (2546, หน้า 31) กล่าวว่า การมีภาวะผู้นำ หมายถึง พลังชนิดหนึ่งที่สามารถสร้างแรงกระทำอันก่อให้เกิดพลังขับเคลื่อนบุคคลและองค์กรไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์แหล่งที่มาของพลังดังกล่าวอาจมีลักษณะเป็นทางการ เช่น ผู้ที่มีตำแหน่งเป็น

ผู้จัดการในองค์กรธุรกิจ หรือธุรกิจ แห่งใดแห่งหนึ่ง หรือภาวการณ์ในการเป็นผู้นำแบบไม่เป็นทางการ ซึ่งอาจเกิดขึ้นมาเองภายในกลุ่มคน โดยสามารถที่จะมีอิทธิพลเหนือจิตใจและพฤติกรรมของกลุ่มคน

สรุปได้ว่า การมีภาวะผู้นำ หมายถึง การที่บุคคลสามารถใช้อิทธิพลของบุคคล จูงใจ โน้มน้าว เปลี่ยนแปลงการกระทำของบุคคล ให้บุคคลหรือกลุ่มปฏิบัติตามความคิดเห็นความต้องการของตนด้วยความเต็มใจ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 ความสำคัญการมีภาวะผู้นำ

ประพนธ์ ผาสุขยืด (2541, หน้า 91) กล่าวถึงความสำคัญของภาวะผู้นำว่า ภาวะผู้นำมีความสำคัญต่อการปรับกระบวนการทำงาน เพื่อให้บรรลุประสิทธิผลขององค์กร ภาวะผู้นำนั้นถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้นำในการที่จะนำพาองค์กรให้ประสบความสำเร็จได้ ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำในการบริหารจัดการ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถือเป็นหน้าที่ของผู้นำที่จะต้องให้ความมั่นใจ เพื่อการยอมรับของคนในองค์กร อันจะนำไปสู่ความไว้วางใจระหว่างกัน ผู้นำจะต้องมุ่งเน้นเรื่องของการสื่อสาร ให้ความชัดเจน และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การสื่อสารที่ดีนั้นถือว่าเป็นรากฐานที่สำคัญยิ่งในการสร้างพันธสัญญา (commitment) และทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกัน (cooperation) ในที่สุด

ตินปรัชญพฤทธิ์ (2542, หน้า 614) กล่าวถึงความสำคัญของภาวะผู้นำว่า เป็นที่ยอมรับกันแล้วว่า ผู้นำ (leader) เป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งต่อความสำเร็จขององค์กร ทั้งนี้เพราะผู้นำมีภาระหน้าที่ และความรับผิดชอบโดยตรงที่จะต้องวางแผนสั่งการดูแลและควบคุมให้บุคลากรขององค์กรปฏิบัติงานต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ปัญหาที่เป็นที่สนใจของนักวิชาการและบุคคลทั่วไปอยู่ตรงที่ว่าผู้นำทำอะไรหรือมีวิธีการนำอย่างไรจึงทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้ตามเกิดความผูกพันกับงานแล้วทุ่มเทความสามารถและพยายามที่จะทำให้งานสำเร็จด้วยความเต็มใจ

ปรีชา วงศ์เสน (2549, หน้า 5) กล่าวถึงความสำคัญของภาวะผู้นำว่า ภาวะผู้นำมีผู้เรียกกันหลายอย่างบางที่เรียกว่า “ผู้นำ” และ “ผู้บังคับบัญชา” ภาวะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารงานบุคคลเพราะผู้นำเป็นจุดดวงประทีปของหน่วยงานผู้นำเป็นจุดรวมแห่งพลังของทุกคนในองค์กรดังนั้นผู้นำจึงเป็นเสมือนหลักชัยในการดำเนินงานโดยเฉพาะต่อผู้บังคับบัญชาและต่อผลงานในส่วนรวมความสามารถและลักษณะของผู้นำมีส่วนสัมพันธ์ใกล้ชิดกับปริมาณคุณภาพและคุณค่าขององค์กรที่มีผลสะท้อนให้เห็นประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานในหน่วยงานนั้นๆได้เป็นอย่างดีนอกจากนี้ผู้นำยังเป็นตัวอย่างในการปฏิบัติงานเยี่ยงนั้นของผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้ร่วมงานอีกด้วยโดยนัยนี้ภาวะผู้นำจึงมีความสำคัญต่อผู้ร่วมงานต่อผู้ใต้บังคับบัญชาต่อสถาบันโดยเฉพาะต่อความสำเร็จขององค์กรเป็นอย่างยิ่ง

สรุปได้ว่า ความสำคัญของการมีภาวะผู้นำ คือ การมีภาวะผู้นำเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งต่อความสำเร็จขององค์กรในทุกระดับ ทั้งนี้ผู้นำที่มีภาวะผู้นำจะสามารถปฏิบัติหน้าที่

วางแผนสั่งการ ดูแลและควบคุมให้บุคลากรขององค์การปฏิบัติงานต่างๆ ให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะสามารถ จูงใจ โน้มน้าว หรือเปลี่ยนแปลงการกระทำของบุคคลให้เอื้อต่อความสำเร็จและเป้าหมายขององค์กรได้

1.3 ลักษณะการมีภาวะผู้นำ

ประชุม รอดประเสริฐ (2552, หน้า 53-54) กล่าวถึงลักษณะของการมีภาวะผู้นำที่สำคัญ 6 ด้าน ได้แก่

1.ด้านความสามารถ หมายถึง ความเป็นผู้มีสติปัญญาดี ความเป็นผู้มีควมตื่นตัวอยู่เสมอ เป็นผู้มีความสามารถในการใช้ภาษาในการติดต่อกับผู้อื่น เป็นผู้มีความคิดสร้างสรรค์ และเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ในการตัดสินใจ

2.ด้านความสำเร็จ หมายถึง เป็นผู้ใฝ่ในการศึกษาหาความรู้และเป็นนักวิชาการ เป็นผู้มีความรู้ในการปฏิบัติงาน และเป็นผู้ที่ทำงานให้ประสบความสำเร็จด้วยความมีน้ำใจนักกีฬา

3.ด้านความรับผิดชอบ หมายถึง ความเป็นผู้ที่ไว้วางใจได้ เป็นผู้มีความคิดริเริ่ม ความเป็นผู้ทำงานเสมอต้นเสมอปลาย ความเป็นผู้มุ่งมั่นในการทำงาน ความเป็นผู้มีควมเชื่อมั่นในตนเอง และความเป็นผู้ปรารถนาดีที่จะทำงานให้มีคุณภาพ

4.ด้านการมีส่วนร่วม หมายถึง ความสามารถที่จะให้ความร่วมมือในกิจกรรมและงานสังคมต่างๆ รวมทั้งการมีความสามารถในการปรับปรุงตนเองให้เข้ากับผู้อื่น และมีอารมณ์เข้าขั้นตามโอกาสอันสมควร

5.ด้านฐานะตำแหน่ง หมายถึง จะต้องเป็นผู้มีฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจดี รวมทั้งเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับนับถือชื่นชมแก่บุคคลทั่วไป

6.ด้านสถานการณ์ หมายถึง จะต้องเป็นบุคคลที่รู้จักกาลเทศะ มีความคิด มีทักษะ ให้ความสนใจกับบุคคลอื่นๆ โดยเฉพอย่างยิ่งผู้ได้บังคับบัญชา รวมทั้งรู้วิธีการและเป้าหมายในการทำงานให้เป็นผลสำเร็จ

สุวิทย์ยิ่งวรพันธ์ (2534, หน้า 6-15) กล่าวถึงลักษณะของผู้นำที่สังคมต้องการ ได้แก่ 1) สามารถติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่นได้อย่างดีเยี่ยมนักการทูต รวมทั้งการวางตัวสง่างามเหมาะสมกับกาลเทศะ 2) สามารถวางแผนและการระดมทรัพยากรต่างๆ 3) สามารถมอบอำนาจการปฏิบัติงานให้เพื่อนร่วมงานได้อย่างถูกต้องเหมาะสม 4) สามารถควบคุมและประเมินผลงานทุกขั้นตอนและทุกตำแหน่ง 5) สามารถเผชิญปัญหาและกล้าตัดสินใจด้วยข้อมูลสถิติเหตุผลที่ตรวจสอบเรียบร้อยแล้วอยู่ในกรอบของอำนาจหน้าที่ 6) มีความคิดริเริ่มในการที่จะให้งานสัมฤทธิ์ผล 7) ปฏิบัติงานด้วยจิตใจที่มั่นคงเมื่อเผชิญกับปัญหาหรือความกดดันจากฝ่ายตรง

ข้ามทุกฝ่าย 8) สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ทุกอย่าง 9) ปฏิบัติงานด้วยความมั่นคง
แน่วแน่ต่อแผนที่ได้วางไว้ด้วยความรอบคอบจนกว่าแผนจะบรรลุตามเป้าหมายหรือปรับเปลี่ยน
หรือเปลี่ยนแปลงแล้วแต่กรณี

เสาวลักษณ์ เอี่ยมฐานนท์ (2545, หน้า 23-24) กล่าวถึงลักษณะของผู้นำที่จะ
ทำให้องค์กรดำเนินไปสู่ความสำเร็จ ได้แก่

1. เป็นผู้มีความคิดริเริ่มในงานใหม่ (as an initiator) ริเริ่มงานใหม่ๆ ขึ้น และ
จะต้องเป็นผู้ทำงานหนักอยู่เสมอๆ เพื่อให้งานที่เขาริเริ่มขึ้นใหม่บรรลุผลสำเร็จ
2. เป็นนักปรับปรุง (as an improver) การแสวงหาโอกาสให้บุคคลในองค์กร
ได้ปรับปรุงตนเอง โดยเป็นผู้กระตุ้นและให้กำลังใจ ตลอดจนเป็นผู้แนะแนวทางหรือวิธีการใหม่ๆ
ให้กับเพื่อนร่วมงาน
3. เป็นผู้ให้การยอมรับ (as a recognizer) เมื่อคนอื่นๆ เขาทำงานประสบ
ผลสำเร็จควรต้องให้กำลังใจและคำชมเชยยอมรับในผลสำเร็จของผู้ร่วมงาน ไม่ฉวยโอกาสเอา
ผลงานของผู้ร่วมงานมาเป็นของตน และพยายามดึงเอาความสามารถของบุคคลที่แฝงอยู่ในตัวเขา
มาใช้และมองเห็นปัญหาของคนอื่นๆ ชมเชยและยกย่องผู้ร่วมงานต่อหน้าคนอื่นเมื่อเขาทำงานเสร็จ
4. เป็นผู้ให้การช่วยเหลือที่ดี (as a helper) ต้องพร้อมที่จะช่วยแก้ปัญหา
ให้กับผู้ได้บังคับบัญชาเมื่อเขาติดขัด
5. เป็นผู้พูดเก่ง (as an effective speaker) สามารถพูดชักจูงให้หมู่คณะ
ปฏิบัติงานด้วยความร่วมมือประสานสัมพันธ์กันจะต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถเชิงภาษาซึ่งจะ
เป็นการสร้างเสริมศรัทธาเชื่อถือและต้องมีความจริงใจในคำพูด
6. เป็นผู้ประสานงานที่ดี (as a co-ordinator) มีความสามารถในการกระตุ้น
ให้คนอื่นทำงานร่วมกันอย่างจริงใจและความเข้าใจที่ดีต่อกัน
7. เป็นผู้เข้ากับสังคมได้ดี (as a social man) การเข้าสังคมเป็นภารกิจที่
จำเป็นสำหรับผู้ผู้นำ ที่จำเป็นจะต้องอยู่ร่วมกันกับคนจำนวนมากๆ ทั้งในและนอกองค์กร เพื่อนำ
บุคคลต่างๆ ให้มาสนับสนุนการทำงานของคนในองค์กร ดังนั้นการเข้ากับสังคมในระดับต่างๆ ของ
ผู้นำจึงมีความจำเป็นต้องเรียนรู้และปรับตัวตนเองให้เหมาะสม

วิจารณ์พานิช (2547, หน้า 41) กล่าวถึงลักษณะของผู้ที่มีภาวะผู้นำว่า ต้อง
เป็นคนที่มีกล้าและรับผิดชอบในการคิด ทดลองและริเริ่มวิธีทำงานใหม่ๆ หรือสิ่งใหม่ๆ ที่อยู่ใน
หน้าที่ความรับผิดชอบของตน เพื่อให้ทำงานได้ผลดีกว่าเดิม

นุชนาถ สุทธการ (2554, หน้า 14) กล่าวถึงคุณลักษณะภาวะผู้นำที่ดีควรมี
ลักษณะดังต่อไปนี้ 1) เฉลียวฉลาด แต่ไม่อวดฉลาด 2) มีความสามารถรอบด้าน 3) มี
แรงผลักดันภายในให้มีความกระตือรือร้นอยู่เสมอ 4) ทำตนให้เป็นที่น่าเชื่อถือ 5) กล้าหาญทั้ง
กายและใจ 6) มีความคิดริเริ่ม 7) รู้จักวิธีส่งเสริมและบำรุงขวัญผู้ใต้บังคับบัญชา 8) การเสียสละ
และปราศจากการเห็นแก่ตัว 9) มีความยุติธรรม 10) วางตัวดี 11) กระตุ้นให้ลูกน้องมีความ

ภูมิใจในงานของตน 12) ให้เกียรติในผลงานที่ผู้อื่นได้ปฏิบัติ 13) ปฏิบัติงานอย่างเป็นทีมให้ทำงานแทนกันได้ และ 14) ใช้ผู้ใต้บังคับบัญชาให้เหมาะสมกับความสามารถและมีการพัฒนาฝีมือผู้ใต้บังคับบัญชาอยู่เสมอ

สรุปได้ว่า ลักษณะของการมีภาวะผู้นำ หมายถึง การที่บุคคลสามารถแสดงออกซึ่งความรู้ ความสามารถ คุณลักษณะและบุคลิกภาพ ที่สร้างอิทธิพลต่อบุคคล จูงใจ โน้มน้าว ให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม ได้แก่การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการทำงาน สามารถปรับตัวให้เข้ากับบุคคลและสถานการณ์ต่างๆ สามารถเผชิญปัญหาและกล้าตัดสินใจ การเสียสละและปราศจากการเห็นแก่ตัว มีความยุติธรรม และเป็นผู้ประสานงานที่ดี เป็นต้น

ดังนั้นการมีภาวะผู้นำ หมายถึง การที่บุคคลสามารถใช้อิทธิพลของบุคคล จูงใจ โน้มน้าว เปลี่ยนแปลงการกระทำของบุคคล ให้บุคคลหรือกลุ่มปฏิบัติตามความคิดเห็นความต้องการของตนด้วยความเต็มใจ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งได้อย่างมีประสิทธิภาพ วัดได้จาก 1) มีความกล้าในการตัดสินใจและเผชิญกับปัญหา 2) สามารถปรับตัวเข้ากับบุคคลอื่นและสถานการณ์ที่แตกต่าง 3) มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการทำงาน 4) มีความเสียสละ ปราศจากการเห็นแก่ตัว 5) สามารถประสานงานให้ผู้อื่นทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ 6) ตัดสินใจโดยคำนึงถึงเหตุผลและความถูกต้อง

2. ด้านการมีจิตสาธารณะ

2.1 ความหมายของการมีจิตสาธารณะ

กนิษฐา นิทัศน์พัฒนา, และคนอื่นๆ (2541, หน้า 8) กล่าวว่าจิตสาธารณะ หมายถึง การตระหนักถึงและคำนึงถึงส่วนรวมร่วมกัน หรือคำนึงถึงผู้อื่นที่ร่วมความสัมพันธ์เป็นกลุ่มเดียวกับตน

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (2542, หน้า 14) กล่าวว่า จิตสาธารณะ หมายถึง การรู้จักเอาใจใส่เป็นธุระและเข้าร่วมในเรื่องของส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติมีความสำนึกและยึดมั่นในระบบคุณธรรมและจริยธรรมที่ดำรงมาตลอดถึงยึดเหนี่ยวความเรียบร้อยประหยัดและมีความสมดุลระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543ก, หน้า 17) กล่าวว่าจิตสาธารณะ หมายถึง ความคิดที่ไม่เห็นแก่ตัว มีความปรารถนาที่จะช่วยเหลือ ช่วยแก้ปัญหาให้แก่ผู้อื่นหรือสังคม พยายามฉวยโอกาสที่จะช่วยเหลืออย่างจริงจังและมองโลกในแง่ดีบนพื้นฐานของความเป็นจริง

หุทัย อาจปรุ (2544, หน้า 37) กล่าวว่า จิตสาธารณะ หมายถึง ความตระหนักของบุคคลถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ทำให้เกิดความรู้สึกปรารถนาที่จะช่วยเหลือสังคม ต้องการเข้าไปแก้วิกฤติการณ์โดยรับรู้ถึงสิทธิควบคู่ไปกับหน้าที่และความรับผิดชอบ สำนึกถึงหลักของตนว่าสามารถร่วมแก้ปัญหาได้ และลงมือกระทำเพื่อให้เกิดการแก้ปัญหาด้วยวิธีการต่าง ๆ โดยเรียนรู้และแก้ไขปัญหาร่วมกันกับคนในสังคม

อัญชลี ยิ่งรักพันธุ์ (2550, หน้า 5) กล่าวว่า จิตสาธารณะ หมายถึง การรู้จักเอาใจใส่เป็นธุระและเข้าร่วมในเรื่องของส่วนรวมที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม

เจษฎา หนูรุ่น (2551, หน้า 4) กล่าวว่า จิตสาธารณะ หมายถึง ลักษณะของนักเรียนที่รู้จักดูแลเอาใจใส่เป็นธุระและเข้าร่วมในเรื่องของส่วนรวมที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของกลุ่มโดยพิจารณาจากความรู้ความเข้าใจหรือพฤติกรรมที่แสดงออก

กระทรวงศึกษาธิการ (2551ก, หน้า 236) กล่าวว่า จิตสาธารณะ หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่นชุมชนและสังคมด้วยความเต็มใจกระตือรือร้นโดยไม่หวังผลตอบแทน

นวรินทร์ ตาก้อนทอง (2549, หน้า1) กล่าวว่า จิตสาธารณะ หมายถึง คุณลักษณะทางจิตใจของบุคคลเกี่ยวกับการมองเห็นคุณค่าหรือการให้คุณค่าแก่การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและสิ่งต่างๆที่เป็นสาธารณะที่ไม่มีผู้ใดผู้หนึ่งเป็นเจ้าของหรือเป็นสิ่งที่คนในสังคมเป็นเจ้าของร่วมกัน

สรุปได้ว่า จิตสาธารณะ หมายถึง ความตระหนักในปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมและเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการต่าง ๆ โดยเรียนรู้และแก้ไขปัญหา ร่วมกับกับคนในสังคมอันก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่น ชุมชน และสังคมด้วยความเต็มใจกระตือรือร้นโดยไม่หวังผลตอบแทน

2.2 ความสำคัญของการมีจิตสาธารณะ

ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม, และสังคม สัจจกร(2543, หน้า 22-29) กล่าวถึงความสำคัญของการมีจิตสาธารณะว่าการที่คนในสังคมขาดจิตสาธารณะจะส่งผลกระทบต่อบุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน ประเทศและโลกดังนี้

1. ผลกระทบต่อบุคคลทำให้เกิดปัญหา ได้แก่ 1.1) สร้างความเดือดร้อนให้กับตนเองและ1.2)สร้างความเดือดร้อนให้กับคนอื่น

2. ผลกระทบระดับครอบครัวทำให้เกิดปัญหา ได้แก่2.1)ความสามัคคีในครอบครัวลดน้อยลงและ2.2) การแก่งแย่งทะเลาะเบาะแว้งภายในครอบครัว

3. ผลกระทบระดับองค์กรทำให้เกิดปัญหา ได้แก่ 3.1)การแบ่งพรรคแบ่งพวกภายในองค์กร3.2) ความเห็นแก่ตัวแก่งแย่งชิงดีชิงเด่น3.3) การเบียดเบียนสมบัติขององค์กรเป็นสมบัติส่วนตัวและ3.4) องค์กรไม่ก้าวหน้าประสิทธิภาพและคุณภาพของงานลดลง

4. ผลกระทบระดับชุมชนทำให้เกิดปัญหา ได้แก่ 4.1) ชุมชนอ่อนแอขาดการพัฒนาเพราะต่างคนต่างอยู่สภาพชุมชนมีสภาพเช่นไรก็ยังคงเป็นเช่นนั้นไม่เกิดการพัฒนายั่งยืนไปก็มีแต่เสื่อมทรุดลง 4.2)อาชญากรรมในชุมชนอยู่ในระดับสูงและ4.3) ขาดศูนย์รวมจิตใจขาดผู้นำที่นำไปสู่การแก้ปัญหาเพราะคนในชุมชนมองปัญหาของตัวเองเป็นเรื่องใหญ่ขาดคนอาสาพัฒนาเพราะกลัวเสียทรัพยากรกลัวเสียเวลาหรือกลัวเป็นที่ครหาจากบุคคลอื่น

5. ผลกระทบระดับชาติถ้าบุคคลในชาติขาดจิตสาธารณะจะทำให้เกิดปัญหา ได้แก่ 5.1) วิกฤตการณ์ภายในประเทศบ่อยครั้งและแก้ปัญหาไม่ได้เกิดการเบียดเบียนทำลายทรัพยากรและสมบัติที่เป็นของส่วนรวม 5.2) ประเทศชาติอยู่ในสภาพล้าหลังเนื่องจากขาดพลังของคนในสังคมเมื่อผู้นำประเทศนำมาตราการได้ออกมาใช้ก็จะไม่ได้ผลเพราะไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชนและ 5.3) เกิดการแบ่งพรรคแบ่งพวกเกิดการแก่งแย่งแข่งขันเห็นแก่ประโยชน์กลุ่มของตนและพวกพ้องเกิดการทุจริตคอร์รัปชัน

6. ในระดับโลกถ้าบุคคลขาดจิตสาธารณะจะทำให้เกิดการเอารัดเอาเปรียบระหว่างประเทศทำให้เกิดปัญหาในระดับต่าง ๆ ได้แก่ 6.1) เกิดการสะสมอาวุธกันระหว่างประเทศเพราะขาดความไว้วางใจซึ่งกันและกันกลัวประเทศอื่นจะโจมตีจึงต้องมีอาวุธที่รุนแรงมีอำนาจภาพในการทำลายสูงไว้ในครอบครองเพื่อข่มขู่ประเทศอื่นและเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นก็มักมีแนวโน้มในการใช้ความรุนแรงของแสนยานุภาพทางการสงครามในการตัดสินปัญหา 6.2) เกิดการกลั่นแกล้งแก่งแย่งหรือครอบงำทางการค้าระหว่างประเทศพยายามทุกวิถีทางเพื่อให้เกิดการได้เปรียบทางการค้าทำให้ประเทศด้อยกว่าขาดโอกาสในการพัฒนาประเทศของตน 6.3) เกิดการรังเกียจเหยียดหยามคนต่างเชื้อชาติต่างเผ่าพันธุ์หรือต่างท้องถิ่นมองชนชาติอื่น ๆ ว่ามีความเจริญหรือมีศักดิ์ศรีด้อยกว่าเชื้อชาติและเผ่าพันธุ์ของตนเองถูกหรือเป็นปฏิปักษ์ต่อชาติอื่น

สรุปได้ว่าความสำคัญของการมีจิตสาธารณะ คือ การมีจิตสาธารณะตระหนักในปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในสังคม และเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา ก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งกับตนเองและสังคมส่วนรวม นำมาซึ่งความร่วมมือแก้ไขปัญหา ยุติความขัดแย้งและการร่วมมือกันในการพัฒนาชุมชน ประเทศชาติ และสังคมโลกต่อไป

2.3 ลักษณะของการมีจิตสาธารณะ

ชาย โพธิ์สิตา (2540, หน้า 14-15) กล่าวถึงลักษณะการมีจิตสาธารณะใน 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 คือ การหลีกเลี่ยงการใช้หรือการกระทำที่จะทำให้เกิดความชำรุดเสียหายต่อส่วนรวมที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม กำหนดตัวชี้วัดจาก 1.1) การดูแลรักษาของส่วนรวมใช้ของส่วนรวมแล้วเก็บเข้าที่ และ 1.2) ลักษณะการใช้ของส่วนรวมรู้จักใช้ของส่วนรวมอย่างประหยัดและทะนุถนอม องค์ประกอบที่ 2 คือ การถือเป็นหน้าที่ที่จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาของส่วนรวมในวิสัยที่ตนสามารถทำได้ กำหนดตัวชี้วัดจาก 2.1) การทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเพื่อส่วนรวม และ 2.2) การรับอาสาที่จะทำบางอย่างเพื่อส่วนรวม องค์ประกอบที่ 3 การเคารพสิทธิในการใช้ของส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ร่วมกันของกลุ่มกำหนดตัวชี้วัดจาก 3.1) ไม่ยึดครองของส่วนรวมนั้นมาเป็นของตนเองและ 3.2) การเปิดโอกาสให้ผู้อื่นสามารถใช้ของส่วนรวมนั้น

เวชพล อ่อนละมัย, และคนอื่นๆ (2553, หน้า 25) กล่าวถึงลักษณะการมีจิตสาธารณะของเยาวชนไว้ ดังนี้ 1. การมีความรับผิดชอบต่อตนเอง กล่าวคือ จิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อตนเองเป็นพื้นฐานต่อความรับผิดชอบต่อทางสังคม ได้แก่ ตั้งใจศึกษาเล่าเรียนหา

ความรู้ รู้จักการออกกำลังกายเพื่อรักษาสุขภาพให้แข็งแรงสมบูรณ์ มีความประหยักรู้จักความพอดี ประพฤติตัวให้เหมาะสมละเว้นการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหาย ทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จและมีความรับผิดชอบตรงต่อเวลาสามารถพึ่งพาตนเองได้ 2. การมีความรับผิดชอบต่อสังคม กล่าวคือ เป็นการช่วยเหลือสังคมไม่ทำให้อื่นหรือสังคมเดือดร้อนได้รับความเสียหาย ได้แก่ 1) มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว เช่น เชื่อฟังพ่อแม่ช่วยเหลืองานบ้านไม่ทำให้พ่อแม่เสียใจ 2) มีความรับผิดชอบต่อโรงเรียน ครูอาจารย์ เช่น ตั้งใจเล่าเรียน เชื่อฟังคำสั่งสอนของครูอาจารย์ ปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน ช่วยกันรักษาทรัพย์สินสมบัติของโรงเรียน 3) มีความรับผิดชอบต่อเพื่อนหรือบุคคลอื่น เช่น ให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ ไม่เอาเปรียบ เคารพสิทธิซึ่งกันและกันและ 3. การมีความรับผิดชอบในฐานะเป็นพลเมือง ได้แก่ ปฏิบัติตามกฎหมายของสังคม ปฏิบัติตามกฎหมายรักษาทรัพย์สินสมบัติของส่วนรวมให้ความร่วมมือต่อสังคมฐานะพลเมืองให้ความช่วยเหลือผู้อื่น

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2551, หน้า 50) กล่าวถึงตัวชี้วัดและพฤติกรรมบ่งชี้ของผู้มีจิตสาธารณะ ดังนี้ ตัวชี้วัด 1 ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจไม่หวังผลตอบแทน พฤติกรรมบ่งชี้ได้แก่ 1.1) ช่วยพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูทำงานด้วยความเต็มใจ 1.2) อาสาทำงานให้ผู้อื่นด้วยกำลังกาย กำลังใจ และกำลังสติปัญญา โดยไม่หวังผลตอบแทน และ 1.3) แบ่งปันสิ่งของ ทรัพย์สินและอื่น ๆ และช่วยแก้ปัญหาหรือสร้างความสุขให้กับผู้อื่น ตัวชี้วัด 2 เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน และสังคม พฤติกรรมบ่งชี้ได้แก่ 2.1) ดูแลรักษาสาธารณสมบัติและสิ่งแวดล้อมด้วยความเต็มใจ 2.2) เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน และสังคม และ 2.3) เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาหรือร่วมสร้างสิ่งที่ดีงามของส่วนรวมตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยความกระตือรือร้น

สรุปได้ว่า ลักษณะการมีจิตสาธารณะ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกซึ่งความตระหนักและการเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาสังคมส่วนรวมในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ ช่วยพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครูทำงานด้วยความเต็มใจ การดูแลรักษาของส่วนรวมใช้ของส่วนรวมแล้วเก็บเข้าที่ การอาสาทำงานให้ผู้อื่นด้วยกำลังกาย กำลังใจ และกำลังสติปัญญาโดยไม่หวังผลตอบแทน เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน และสังคม รู้จักแบ่งปันสิ่งของทรัพย์สินให้กับผู้อื่นที่เดือดร้อน ตลอดจนช่วยแก้ปัญหาหรือสร้างความสุขให้กับผู้อื่น เป็นต้น

ดังนั้นการมีจิตสาธารณะ หมายถึง การมีความตระหนักในปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมและเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการต่าง ๆ โดยเรียนรู้และแก้ไขปัญหาพร้อมกันคนในสังคมอันก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง ผู้อื่น ชุมชน และสังคมด้วยความเต็มใจ กระตือรือร้นโดยไม่หวังผลตอบแทนวัดได้จาก 1) อาสาทำงานให้ครู หรือเพื่อนอย่างเต็มความสามารถ โดยไม่หวังผลตอบแทน 2) การร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน และสังคม 3) มีน้ำใจแบ่งปัน

สิ่งของทรัพย์สินให้กับผู้อื่นที่เดือดร้อน 4) ดูแลรักษาสาธารณสมบัติและสิ่งแวดล้อมด้วยความเต็มใจ และ5) ร่วมกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาหรือร่วมสร้างสรรค์คุณประโยชน์ ด้วยความกระตือรือร้น

3. ด้านการคิดอย่างมีเหตุผล

3.1 ความหมายของการคิดอย่างมีเหตุผล

คันสนีย์ ฉัตรคุปต์, และอุษา ชูชาติ (2544, หน้า 31–51) กล่าวว่า การคิดอย่างมีเหตุผล หมายถึง การคิดวิเคราะห์สังเคราะห์ตัดสินใจและแก้ปัญหาโดยยึดหลักการคิดด้วยเหตุผลจากข้อมูลที่เป็นจริงมากกว่าอารมณ์และการคาดเดา

อุษณีย์โพธิสุข, และคนอื่นๆ (2544, หน้า 19) กล่าวว่า การคิดอย่างมีเหตุผล หมายถึง วิธีคิดอย่างมีเหตุผล มีหลักเกณฑ์ มีหลักฐานและมีประสิทธิภาพก่อนตัดสินใจว่าจะเชื่อหรือไม่เชื่ออะไรหรือก่อนที่จะตัดสินใจว่าจะทำหรือไม่ทำอะไร

เสาวนีย์ อุ้นประเสริฐสุข (2546, หน้า 89) กล่าวว่า การคิดอย่างมีเหตุผล หมายถึง การคิดวิเคราะห์วิจารณ์ เป็นการคิดที่ใช้เหตุผลในการแก้ปัญหาโดยพิจารณาถึงสภาพการณ์หรือข้อมูลต่างๆว่ามีข้อเท็จจริงเพียงใดหรือไม่

ภานุเดช หงษ์วงศ์ (2548, หน้า 119–120) กล่าวว่า การคิดอย่างมีเหตุผล หมายถึง ความสามารถที่จะคิดในเชิงหาเหตุผลของเรื่องราวต่าง ๆ ความคิดเชิงเหตุผลเป็นความคิดขั้นสูงที่ต้องอาศัยความรู้และประสบการณ์เดิมที่มีในศาสตร์แต่ละสาขามาเป็นเหตุผลอ้างอิงประกอบ

สัณหหทัยวิทยารังษิพงษ์ (2550, หน้า 24) กล่าวว่า การคิดอย่างมีเหตุผล หมายถึง กระบวนการการคิดอย่างมีหลักการประเมินอย่างรอบคอบในข้ออ้างหลักฐานเพื่อนำไปสู่ข้อสรุปที่เป็นไปได้จริงและพิจารณาถึงองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องรวมถึงการใช้กระบวนการทางตรรกวิทยาได้อย่างถูกต้องสมเหตุสมผล

สรุปได้ว่า การคิดอย่างมีเหตุผล หมายถึง การคิดที่อาศัยหลักการ เหตุผลหรือข้อเท็จจริงที่ถูกต้องสนับสนุนอย่างเพียงพอ ก่อนที่ลงความเห็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างข้อเท็จจริงกับปรากฏการณ์ เพื่อให้สามารถในการตัดสินใจและสรุปผลได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

3.2 ความสำคัญของการคิดอย่างมีเหตุผล

ทิศนา แคมมณี (2544, หน้า 96) กล่าวถึงความสำคัญของการคิดอย่างมีเหตุผล ว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดที่เราต้องใช้ตลอดชีวิต เพราะเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าถึงความรู้และสามารถที่จะนำความรู้ไปบูรณาการใช้ในการดำรงชีวิต

คันสนีย์ ฉัตรคุปต์, และอุษา ชูชาติ (2544, หน้า 31–51) กล่าวถึงความสำคัญของการคิดอย่างมีเหตุผลว่าการคิดอย่างมีเหตุผลเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการเรียนรู้และการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่าในโลกปัจจุบันยุคข้อมูลข่าวสารบุคคลที่มีการคิดอย่างมีเหตุผล มีวิสัยทัศน์จะสามารถคิดวิเคราะห์ได้อย่างมีหลักการสามารถควบคุมจัดการและ

ตรวจสอบความคิดของตนเองได้รวมทั้งสามารถตัดสินใจและแก้ปัญหาโดยใช้เหตุผลอย่างถูกต้องเหมาะสมสิ่งเหล่านี้เป็นทักษะที่ดีที่จะช่วยปรับปรุงให้ชีวิตดีขึ้นและเดินไปในทางที่ถูกต้องและที่สำคัญยิ่งเป็นทักษะสำคัญที่จะพัฒนาบุคคลให้มีลักษณะคิดเป็นทำเป็นแก้ปัญหาเป็นอันเป็นคุณลักษณะยืนหยัดอยู่ได้อย่างมั่นคงในโลกปัจจุบันและอนาคต

พรชูลีอาชวอำรุง(2546, หน้า 40) กล่าวถึงความสำคัญของการคิดอย่างมีเหตุผลว่า มี ความสัมพันธ์กับการแก้ปัญหาการหาทางออกของปัญหาประเมินว่าวิธีไหนดีที่สุดและปฏิบัติตามทางเลือกนั้น เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาด้วยความพอใจและยอมรับในวิธีแก้ปัญหาเมื่อได้รับเหตุผลที่ถูกต้องเพียงพอและสามารถเข้าใจในเหตุผลนั้น

สรุปได้ว่า ความสำคัญของการคิดอย่างมีเหตุผล คือการคิดอย่างมีเหตุผลเป็น การคิดที่อาศัยหลักการ และข้อเท็จจริงประกอบการคิด อันสามารถใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการ เรียนรู้ในสิ่งต่างๆการดำเนินชีวิต การแก้ไขปัญหาและตัดสินใจใดๆ ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

3.3 ลักษณะการคิดอย่างมีเหตุผล

ล้วน สายยศ, และอังคณา สายยศ (2541, หน้า106–136) กล่าวถึงการวัด ความสามารถทางการคิดอย่างมีเหตุผลที่จำแนกตามความสามารถทางด้านต่าง ๆ ดังนี้ 1) การ จำแนกประเภท เป็นความสามารถด้านแยกแยะหรือวิเคราะห์คุณลักษณะสิ่งต่าง ๆ 2) การ อุปมาอุปไมย เป็นความสามารถด้านวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ผู้ที่จะมีความสามารถด้าน อุปมาอุปไมยจะต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการมองความหมายเหมือนหรือความหมายต่าง ของคำต่าง ๆ ได้อย่างคล่องแคล่ว และยังสามารถจัดกลุ่มพวกของคำหรือมโนภาพนั้น ๆ ได้ อย่างดีด้วยจึงจะสามารถนำเอามาเปรียบเทียบอุปมาอุปไมยได้เก่ง3) ความสามารถในการสรุป ความและ 4) ความสามารถด้านวิเคราะห์ ความจริงของการวิเคราะห์ก็คือเหตุผล

พิมพันธ์ เดชะคุปต์ (2545, หน้า 13) กล่าวถึงการคิดอย่างมีเหตุผลว่าเป็น คุณสมบัติอย่างหนึ่งของเจตคติทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งสรุปได้ว่ามีลักษณะ ดังนี้ 1)เชื่อในความสำคัญ ของเหตุผล2)ไม่เชื่อโชคลาง คำทำนาย หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ ที่ไม่สามารถอธิบายได้ตามวิธีการ ทางวิทยาศาสตร์3)แสวงหาสาเหตุของเหตุการณ์ต่างๆ และหาความสัมพันธ์ของสาเหตุนั้นกับผลที่ เกิดขึ้น และ4)ต้องการที่จะรู้ว่าปรากฏการณ์ต่างๆ นั้นเป็นอย่างไร และเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น

ประณตคำนิม(2548, หน้า 17-22) กล่าวถึงลักษณะการคิดอย่างมีเหตุผลไว้5 ประการ ได้แก่ 1) รู้จักคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลไม่เชื่ออะไรง่ายๆ 2) รู้จักคิดแบบวิทยาศาสตร์ (scientific thinking) ซึ่งรวมถึงลักษณะการคิดวิเคราะห์ (analyzation) คิดอย่างมีระเบียบแบบ แผน (systematic thinking) 3) รู้จักตัดสินใจเรื่องยากๆรวมทั้งการค้นหาข้อมูลเพื่อใช้ ประกอบการตัดสินใจ 4) มีความคิดรวบยอดเรื่องราวต่างๆ ลึกซึ้งและ5) เข้าใจและมีความคิด รวบยอดเรื่องทฤษฎีกฎระเบียบวินัยและสามารถนำไปใช้ได้

บิลเลห์, และซาคาไรเดส (Billeh,&Zakhariades,1975, pp.155–156) ได้กล่าวถึงลักษณะการคิดอย่างมีเหตุผลไว้ว่าเป็นองค์ประกอบหนึ่งของทัศนคติทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งผู้ที่มีเหตุผลจะมีพฤติกรรมดังนี้ 1) เชื่อใจในคุณค่าของเหตุผลมีแนวโน้มที่จะทดสอบความเชื่อเก่า ๆ แสวงหาเหตุผลของปรากฏการณ์ธรรมชาติและความสัมพันธ์ของสาเหตุนั้น ยอมรับคำวิพากษ์วิจารณ์ที่มีเหตุผลและทำให้มีการพิสูจน์ตามเหตุผลและข้อเท็จจริง2)มีความอยากรู้อยากเห็น ต้องการเข้าใจสถานการณ์ใหม่ ๆ ซึ่งไม่สามารถอธิบายได้ด้วยความรู้เดิมและต้องการที่จะหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ3)มีใจกว้างยอมรับความคิดเห็นหรือวิธีการแปลก ๆ 4)ไม่เชื่อโชคลางหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ 5) มีความซื่อสัตย์และมีใจเป็นกลาง ปราศจากความลำเอียง และ6)พิจารณาอย่างรอบคอบก่อนตัดสินใจ ก่อนจะสรุปผลต้องมีหลักฐานเพียงพอสามารถหาข้อสนับสนุนมาพิสูจน์ให้เห็นจริงได้

สรุปได้ว่า ลักษณะการคิดอย่างมีเหตุผล หมายถึงลักษณะของกระบวนการคิดที่อาศัยทฤษฎีหลักการ ตลอดจนแสวงหาข้อเท็จจริงของปรากฏการณ์ธรรมชาติและความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของเหตุการณ์ต่าง ๆ ประกอบการคิดเพื่อให้การตัดสินใจและสรุปผลเป็นไปอย่างถูกต้อง โดยการเชื่อในสำคัญของเหตุผลไม่เชื่อโชคลางหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ ที่ไม่สามารถอธิบายได้ตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์มีความซื่อสัตย์เป็นกลาง ปราศจากความลำเอียงและรอบคอบในการพิจารณาก่อนตัดสินใจ เป็นต้น

ดังนั้นการคิดอย่างมีเหตุผล หมายถึง การคิดที่อาศัยหลักการ เหตุผลหรือข้อเท็จจริงที่ถูกต้องสนับสนุนอย่างเพียงพอ ก่อนที่ลงความเห็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างข้อเท็จจริงกับปรากฏการณ์ เพื่อให้สามารถในการตัดสินใจและสรุปผลได้อย่างถูกต้องเหมาะสมวัดได้จาก 1) ยอมรับคำวิพากษ์วิจารณ์ที่มีเหตุผล2) พิจารณาเรื่องต่าง ๆ ด้วยความละเอียดรอบคอบก่อนตัดสินใจ 3)ตระหนักในสำคัญของเหตุผล4) มีความซื่อสัตย์เป็นกลาง ปราศจากความและ5) ให้ความสำคัญกับการแสวงหาของเท็จจริงด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์

4. ด้านการตระหนักในสิทธิมนุษยชน

4.1 ความหมายของการตระหนักในสิทธิมนุษยชน

4.1.1 ความหมายของการตระหนัก

อินทอง สังข (2542, หน้า 12) กล่าวว่า การตระหนัก หมายถึง สภาพของความรู้สึกหรือความโน้มเอียงที่จะเลือกปฏิบัติ หรือไม่เลือกปฏิบัติต่อสิ่งแวดล้อม และ การเห็นคุณค่าหรือการเห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อม

ขวัญอำนาจ กระต่ายทอง (2542, หน้า 28) กล่าวว่า การตระหนัก หมายถึง รู้ ประจักษ์ รู้ชัดเจน มีสำนึกหาเหตุผลในพฤติกรรมที่ได้กระทำลงไป เป็นผลที่เกิดจากการประเมินค่า การเห็นความสำคัญอันเป็นสิ่งที่ได้มาจากทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม ความคิดเห็น และความสนใจ ซึ่งได้แสดงออกถึงความสำนึก ความคิดเห็น หรือการรับรู้ต่อสิ่งใดสิ่ง

หนึ่ง หรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง ด้วยการพูด การเขียน โดยอาศัยเวลา และประสบการณ์ ทั้งในด้านดีและไม่ดี ก่อให้เกิดความเข้าใจในสภาพแวดล้อมเป็นสิ่งช่วยในการแสดงออกซึ่ง พฤติกรรมความเข้าใจ ที่จะเลือกปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติในการป้องกันมลพิษที่เกิดจากการ ปฏิบัติงานในโรงเรียนอุตสาหกรรมนั้นคือ ความตระหนักจะเกิดขึ้นเมื่อมีสิ่งเร้ามากระตุ้น

จุฑามาศ โกมารักษ์กุล (2543, หน้า 11) กล่าวว่า การตระหนัก หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกจากการเกิดความรู้สึก ความสำคัญของบุคคล หลังจากทีบุคคล ได้รับรู้จากสิ่งเร้า และเห็นความสำคัญของสิ่งต่าง ๆ ที่ได้พบมา

กฤษณะ ไพโรจน์กุล (2554, หน้า 14) กล่าวว่า ความตระหนัก หมายถึง เป็นความสำนึกเป็นความรู้ตัวเป็นความเข้าใจของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ ที่เขาประสบใน สิ่งแวดล้อมที่เขาอยู่ ดังนั้นความตระหนักจึงเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อบุคคลได้รับการสัมผัสจากสิ่งเร้าใน สภาพแวดล้อม เกิดความรู้และนำไปสู่การเกิดความคิดรวบยอด การเรียนรู้ และความตระหนัก ตามลำดับ การเรียนรู้และความตระหนักจะนำไปสู่ความพร้อมที่จะแสดงการกระทำหรือแสดง พฤติกรรมต่อไป

สรุปได้ความ ความหนักหมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกจากการเกิด ความรู้สึก ความสำคัญของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นผลที่เกิดจากการประเมินค่า การเห็น ความสำคัญอันเป็นสิ่งที่ได้มาจากทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม ความคิดเห็น

4.1.2 ความหมายของสิทธิมนุษยชน

จรัญ โฆษณานันท์ (2545, หน้า 2) กล่าวว่า สิทธิมนุษยชน หมายถึง สิทธิขั้นพื้นฐานของพลเมือง ซึ่งนานาประเทศยอมรับสิทธินี้ว่ามีในมนุษย์ทุกคนทุกนาม ซึ่ง บัญญัติในรัฐธรรมนูญของประเทศต่าง ๆ

เสน่ห์ จามริก (2546, หน้า 17) กล่าวว่า สิทธิมนุษยชน หมายถึง ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคลที่ได้รับการรับรองหรือ ค้ำครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยหรือกฎหมายไทยหรือสนธิสัญญาที่ประเทศไทย เป็นภาคี

ชลธิรา สัตยารัตนา (2546, หน้า 3) ได้กล่าวว่า สิทธิมนุษยชน หมายถึง ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์สิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคลที่ได้รับการรับรองหรือ ค้ำครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยหรือตามกฎหมายไทยหรือตามสนธิสัญญาที่ ประเทศไทยมีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตามเช่นกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลและสิทธิ ทางการเมืองกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมอนุสัญญาว่า ด้วยสิทธิเด็กอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ เป็นต้น

บรรเจิด สิงคะเนติ (2547, หน้า 63-64) กล่าวว่า สิทธิมนุษยชน หมายถึง สิทธิของทุกๆ คน สิทธิประเภทนี้ ได้แก่ สิทธิที่รัฐธรรมนูญมุ่งที่จะให้ความคุ้มครองแก่ทุกคนโดย มิได้แบ่งแยกว่าบุคคลนั้นจะเป็นคนของชาติใดเชื้อชาติใดหรือศาสนาใดหากบุคคลนั้นเข้ามาอยู่ใน

ขอบเขตอำนาจรัฐที่ใช้รัฐธรรมนูญของประเทศนั้นบุคคลนั้นย่อมได้รับความคุ้มครองภายใต้รัฐธรรมนูญนั้นๆด้วย สิทธิมนุษยชนเป็นคุณลักษณะประจำตัวของมนุษย์ทุกคนเป็นสิทธิเสรีภาพตามธรรมชาติที่เป็นของมนุษย์ในฐานะที่เกิดมาเป็นมนุษย์และด้วยเหตุผลแต่เพียงอย่างเดียวว่าเพราะเขาเกิดมาเป็นมนุษย์มนุษย์ทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพเหล่านี้อยู่แล้วตั้งแต่ก่อนที่จะมีรัฐเกิดขึ้นสิทธิประเภทนี้ได้แก่สิทธิในชีวิตและร่างกายเสรีภาพในทางศาสนา เป็นต้น

เสรี พงศ์พิศ (2549, หน้า 23) กล่าวว่า สิทธิมนุษยชน หมายถึง สิทธิที่ติดตัวคนมาตั้งแต่เกิด หากขาดสิทธินี้แล้วคนเราจะอยู่ไม่ได้ สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิการมีชีวิตอยู่อย่างมีคุณค่าและสมศักดิ์ศรี สิทธิที่จะได้รับการปกป้อง คุ้มครอง ให้มีชีวิตอยู่อย่างมั่นคงปลอดภัย สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานให้คนเรามีเสรีภาพที่จะพัฒนาศักยภาพของตนเอง คุณภาพของความเป็นคน และตอบสนองความต้องการของชีวิต ทางกาย จิตวิญญาณ และอื่น ๆ

สรุปได้ว่า สิทธิมนุษยชน หมายถึง สิทธิความเป็นมนุษย์อันเป็นสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ทุกคนที่เกิดมามีสิทธิติดตัวมาตั้งแต่เกิด ตลอดจนเสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคลสิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิที่ไม่สามารถโอนให้แก่อันได้ และไม่มีบุคคล องค์กร หรือแม้แต่รัฐ สามารถล่วงละเมิดความเป็นมนุษย์นี้ได้

ดังนั้นการตระหนักในสิทธิมนุษยชนหมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกจากการเกิดความรู้สึก ความสำนึกของบุคคลในเรื่องสิทธิความเป็นมนุษย์ อันเป็นสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ทุกคนที่เกิดมามีสิทธิติดตัวมาตั้งแต่เกิด ตลอดจนเสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคลไม่สามารถล่วงละเมิดได้

4.2 ความสำคัญของการตระหนักในสิทธิมนุษยชน

สมชาย กษิติประดิษฐ์ (2546, หน้า 5) ได้กล่าวถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชนว่า มนุษย์ทั้งหลายเกิดมาเท่าเทียมกันมนุษย์มีสิทธิบางประการที่ติดตัวมนุษย์มาแต่กำเนิดจนกระทั่งถึงแก่ความตาย สิทธิดังกล่าวได้แก่สิทธิในชีวิต เสรีภาพในร่างกายและความเสมอภาค ซึ่งเป็นสิทธิที่ไม่อาจโอนให้แก่อันได้และใครจะล่วงละเมิดมิได้หากมีการล่วงละเมิดก็อาจจะก่อให้เกิดอันตรายหรือกระทบกระเทือนเสื่อมเสียต่อสภาพของความเป็นมนุษย์

กุมพลพลวัน (2547, หน้า 2-3) ได้กล่าวถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชนว่าเป็นหลักประกันของความเป็นมนุษย์สิทธิและเสรีภาพ และสภาวะโลกปัจจุบันเรื่องของสิทธิมนุษยชนก็ไม่ใช่เรื่องประเทศใดประเทศหนึ่งเท่านั้นหากแต่เป็นเรื่องที่สังคมทั่วโลกต้องให้ความสำคัญ

ชะวัชชัยภาคินรุ (2548, หน้า 3) ได้กล่าวถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชนว่า สิทธิมนุษยชนมีความสำคัญในฐานะที่เป็นอารยธรรมโลก (world civilization) ที่พยายามวางระบบความคิดเพื่อให้มนุษย์ทั่วโลกเกิดความระลึกรู้กันถึงคุณค่าของความเป็นมนุษย์ตั้งแต่อยอมรับความเป็นมนุษย์ศักดิ์ศรีชาติกำเนิดสิทธิต่างๆที่มีพื้นฐานมาจากความชอบธรรมซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งสิทธิตั้งแต่กำเนิดโดยให้ความสำคัญกับคำว่าชีวิต (life)

บุญแทน มะลิอ่อน (2554, หน้า 32) ได้กล่าวถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชนว่า ในระบบสังคมปัจจุบันที่มนุษย์มีการแข่งขันกันด้านต่างๆ เช่น การแข่งขันกันทำธุรกิจการค้า การลงทุนภาวะทางเศรษฐกิจที่กำลังพัฒนาเข้าสู่ระบบอุตสาหกรรม เมื่อมีการแข่งขันการทำธุรกิจก็必有บางกลุ่มขาดจิตสำนึกที่ดีต่างก็พยายามเอารัดเอาเปรียบซึ่งกันและกันทั้งนี้ก็เพื่อให้ได้มาซึ่งผลกำไรหรือต้นทุนการผลิตต่ำผลกำไรมากๆ หรือทำธุรกิจผิดกฎหมาย เช่น การทำธุรกิจผิดกฎหมายค้ายาเสพติดให้โทษเมื่อคนเสพเข้าไปก็ติดสิ่งเสพติดนั้นทำให้ขาดสติไม่มีจิตสำนึกขาดหลักธรรมประจำใจที่ทำให้กระทำผิดกฎหมายความเป็นจริงของโลกทุกวันนี้ต้องยอมรับว่ายิ่งวัตถุเจริญขึ้นมากเท่าใดจิตใจของคนก็ต่ำลงอย่างเห็นได้ชัดคือ ไม่มีมโนธรรมและคุณธรรม เช่น ชาวที่ปรากฏตามสื่อต่างๆ นักเรียนตีกันฆ่ากันหรือการปล้นฆ่าประทุษร้ายต่อชีวิตและทรัพย์สินทั้งๆ ที่นโยบายของรัฐบาลมีการปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันรวมทั้งปราบปรามผู้ที่ทำผิดกฎหมายต่างๆ อย่างเคร่งครัดมนุษย์มีอิสรภาพในการกระทำทุกอย่างบนพื้นฐานของสิทธิหน้าที่และกฎหมายหากว่ามนุษย์มีหลักยึดปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชนอันประกอบด้วยบทบาทหน้าที่ที่ขอบธรรมควบคู่กับหลักศีลธรรมแล้วสันติภาพของมวลมนุษยชาติในโลกก็จะเกิดขึ้น

สรุปได้ว่า ความสำคัญของการตระหนักในสิทธิมนุษยชน คือ การตระหนักในสิทธิมนุษยชน เป็นหลักประกันคุ้มครองความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของบุคคล หากมีการล่วงละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือไม่ตระหนักในความสำคัญของสิทธิมนุษยชน ก็อาจจะก่อให้เกิดอันตรายหรือกระทบกระเทือนเสื่อมเสียต่อสภาพของความเป็นมนุษย์และสันติภาพของมวลมนุษยชาติได้

4.3 ลักษณะของการตระหนักในสิทธิมนุษยชน

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร(2556, หน้า 7-8) ได้กล่าวถึงพื้นฐานความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย 3 ประการ ซึ่งมีแนวปฏิบัติที่สอดคล้องกับความหมายและความสำคัญของความสำคัญของการตระหนักในสิทธิมนุษยชนข้างต้น พอสรุปได้ดังนี้

1. เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ กล่าวคือ ทุกคนเกิดมามีคุณค่าเท่ากันมิอาจล่วงละเมิดมีอิสรภาพและความเสมอภาคต้องยอมรับในเกียรติภูมิของแต่ละบุคคลโดยไม่คำนึงถึงสถานภาพทางสังคมและยอมรับความแตกต่างของทุกคนโดยคุณลักษณะของผู้ที่เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ได้แก่ 1) สำนึกรู้ในคุณค่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ 2) ตระหนักในความเสมอภาคของความเป็นมนุษย์ 3) เคารพในความหลากหลายทางสังคมวัฒนธรรมและ 4) ยึดหลักอดทนอดกลั้นต่อความคิดเห็นที่แตกต่าง

2. เคารพสิทธิเสรีภาพและกฎกติกาของสังคมที่เป็นธรรม กล่าวคือ การให้ความสำคัญต่อสิทธิเสรีภาพการมีกฎกติกาที่วางอยู่บนความยุติธรรมและขอบธรรมมีหลักนิติรัฐในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพมิให้ถูกละเมิดโดยคุณลักษณะของผู้ที่เคารพสิทธิเสรีภาพและกฎกติกาของสังคมที่เป็นธรรม ได้แก่ 1) รู้จักสิทธิและเสรีภาพของตนเองโดยรู้ว่าตนเองเป็น

เจ้าของอธิปไตยและเป็นสมาชิกคนหนึ่งของสังคม 2) เคารพและปกป้องสิทธิและเสรีภาพของตนเองของผู้อื่นและของชุมชนโดยไม่ให้ผู้ใดล่วงละเมิดอันขัดต่อกฎหมาย 3) เคารพกฎกติกาสังคมโดยกฎกติกานั้นต้องตั้งอยู่บนความยุติธรรมและความชอบธรรมหากยังมีกฎกติกาใดไม่ยุติธรรมและไม่ชอบธรรมก็ย่อมสามารถปรับปรุงแก้ไขหรือยกเลิกตามครรลองหรือเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในกฎหมายมิใช่ใช้วิธีการอื่นใดที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายและ4) ยึดหลักนิติรัฐ (rule of law) โดยมีหลักการพื้นฐานในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของพลเมืองมิให้ผู้ถูกล่วงละเมิดโดยบุคคลกลุ่มคนหรือรัฐ

3. รับผิดชอบต่อตนเองผู้อื่นและสังคม กล่าวคือ การตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยที่มุ่งเน้นเนื้อหาที่มีคุณลักษณะสำคัญในหน้าที่และความรับผิดชอบของตนเองต่อสังคมการดำรงตนเป็นประโยชน์ต่อสังคมช่วยเหลือเกื้อกูลกันใช้สติปัญญาในการแก้ไขปัญหาด้วยเหตุและผลโดยคุณลักษณะของผู้ที่รับผิดชอบต่อตนเองผู้อื่นและสังคม ได้แก่ 1) ทำหน้าที่ของตนเองในฐานะสมาชิกของสังคมเช่นการเสียภาษี การเกณฑ์ทหาร เป็นต้น 2) กำหนดทิศทางของสังคมร่วมกันเพื่อนำไปสู่สังคมที่เป็นธรรมและสันติสุขเช่นการไปใช้สิทธิเลือกตั้งการมีส่วนร่วมในการประชาธิปไตย เป็นต้น 3) ใช้หลักการประชาธิปไตยในการแก้ปัญหของสังคมเช่นการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาด้วยเหตุและผลในเวทีสาธารณะ เป็นต้นและ4) ยอมรับหลักเสียงข้างมากและเคารพสิทธิเสียงข้างน้อยเช่นการเคารพมติที่ประชุม เป็นต้น

สรุปได้ว่า ลักษณะของการตระหนักในสิทธิมนุษยชน หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกซึ่งการรับรู้ ให้ความสำคัญของบุคคล ในเรื่องสิทธิความเป็นมนุษย์ อันเป็นสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ทุกคนที่เกิดมามีสิทธิติดตัวมาตั้งแต่เกิด ตลอดจนเสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคลได้แก่ การสำนึกในคุณค่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์การตระหนักในความเสมอภาคของความเป็นมนุษย์ การเคารพในความหลากหลายทางสังคมวัฒนธรรม การยึดหลักอดทนอดกลั้นต่อความคิดเห็นที่แตกต่างรู้จักสิทธิและเสรีภาพของตนเองเคารพและปกป้องสิทธิและเสรีภาพของตนเองของผู้อื่นเคารพกฎกติกาสังคม เป็นต้น

ดังนั้นการตระหนักในสิทธิมนุษยชน หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกจากการเกิดความรู้สึก ความสำนึกของบุคคลในเรื่องสิทธิความเป็นมนุษย์ อันเป็นสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ทุกคนที่เกิดมามีสิทธิติดตัวมาตั้งแต่เกิด ตลอดจนเสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคลวัดได้จาก 1)รับฟังและยอมรับต่อความคิดเห็นที่แตกต่าง 2)รู้จักสิทธิและเสรีภาพและหน้าที่ของตนเอง 3) สำนึกในคุณค่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ 4)เคารพและปกป้องสิทธิและเสรีภาพของตนเองของผู้อื่น 5) ปฏิบัติตนกับผู้อื่นอย่างเสมอภาค และ6) ปฏิบัติตามกฎหมายของโรงเรียน

5. ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

5.1 ความหมายของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

รวงผึ้ง ทาช้าง (2551, หน้า 28) กล่าวว่า การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หมายถึง การเรียนรู้จากการเชื่อมโยงระหว่างประสบการณ์เก่ากับข้อมูลใหม่ โดยมีการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น เพื่อให้เกิดการสะท้อนประสบการณ์ซึ่งกันและกันของบุคคลจนเกิดความรู้ใหม่

ประเสริฐ เลอสรวง (2553, หน้า 22) กล่าวว่า การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หมายถึง การที่คนได้นำความรู้ที่มีอยู่มาแบ่งปัน แลกเปลี่ยนและเรียนรู้ร่วมกันเพื่อให้ความรู้แพร่กระจายออกไป หรือก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน โดยกลไกในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นได้ทั้งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านเวทีจริง เช่น ชุมชนนักปฏิบัติ ตลาดนัดความรู้ การฝึกอบรม เป็นต้น และเวทีเสมือนด้วยสื่อกลาง เช่น อีเมล บล็อก (blog) และเว็บบอร์ด เป็นต้น

จรรยาพร ก่อเกียรติคุณ (2553, หน้า 41) กล่าวว่า การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการแลกเปลี่ยนทรัพยากรสารสนเทศ ความรู้ ตลอดจนประสบการณ์ระหว่างคนในองค์กร โดยกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ก่อให้เกิดความรู้ใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กร และความรู้ที่แลกเปลี่ยนนั้นมีทั้งความรู้โดยนัย เช่น การสนทนา การสอนงานและความรู้ที่ชัดแจ้ง เช่น เอกสาร ตำรา เป็นต้น

สุนิษา ชันนุ้ย (2556, หน้า 19) กล่าวว่า การแลกเปลี่ยนเรียนรู้หมายถึง กิจกรรมหรือวิธีปฏิบัติในการถ่ายทอดและเผยแพร่ความรู้ไปยังบุคคลอื่น และได้รับความรู้จากบุคคลและแหล่งต่างๆ ทั้งที่เป็นความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวคนและความรู้ที่ชัดแจ้งด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การเสวนา การเขียนคู่มือการปฏิบัติงาน ฯลฯ มาเพิ่มพูนความรู้ของตนเองเพื่อใช้ในการพัฒนาตนเองและพัฒนางาน

เคอร์มอลลี (Kermally, 2002, pp. 57–58) กล่าวว่า การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หมายถึง ลักษณะการส่งผ่านของความรู้ที่ไม่ปรากฏชัดแจ้ง (tacit knowledge) โดยความรู้ที่ไม่ปรากฏชัดแจ้ง จะมีการส่งผ่านจากบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่ง และจากบุคคลหลาย ๆ คนไปยังกลุ่ม และทีมผ่านการสนทนา การเสวนา และการประชุม การส่งผ่านความรู้อาจจะพบในลักษณะที่ไม่เป็นทางการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานที่ เช่น ในร้านกาแฟ

สรุปได้ว่า การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หมายถึง การถ่ายทอดหรือเผยแพร่ความรู้ไปยังบุคคลอื่น และการได้รับความรู้จากบุคคลและแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ทั้งที่เป็นความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวคนและความรู้ที่ชัดแจ้ง มาเพิ่มพูนความรู้ของตนเองเพื่อใช้ในการพัฒนาตนเองและพัฒนางาน

5.2 ความสำคัญของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

สุนิษา ชันนุ้ย (2556, หน้า 19-21) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ว่าองค์กรต่างๆ พยายามที่จะสร้างองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้พร้อม

กับส่งเสริมให้บุคลากรภายในองค์กรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน ด้วยเห็นประโยชน์ของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ส่งผลทั้งต่อตัวบุคลากรเองและต่อองค์กรซึ่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้มีความสำคัญต่อบุคลากรและองค์กรดังนี้

1. ความสำคัญของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ต่อบุคลากร 1.1) ช่วยเพิ่มพูนความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้จะช่วยเพิ่มพูนความรู้ของบุคลากรในองค์กรให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 1.2) ทำให้ได้รับความรู้ใหม่ๆ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้มีส่วนช่วยให้บุคลากรในองค์กรได้รับความรู้ใหม่ๆ อยู่เสมอเนื่องจากเทคโนโลยีสารสนเทศธุรกิจและสังคมมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ความรู้บางส่วนของแต่ละบุคคลที่มีอยู่ก็กลายเป็นความรู้ที่ล้าสมัยหากได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ก็จะทำให้บุคลากรได้มีการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ใหม่ๆ ระหว่างกัน 1.3) ทำให้เกิดการเข้าถึงถ่ายโอนและใช้ประโยชน์จากความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทำให้มีการเข้าถึงความรู้ ถ่ายโอนความรู้และประยุกต์ใช้ความรู้ซึ่งสามารถที่จะนำความรู้ที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหาได้ถูกต้องและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น 1.4) เพิ่มประสิทธิภาพการทำงานบุคลากรภายในองค์กรสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้มาใช้ประโยชน์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานและ 1.5) สร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้บางกิจกรรมทำให้มีการปฏิสัมพันธ์และสร้างความสัมพันธ์ที่กับผู้อื่นเช่นการสอนงานการระดมสมอง เป็นต้น

2. ความสำคัญของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ต่อองค์กรได้แก่ 2.1) ส่งเสริมให้ ความรู้ส่วนบุคคลกลายเป็นความรู้ขององค์กร การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญในการทำให้ความรู้ส่วนบุคคลกลายเป็นความรู้ขององค์กรเช่นการเขียนคู่มือการปฏิบัติงานการมีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (best practice) เป็นต้น 2.2) ทำให้ความรู้อยู่คงอยู่แม้ว่าบุคลากรจะลาออกหรือเกษียณอายุไปแล้ว การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทำให้ความรู้ที่เกิดจากความชำนาญและประสบการณ์ของบุคลากรยังคงอยู่กับองค์กรแม้ว่าบุคลากรได้ลาออกจากงานหรือเกษียณอายุไปแล้วโดยหากบุคลากรได้มีการถ่ายทอดความรู้ไปยังผู้อื่นก็จะทำให้มีผู้สืบทอดความรู้นั้นต่อไปหรือหากได้มีการถ่ายทอดความรู้ผ่านลายลักษณ์อักษรเช่นการเขียนคู่มือการปฏิบัติงานก็จะทำให้ความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวคนกลายเป็นความรู้ที่ชัดเจนผู้อื่นสามารถที่จะเข้าถึงความรู้เหล่านั้นได้ง่ายแต่หากไม่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างที่บุคลากรอยู่เมื่อบุคลากรลาออกจากงานหรือเกษียณอายุไปแล้วองค์กรก็จะสูญเสียความรู้ความชำนาญและประสบการณ์ส่วนบุคคลของบุคลากรที่ลาออกไปด้วย 2.3) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาองค์กรเนื่องจากการเกิดนวัตกรรมหรือสิ่งสร้างสรรค์ใหม่ๆ ภายในองค์กรรวมถึงการสร้างโอกาสในการพัฒนาองค์กรส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของบุคลากรภายในองค์กร 2.4) สนับสนุนให้องค์กรประสบความสำเร็จการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในองค์กรเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้องค์กรประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้และ 2.5) เกิดวัฒนธรรมการมีส่วนร่วม

หรือร่วมคิดร่วมทำที่นำไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้เนื่องจากความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ของบุคลากร

วิจารณ์ พานิช (2547, ไม่ปรากฏเลขหน้า) กล่าวถึงความสำคัญของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ว่า แต่ละคนมีมุมมองต่อความรู้ไม่เหมือนกัน ต้องมาแลกเปลี่ยน มิฉะนั้นจะเก็บอยู่ภายในตัว ไม่มีการยกระดับความรู้ ถ้าขาดการแลกเปลี่ยน ความรู้ที่มีอยู่ก็จะเก่า ล้าสมัยอย่างรวดเร็ว ไม่อ่องงาม ยิ่งแลกเปลี่ยนมากก็ยิ่งได้กำไรมาก การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นสิ่งยากที่สุด คนไม่ยอมแลกเปลี่ยนเพราะกลัวขาดทุน กลัวเสียเปรียบ ต้องสร้างเงื่อนไขและกติกาที่ส่งเสริมการแลกเปลี่ยน การแบ่งปันให้เกิดประโยชน์แก่ผู้มีพฤติกรรมแบ่งปันความรู้ และไม่ให้ผลประโยชน์แก่ผู้มีพฤติกรรมกักตุน หรือปกปิดความรู้ อีกทั้งกล่าวว่าการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นหัวใจของการจัดการความรู้

ประพันธ์ ผาสุขยัต (2541, ไม่ปรากฏเลขหน้า) กล่าวถึงความสำคัญของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ว่า การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถือเป็นกิจกรรมหลักหรือหัวใจของการจัดการเรียนรู้ในหลายองค์กร กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้นี้เป็นการสร้างสรรค์ที่มีความลึกซึ้งเลยความคิดหรือการใช้เหตุผล ลึกเข้าไปในระดับความเชื่อ คุณค่า และอารมณ์ และสูงขึ้นเลยปัญญาในระดับสติปัญญาขึ้นไปในระดับญาณปัญญา หรือปัญญาหยั่งรู้ ที่เหนือระดับความคิดแบบใช้เหตุผล

เคอร์มอลลี (Kermally, 2002, pp. 57–58) กล่าวถึง ความสำคัญของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ไว้ดังนี้ 1) เป็นการประหยัดเวลาและแรงงานในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ 2) เป็นการช่วยให้กระบวนการตัดสินใจในการทำงานเร็วขึ้นกว่าเดิม 3) เป็นการชักจูงให้มีการใช้ความรู้และสนับสนุนความร่วมมือ 4) เป็นการเก็บความรู้ไว้สำหรับใช้ประโยชน์ในงานขององค์กร และ5)ก่อให้เกิดความไว้วางใจ เชื่อใจ อันเกิดการจากแลกเปลี่ยนเรียนรู้

สรุปได้ว่า ความสำคัญของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ คือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นการช่วยเพิ่มพูนความรู้ ทำให้ได้รับความรู้ใหม่ๆ อันนำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาได้ถูกต้องและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น ตลอดจนสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของบุคคล และสนับสนุนให้องค์กรประสบความสำเร็จได้อย่างมีคุณภาพ

5.3 ลักษณะการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

สุนิษา ชันนุ้ย (2556, หน้า 21-22) ได้กล่าวถึงลักษณะของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้ 1. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประกอบด้วย 2 มิติ โดยมิติแรกเป็นการให้ความรู้ (knowledge donating) ซึ่งเป็นการสื่อสารเพื่อเผยแพร่ความรู้หรือทุนทางปัญญาให้กับผู้อื่นด้วยวิธีการต่างๆ มิติที่สองเป็นการรับความรู้ (knowledge collecting) ซึ่งเป็นกระบวนการเพิ่มพูนความรู้ให้กับตัวเอง 2. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวข้องกับการตั้งคำถาม คำถามที่แสดงถึงการถ่ายทอดความรู้หรือคำถามที่แสดงถึงการต้องการความรู้เช่นทำไมถึงทำในสิ่งแตกต่างจากผู้อื่นการมีข้อเสนอแนะการขอคำแนะนำเป็นต้น 3. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ต้องมีหลักการ โดยหลักการสำคัญของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้คือความรู้ต้องมาจากผู้จริงและ

จำเป็นต้องมีเทคนิคและความสามารถในการแบ่งปันความรู้นอกจากนี้ยังต้องมีกระบวนการกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยความเต็มใจ4. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้จำเป็นต้องมีพื้นที่หรือสถานที่สำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยการมีพื้นที่หรือสถานที่สำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ก็เพื่อเอื้อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนที่มีจุดมุ่งหมายร่วมกัน โดยสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 รูปแบบคือ 4.1) พื้นที่จริง (physical space) เป็นสถานที่ที่คนมาพบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันซึ่งมีทั้งพื้นที่สำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในงานประจำวัน เช่นสำนักงานที่ประชุมและพื้นที่สำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในวาระพิเศษเช่นตลาดนัดความรู้ เป็นต้น4.2)พื้นที่เสมือน (virtual space) เป็นการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เช่นอินเทอร์เน็ตเครือข่ายทางสังคมการติดต่อสื่อสารทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์และการประชุมทางไกล เป็นต้นและ 4.3) พื้นที่ในความคิด (mental space) เช่น การมีประสบการณ์การมีความคิดเห็นและอุดมคติร่วมกัน เป็นต้น

สุวรรณ เจริญเสาวภาคย์, และคนอื่นๆ (2548, ไม่ปรากฏเลขหน้า) ได้กล่าวถึงลักษณะการแลกเปลี่ยนความรู้ว่า การแลกเปลี่ยนความรู้ทำได้หลายวิธีการ โดยกรณีเป็นการแบ่งปันความรู้ประเภทความรู้ที่ชัดแจ้ง วิธีที่นิยม เช่น การจัดทำเอกสาร จัดทำฐานความรู้ หรือการจัดทำสมุดหน้าเหลือง โดยนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ทำให้สามารถเข้าถึงความรู้ได้ง่ายและรวดเร็วยิ่งขึ้น หรือกรณีเป็นการแบ่งปันความรู้ประเภทความรู้ที่ฝังอยู่ในคน ซึ่งสามารถทำได้หลายรูปแบบขึ้นอยู่กับความต้องการและวัฒนธรรมองค์กร ส่วนใหญ่มักจะใช้วิธีผสมผสานเพื่อผู้ใช้ข้อมูลสามารถเลือกใช้ได้ตามสะดวก

สุกนิดา ปุสุรินทร์คำ(2549, หน้า 29) ได้กล่าวถึงลักษณะการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ว่า เป็นกระบวนการที่ทำให้มีความรู้ใหม่เกิดขึ้นภายในองค์กร ซึ่งความรู้ใหม่นี้เกิดจากปฏิสัมพันธ์ลูกโซ่ระหว่างความรู้ที่เปิดเผยกับความรู้ที่ฝังลึกในลักษณะวงจรเพิ่มพลัง ดังนี้

1.การแลกเปลี่ยนความรู้ฝังลึก เกิดจากสัมพันธ์ใกล้ชิด เช่น การเป็นลูกมือฝึกงาน การฝึกโดยการทำงานร่วมกัน การจัดประชุมคนในหน่วยงานเดียวกัน โดยประชุมแบบระดมความคิด

2. การแลกเปลี่ยนความรู้ฝังลึกไปเป็นความรู้ที่เปิดเผย โดยการนำความรู้ฝังลึกออกมานำเสนอในรูปของการเล่าเรื่อง การเปรียบเทียบ และการนำเสนอเป็นรูปแบบ

3.การแลกเปลี่ยนความรู้ที่เปิดเผยในรูปของเอกสาร การประชุม ตำรา และฐานข้อมูลในคอมพิวเตอร์

4.การแลกเปลี่ยนความรู้ที่เปิดเผยไปเป็นความรู้ที่ฝังลึก ซึ่งอาจเป็นความรู้ที่ฝังลึกในระนาบความลุ่มลึกที่สูงขึ้น การมีความรู้ที่เปิดเผยในรูปแบบที่เป็นรูปธรรม เรียนรู้ถ่ายทอดเข้าใจง่าย จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ที่เปลี่ยนความรู้ไปเป็นความรู้ที่ฝังลึก และเพิ่มระดับความลุ่มลึก

สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (2550, ไม่ปรากฏเลขหน้า) ได้กล่าวถึงลักษณะการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ว่าทำได้หลายวิธีการ โดยกรณีเป็น Explicit Knowledge อาจจัดทำเป็นเอกสารฐานความรู้ สารสนเทศ หรือกรณีเป็น Tacit Knowledge อาจจัดทำเป็นระบบทีมข้ามสายงาน กิจกรรมกลุ่มคุณภาพและนวัตกรรม ชุมชนแห่งการเรียนรู้ ระบบพี่เลี้ยง การสับเปลี่ยนงาน การยืมตัว และเวทีการแลกเปลี่ยนความรู้ เป็นต้น

สรุปได้ว่าลักษณะของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หมายถึง พฤติกรรมหรือวิธีปฏิบัติที่ทำให้เกิดการถ่ายทอดหรือเผยแพร่ความรู้ไปยังบุคคลอื่น และได้รับความรู้จากบุคคลอื่นทั้งที่เป็นความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวคนและความรู้ที่ชัดแจ้ง มาเพิ่มพูนความรู้ของตนเองเพื่อใช้ในการพัฒนาตนเองและพัฒนางานได้แก่ ถ้ามคำถามที่แสดงถึงการถ่ายทอดความรู้หรือคำถามที่แสดงถึงการต้องการความรู้เช่นทำไมถึงทำในสิ่งแตกต่างจากผู้อื่น การจับประเด็นในการฟัง การเข้าร่วมกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ เช่น ตลาดนัดความรู้ การอบรม สัมมนา เป็นต้น

ดังนั้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หมายถึง การถ่ายทอดหรือเผยแพร่ความรู้ไปยังบุคคลอื่น และการได้รับความรู้จากบุคคลและแหล่งต่าง ๆ ทั้งที่เป็นความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวคนและความรู้ที่ชัดแจ้ง มาเพิ่มพูนความรู้ของตนเองเพื่อใช้ในการพัฒนาตนเองและพัฒนางานวัดได้จาก 1) สามารถตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน 2) สามารถจับประเด็นในการฟังได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว 3) มีความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ 4) มีเทคนิคและความสามารถในการสื่อสารถ่ายทอดความรู้ 5) ให้เกียรติและยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น

6. ด้านการควบคุมตนเอง

6.1 ความหมายของการควบคุมตนเอง

ไพศาล ไกรสิทธิ์ (2542, หน้า 20) กล่าวว่า การควบคุมตนเอง หมายถึง เทคนิค วิธีการพัฒนาตนเองหนึ่ง ซึ่งเป็นกระบวนการที่บุคคลใช้วิธีการหนึ่งวิธีการใด หรือหลายวิธีรวมกัน เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเอง จากพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ไปสู่พฤติกรรมที่พึงประสงค์ โดยที่บุคคลนั้นเป็นผู้กำหนดพฤติกรรมเป้าหมาย และกระบวนการที่นำไปสู่เป้าหมายนั้นด้วยตนเอง

กรมวิชาการ (2542, หน้า 13) กล่าวว่า การควบคุมตนเอง หมายถึง เป็นการเพิ่มความสามารถของบุคคลในการควบคุมสิ่งแวดล้อม โดยที่บุคคลจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของตนเอง มีบทบาทความรับผิดชอบส่วนใหญ่ในการดำเนินการปฏิบัติ รวมทั้งการวางแผนไขว่คว้า การเสริมแรงตนเอง

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543, หน้า 95) กล่าวว่า การควบคุมตนเอง หมายถึง ความสามารถในการระงับยับยั้งความต้องการของตนเองในขณะนั้น สามารถบังคับตนเองไม่ปฏิบัติตามความต้องการของตน ตรงกันข้ามกับการตามใจตนเอง ซึ่งหมายถึง การกระทำการต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเป็นหลักโดยไม่คำนึงว่าสิ่งนั้นจะถูก

หรือผิด จะส่งผลเสียหายหรือเกิดประโยชน์สูงสุดหรือไม่ หากเกิดความต้องการแล้วไม่ได้รับก็จะแสดงอาการโมโห ฉุนเฉียว หรือพยายามทำทุกวิถีทางเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ต้องการ

วรชาติ แสนคำ (2543, หน้า 6-7) กล่าวว่า การควบคุมตนเอง หมายถึง ลักษณะทางจิตใจที่มองเห็นความสำคัญของประโยชน์ที่จะมีมาในอนาคตมากกว่าประโยชน์ในปัจจุบัน ความสามารถควบคุมตนเองยังเกี่ยวกับการไม่หวังผลจากภายนอก แต่จะอยู่ในรูปของความพอใจในตนเอง ความภาคภูมิใจในตน

พวงทิพย์ นาคเป้า (2543, หน้า 7) กล่าวว่า การควบคุมตนเอง หมายถึง หมายถึง ระดับความเชื่อว่าตนมีความสามารถในการควบคุมตนเอง เป็นความเชื่อในการเลือกตัดสินใจกระทำพฤติกรรมด้วยตนเอง กำหนดพฤติกรรมเป้าหมาย และวางแผนในการพัฒนาพฤติกรรมเป้าหมายนั้นด้วยตนเอง วางเงื่อนไขให้กับตนเอง เพื่อให้เกิดพฤติกรรมซึ่งเป็นผลดีของทั้งตนเองและผู้อื่นได้โดยสามารถใช้ความคิดและการเตือนตนเองในการควบคุมการแสดงออกทางอารมณ์และทางร่างกาย สามารถประยุกต์กลวิธีในการแก้ปัญหาใช้ในการควบคุมตนเองอย่างเป็นลำดับขั้น สามารถที่จะรอผลรางวัลที่ได้รับตอบแทน และมีการรับรู้ความสามารถของตนในการควบคุมตนเอง

ณัฐวัตร ลุณหงส์ (2544, หน้า 7) กล่าวว่า การควบคุมตนเอง หมายถึง การกระทำหรือการแสดงออกของนักเรียนในการควบคุมอารมณ์หรือพฤติกรรมของตนเองให้เป็นไปตามที่ตนมุ่งหวัง ซึ่งจะเป็นไปตามกฎระเบียบของสังคม โดยเกิดจากความสำนึกตัวขึ้นมาเอง แม้จะมีสิ่งเร้าจากภายนอกและภายในเป็นอุปสรรค ก็จะไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่มุ่งหวังไว้

นิตยา วรรณรัตน์ (2546, หน้า 23) กล่าวว่า การควบคุมตนเอง หมายถึง ความสามารถที่จะรักษาภาวะนิ่งเฉย และไม่แสดงอารมณ์ถึงแม้ว่าจะรู้สึกโกรธ

สรุปได้ว่า การควบคุมตนเอง หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่จะบังคับนิสัยหรือพฤติกรรมของตนเอง ทั้งในสภาพการณ์ทั่วไปและสถานการณ์ที่มีความกดดัน ให้ละเว้นการกระทำบางอย่าง ที่ต้องใช้ความอดทนและการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล เพื่อให้ได้รับผลดีตามที่ตนต้องการ หรือหลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่ดีที่อาจเกิดขึ้นกับตนเอง

6.2 ความสำคัญของการควบคุมตนเอง

สถิต วงศ์สุวรรณ (2540, หน้า 216) กล่าวว่า บุคคลที่รู้จักอดกลั้น รู้จักบังคับใจตนเอง ไม่หวั่นไหวต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ง่ายเกินไป และควบคุมอารมณ์ได้ เป็นลักษณะของบุคคลที่มีบุคลิกภาพที่สมบูรณ์ ย่อมเป็นที่ยอมรับของสังคม และสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543, หน้า, 96) ได้กล่าวว่า การพัฒนาให้เด็กบังคับ หรือควบคุมพฤติกรรมของตนเองได้นั้น นับเป็นเกณฑ์ชีวิตที่สำคัญประการหนึ่งว่า เด็กคนนั้นจะพัฒนาไปสู่อะไรที่พึงประสงค์ได้หรือไม่ เด็กจำเป็นต้องเรียนรู้ว่าโลกภายนอกกรอบตัวของเด็กเรียกร้องให้เด็กต้องทำอะไรบ้าง เด็กจะต้องมีพฤติกรรมและปรับ

พฤติกรรมของตนเองอย่างไร จึงจะเป็นที่ยอมรับของสังคม และสามารถอยู่ร่วมกับสภาพแวดล้อมได้อย่างมีความสุข และประสบความสำเร็จในชีวิต

แคนเฟอร์, และโกลด์สไตน์ (Kanfer, & Goldstein, 1980, p. 346) กล่าวถึงความสำคัญของการควบคุมตนเองไว้ว่า การควบคุมตนเองจะทำให้บุคคลกำหนดเงื่อนไขที่เป็นประโยชน์สำหรับการควบคุมตนเอง การเสริมแรงในเบื้องต้นจะทำให้บุคคลสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาได้ และทำให้บุคคลได้เรียนรู้การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งบุคคลพยายามที่จะควบคุมตนเอง และจัดการตนเองให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตนเองกำหนด

คาลิช (Kalish, 1981, p. 295) กล่าวถึงความสำคัญของการควบคุมตนเองไว้ว่า การควบคุมตนเองเป็นการสร้างพฤติกรรมในการตัดสินใจ เพื่อปฏิบัติให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ตนเองกำหนดไว้ ลักษณะพฤติกรรมที่บุคคลต้องการจะเปลี่ยนแปลง หรือเป้าหมายที่บุคคลต้องการจะปฏิบัติให้สำเร็จนั้น ขึ้นอยู่กับความดึงดูดใจของเป้าหมาย ถ้าบุคคลไม่สามารถแยกแยะปัจจัยที่เป็นตัวเลือกในการตัดสินใจได้ จะทำให้ตนเองเกิดความคับข้องใจแล้วความเป็นอิสระ กลัวความล้มเหลว และกลัวการประสบความสำเร็จ

แทงค์เนย์, บัวมิสเตอร์, และโบเน (Tangney, Baumeister, & Boone, 2004, pp.311–312) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการควบคุมตนเอง ไว้ดังนี้

1. ผู้ที่มีการควบคุมตนเองในระดับสูงจะมีระดับผลการเรียนดีกว่าผู้ที่มีการควบคุมตนเองในระดับต่ำ เพราะผู้ที่มีการควบคุมตนเองในระดับต่ำมักมีนิสัยผัดวันประกันพรุ่ง ในกิจการงานต่าง ๆ มีผลให้ประสิทธิภาพในการทำงานและผลการเรียนอยู่ในระดับต่ำ
2. ผู้ที่มีการควบคุมตนเองในระดับสูงจะมีความสามารถในการควบคุมความต้องการภายในของตนได้ จะมีปัญหาน้อยมากเกี่ยวกับความไม่รอบคอบหรือการทำอะไรแบบหุนหันพลันแล่น รวมทั้งปัญหาการรับประทานอาหารที่มากเกินไป หรือปัญหาการเลิกสุรา
3. ผู้ที่มีการควบคุมตนเองในระดับสูงจะมีสุขภาพจิตที่ดี โดยสามารถประเมินได้จากการทำแบบวัดการรายงานตนเองเกี่ยวกับความเจ็บป่วยทางจิตใจต่าง ๆ และพบว่าผู้ที่มีการควบคุมตนเองในระดับสูงจะมีการยอมรับตนเองหรือการเห็นคุณค่าในตนเองสูง
4. ผู้ที่มีการควบคุมตนเองในระดับสูงจะเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ไม่มีปัญหาความขัดแย้งกับครอบครัว ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลอื่นจะเป็นไปอย่างแน่นแฟ้น
5. ผู้ที่มีการควบคุมตนเองในระดับสูง จะเป็นผู้ที่มีความสามารถและมีเทคนิคในการประพฤติปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ ได้ดีกว่าผู้ที่มีการควบคุมตนเองในระดับต่ำ ทำให้เมื่อประพฤติปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ ก็มีโอกาสน้อยที่จะประสบกับความล้มเหลว
6. ผู้ที่มีการควบคุมตนเองในระดับสูง จะมีการจัดการกับความโกรธของตนเองได้ดีกว่าผู้ที่มีการควบคุมตนเองในระดับต่ำ

สรุปได้ว่า ความสำคัญของการควบคุมตนเอง คือ การควบคุมตนเองจะทำให้บุคคลสามารถกำหนด เปลี่ยนแปลง หรือหลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ไปสู่พฤติกรรมที่พึงประสงค์ และเพื่อให้บุคคลสามารถแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมและถูกต้อง โดยไม่ประพฤติหรือกระทำการใดที่เป็นความผิด อันจะทำให้ตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติต้องได้รับผลเสียหรือความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตนเอง

6.3 ลักษณะของการควบคุมตนเอง

นงนุช โรจนเลิศ (2533, หน้า 9–10) ได้ศึกษาและสรุปว่าบุคคลที่มีการควบคุมตนเองสูง จะเป็นผู้ที่มีความสามารถในการเลือกกระทำพฤติกรรมต่าง ๆ ด้วยความคิดอย่างมีเหตุผล สามารถประเมินทางเลือก รู้จักแสวงหาแนวทางในการแก้ปัญหา มีการวางแผนการดำเนินงานเพื่อเป้าหมายในอนาคต ตลอดจนรับรู้ถึงผลการกระทำของตนเอง สามารถใช้รางวัลและลงโทษตนเองในผลการกระทำนั้น ในทางตรงกันข้ามบุคคลที่มีการควบคุมตนเองต่ำ จะขาดความสามารถในการประเมิน และเลือกกระทำพฤติกรรมต่าง ๆ ด้วยเหตุผล มักกระทำสิ่งต่าง ๆ ตามอำเภอใจตนเอง โดยไม่คำนึงถึงผลของการกระทำนั้น ขาดทักษะในการแก้ปัญหา ไม่รู้จักการวางแผนการดำเนินงานเพื่อเป้าหมายในอนาคต ตลอดจนไม่สามารถยับยั้งการกระทำ หรือควบคุมการแสดงออกทางอารมณ์ เมื่ออยู่ในภาวะต้องเผชิญปัญหา หรือเกิดความขัดแย้งในจิตใจ นอกจากนี้ยังได้กล่าวสรุปถึงองค์ประกอบของบุคคลที่มีการควบคุมตนเองไว้ ดังนี้

1. การใช้ความคิดอย่างมีเหตุผล และคำพูดของตนเองในการควบคุมการแสดงออกทางอารมณ์ และการกระทำ
2. การประยุกต์วิธีการมาใช้แก้ปัญหาอย่างเป็นลำดับขั้น เช่น การวางแผนการให้คำจำกัดความของปัญหา การประเมินตัวเลือก และการคาดหมายถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นตามมา
3. ความสามารถที่จะยับยั้งการกระทำตามอำเภอใจตนเอง
4. การรับรู้ถึงประสิทธิภาพในผลการกระทำของตนเอง (self-efficacy) เช่น สามารถสังเกตเห็นถึงคุณสมบัติ และความสามารถของตนเองในการควบคุมสิ่งแวดล้อมหรือควบคุมผลการกระทำด้วยตนเอง

กระทรวงศึกษาธิการ (2539, หน้า 6) ได้สรุปลักษณะพื้นฐานของการควบคุมตนเองไว้ดังนี้

1. ทุกคนมีเหตุผล มีความรับผิดชอบชีวิตตนเอง สามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง มีแรงจูงใจที่จะประสบความสำเร็จ และมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น
2. ทุกคนมีความต้องการที่จะได้รับความรัก และให้ความรักแก่ผู้อื่น รวมถึงมีความรู้สึกว่าเป็นคนที่มีคุณค่าต่อตนเองและผู้อื่น

3. เมื่อบุคคลได้รับความรัก และมีโอกาสแสดงความรัก จะทำให้รู้สึกว่ามีคุณค่าต่อตนเองและผู้อื่น ซึ่งจะนำไปสู่การมีสุขภาพจิตดี มีพฤติกรรมที่ถูกต้อง และมีศีลธรรม

4. การกระทำเพื่อให้ตนเองรู้สึกว่าเป็นคนมีคุณค่า ไม่ว่าจะได้รับความรักจากบุคคลอื่นหรือไม่ บุคคลจะต้องพยายามทำพฤติกรรมใด ๆ ที่ทำให้ตนรู้สึกพึงพอใจอาจเกิดจากการเรียนรู้ที่จะแก้ไขตนเองเมื่อทำผิด และให้รางวัลตนเองเมื่อทำถูกต้องบุคคลจะเกิดการประเมินตนเอง เพื่อพัฒนาตนเองไปสู่พฤติกรรมเป้าหมายที่ต้องการ

จิริปปภา เลิศวุฒิ (2547, หน้า 51) กล่าวถึงลักษณะของบุคคลที่มีการควบคุมตนเอง จะเป็นบุคคลที่มีความยับยั้งชั่งใจ สามารถถ่วงการกระทำที่ไม่ถูกต้องและไม่เหมาะสม หรือการกระทำที่เป็นความผิด อันจะก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ตนเอง บุคคลอื่น ๆ หรือส่วนรวมได้ ตลอดจนสามารถเลือกกระทำพฤติกรรมต่าง ๆ ด้วยเหตุผลในทางตรงกันข้าม บุคคลที่ไม่มีการควบคุมตนเอง มักจะกระทำการต่าง ๆ ตามอำเภอใจตนเองโดยไม่คำนึงถึงผลของการกระทำ ตลอดจนไม่สามารถยับยั้งการกระทำหรือควบคุมตนเองได้ แนวโน้มที่บุคคลจะกระทำการที่ไม่ถูกต้องและไม่เหมาะสม ตลอดจนกระทำการที่เป็นความผิดก็มีโอกาสเกิดขึ้นได้มากกว่าบุคคลที่มีการควบคุมตนเอง

โรเซนบอม (Rosenbaum, 1980, pp. 109–121) กล่าวถึงพฤติกรรมการควบคุมตนเอง โดยอาศัยแนวความคิดพื้นฐานมาจากหลักการควบคุมพฤติกรรมด้วยความคิด (cognitive control) ตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม ตลอดจนแนวคิดและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมตนเอง เพื่อสร้างแบบวัดการควบคุมตนเอง ซึ่ง Rosenbaum ได้สรุปลักษณะของบุคคลที่สามารถควบคุมตนเองได้ ดังนี้

1. ใช้ความคิดและข้อมูลของตนเอง เพื่อควบคุมอารมณ์และการตอบสนองทางร่างกาย

2. สามารถประยุกต์กลยุทธ์วิธีการแก้ปัญหา เช่น การวางแผน การให้คำจำกัดความของปัญหา การประเมินตัวเลือก การคาดหมายถึงสิ่งที่จะเกิดตามมา

3. ความสามารถที่จะชะลอการตอบสนองด้วยความพึงพอใจ

4. การรับรู้ความสามารถของตนเอง (self-efficacy)

แทงก์เนย์, บัวมิสเตอร์, และโบเน (Tangney, Baumeister, & Boone, 2004, p.275) กล่าวว่าบุคคลที่สามารถควบคุมตนเองได้ต้องมีลักษณะ ดังนี้

1. สามารถควบคุมความคิดของตนเองได้ (control over thoughts)

2. สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ (emotional control)

3. สามารถยับยั้งชั่งใจได้ ไม่กระทำอะไรตามอำเภอใจ (impulse control)

4. สามารถกำกับให้ตนเองมีความประพฤติที่เป็นระเบียบวินัยได้ (performance regulation)

5. สามารถยุตินิสัยที่ไม่ดีของตนเองได้ (habit breaking)

สรุปได้ว่า ลักษณะการควบคุมตนเอง หมายถึง พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออก ซึ่งความสามารถที่จะบังคับนิสัยหรือพฤติกรรมของตนเอง ให้ละเว้นการกระทำบางอย่าง เพื่อให้ได้รับผลดีตามที่ตนต้องการ หรือหลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่ดีที่อาจเกิดขึ้นกับตนเองได้แก่ รู้จักแสวงหาและสร้างทางเลือกในการแก้ปัญหา ความสามารถที่จะยับยั้งการกระทำตามอำเภอใจตนเองสามารถกำกับให้ตนเองมีความประพฤติที่เป็นระเบียบวินัยได้สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้สามารถยุดินิสัยที่ไม่ดีของตนเองได้เป็นต้น

ดังนั้นการควบคุมตนเอง หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่จะบังคับนิสัยหรือพฤติกรรมของตนเอง ทั้งในสภาพการณ์ทั่วไปและสถานการณ์ที่มีความกดดัน ให้ละเว้นการกระทำบางอย่าง ที่ต้องใช้ความอดทนและการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล เพื่อให้ได้รับผลดีตามที่ตนต้องการ หรือหลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่ดีที่อาจเกิดขึ้นกับตนเองวัดได้จาก 1) รู้จักแสวงหาและสร้างทางเลือกในการแก้ปัญหา 2) สามารถที่จะชะลอการตอบสนองด้วยความพึงพอใจ 3) สามารถกำกับให้ตนเองให้มีความประพฤติที่เป็นระเบียบวินัย 4) สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองในสถานการณ์กดดันและ 5) สามารถยับยั้ง ยุดินิสัยที่ไม่ดีของตนเองได้

7. ด้านการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร

7.1 ความหมายของการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร

สุมิตรา อังวัฒนกุล (2540, หน้า 106) กล่าวว่า การสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร หมายถึง การพัฒนาความสามารถของผู้เรียนในการใช้ภาษา (use) ตามความมุ่งหมายในสถานการณ์ต่าง ๆ และแม้จะให้ความสำคัญแก่ความคล่องแคล่วในการใช้ภาษา (fluency) แต่ก็ได้ละเลยเรื่องความถูกต้องของภาษา (accuracy)

กองวิจัยทางการศึกษา (2542, หน้า 112) กล่าวว่า การสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร หมายถึง การสอนภาษาที่มีเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการสื่อสารได้จริง

สมยศ เม่นแย้ม (2543, หน้า 26) กล่าวว่า การสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร หมายถึง การสอนที่เน้นการใช้ภาษาของผู้เรียนเป็นหลัก โดยอาศัยหลักการของภาษาศาสตร์ (sociolinguistics) ซึ่งว่าด้วยเนื้อหาบริบท (context) ภาษาและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ในแต่ละชุมชนอาจมีการใช้ภาษาที่ผิดแผกแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อม

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551, หน้า 2) กล่าวว่า ภาษาเพื่อการสื่อสารหมายถึง การใช้ภาษาต่างประเทศในการฟัง-พูด-อ่าน-เขียน แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร แสดงความรู้สึกและความคิดเห็นต่อความ นำเสนอข้อมูลความคิดรวบยอดและความคิดเห็นในเรื่องต่างและสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลอย่างเหมาะสม

กรมวิชาการ (2545, หน้า 109) กล่าวว่า การสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร หมายถึง การจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีการเรียนรู้ซึ่งมุ่งเน้นความสำคัญของตัวผู้เรียน

จัดลำดับการเรียนรู้เป็นขั้นตอนตามกระบวนการใช้ความคิดของผู้เรียน โดยเริ่มจากการฟังไปสู่การพูด การอ่าน การจับใจความสำคัญ ทำความเข้าใจ จดจำแล้วนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้

เฮดจ์ (Hedge, 2008, p. 57) กล่าวว่า การสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร หมายถึง แนวทางในการพัฒนาความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารของผู้เรียนให้ประสบผลสำเร็จการใช้ภาษาและมีความเข้าใจในการใช้ภาษาที่ถูกต้อง

ซาวิยอง (Savignon, 1991, pp. 8-9) กล่าวว่า การสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร หมายถึง การที่ผู้เรียนมีความสามารถในการสื่อความหมายได้ในสถานการณ์จริงที่เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา โดยผ่านกระบวนการในการแสดงความคิดเห็น การตีความ และการเจรจาสื่อความอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการใช้สัญลักษณ์ในการสื่อความหมาย

จากความหมายของการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร สามารถสรุปได้ว่าเป็นการสอนที่เน้นการพัฒนาความสามารถของผู้เรียนในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารเป็นสำคัญ สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูล นำเสนอข่าวสาร พร้อมทั้งสามารถแสดงความคิดเห็นทั้งที่เป็นภาษาพูดและภาษาเขียนได้อย่างถูกต้องตามหลักภาษาศาสตร์

สรุปได้ว่าการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร หมายถึง ความสามารถในการใช้ภาษาทั้ง 4 ทักษะ คือ ฟัง พูด อ่านและเขียน เพื่อการติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยนข้อมูล แสดงความรู้สึก ตีความ นำเสนอข้อมูลและแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ ตลอดจนสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลอย่างเหมาะสม

7.2 ความสำคัญของการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2554, หน้า 1) กล่าวถึงความสำคัญของการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารว่า ในสังคมโลกปัจจุบันการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศเป็นสิ่งจำเป็นทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการติดต่อสื่อสาร การศึกษา การแสวงหาข้อมูลเพิ่มเติม และเพื่อการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อให้สามารถนำประเทศไปสู่การแข่งขันด้านเศรษฐกิจ เข้าใจความแตกต่างทางการเมืองและวัฒนธรรมในฐานะที่เป็นพลเมืองโลกในยุคโลกาภิวัตน์ การเรียนภาษาต่างประเทศจะช่วยให้ผู้เรียนมีวิสัยทัศน์กว้างไกล สามารถสื่อสารกับชาวต่างประเทศได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและมั่นใจ มีเจตคติที่ดีต่อการใช้ภาษาและวัฒนธรรมต่างประเทศ นอกจากนี้ยังมีความเข้าใจและภาคภูมิใจในภาษาและวัฒนธรรมไทย และสามารถถ่ายทอดวัฒนธรรม และเอกลักษณ์ไทยไปสู่สังคมโลก

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน(2551, หน้า 1) กล่าวถึงความสำคัญของการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารว่า การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในชีวิตประจำวัน เนื่องจากเป็นเครื่องมือสำคัญในการติดต่อสื่อสาร การศึกษา การแสวงหาความรู้ การประกอบอาชีพ การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมและวิสัยทัศน์ของชุมชนโลก และตระหนักถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมและมุมมองของสังคมโลก นำมาซึ่งมิตรไมตรีและความร่วมมือกับประเทศต่างๆ ช่วย

พัฒนาผู้เรียนให้มีความเข้าใจตนเองและผู้อื่นดีขึ้น เรียนรู้และเข้าใจความแตกต่างของภาษาและวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี การคิด สังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง มีเจตคติที่ดีต่อการใช้ภาษาต่างประเทศ และใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อการสื่อสารได้ รวมทั้งเข้าถึงองค์ความรู้ต่างๆ ได้ง่ายและกว้างขึ้นและมีวิสัยทัศน์ในการดำเนินชีวิต โดยภาษาต่างประเทศที่เป็นสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ซึ่งกำหนดให้เรียนตลอดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ ภาษาอังกฤษ ส่วนภาษาต่างประเทศอื่น เช่น ภาษาฝรั่งเศส เยอรมัน จีน ญี่ปุ่น อาหรับ บาลี และภาษากลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน หรือภาษาอื่นๆ ให้อยู่ในดุลยพินิจของสถานศึกษาที่จะจัดทำรายวิชาและจัดการเรียนรู้ตามความเหมาะสม

สรุปความสำคัญของการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร คือ การใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารเป็นเครื่องมือสำคัญในการติดต่อ การแสวงหาความรู้ การศึกษา การประกอบอาชีพ การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมและวิสัยทัศน์ของชุมชนโลก และช่วยให้สามารถตระหนักถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมและมุมมองของสังคมโลก นำมาซึ่งมิตรไมตรีและความร่วมมือกับประเทศต่างๆ ช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีความเข้าใจตนเองและผู้อื่นดีขึ้น

7.3 ลักษณะการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545, หน้า 3-4) ได้กล่าวถึงคุณภาพของผู้เรียนในกลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ ระดับมัธยมศึกษาปี 3 และ มัธยมศึกษาปี 6 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ไว้ดังนี้

1. ระดับมัธยมศึกษาปี 3 เมื่อผู้เรียนเรียนจบในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผู้เรียนจะต้องมีคุณลักษณะสำคัญที่สะท้อนคุณภาพการจัดการศึกษา ได้แก่

1.1 เข้าใจและใช้ภาษาต่างประเทศ แลกเปลี่ยน นำเสนอข้อมูลข่าวสาร สร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล แสดงความรู้สึกรักใคร่ และความมิตรร่วมนอก โดยใช้น้ำเสียงท่าทางในรูปแบบที่เหมาะสมกับบุคคลและกาลเทศะ

1.2 มีทักษะในการใช้ภาษาต่างประเทศในการฟัง-พูด-อ่าน-เขียน ในหัวข้อเรื่องเกี่ยวกับตนเอง ครอบครัว โรงเรียน สิ่งแวดล้อม อาหาร เครื่องดื่ม ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เวลาว่าง และสวัสดิการ การซื้อ-ขาย ภูมิอากาศ การศึกษาและอาชีพ การเดินทางท่องเที่ยว การบริการสถานที่ ภาษา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ภายในวงคำศัพท์ประมาณ 2,100 – 2,250 คำ (คำศัพท์ที่เป็นนามธรรมมากขึ้น)

1.3 ใช้ประโยคผสม (compound sentence) และประโยคซับซ้อน (complex sentence) สื่อความหมายตามบริบทต่าง ๆ ในการสนทนาทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

1.4 อ่าน เขียน ข้อความที่เป็นความเรียงและไม่เป็นความเรียง ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการที่มีตัวเชื่อมข้อความ (discourse markers)

1.5 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางภาษา และชีวิตความเป็นอยู่ของเจ้าของภาษา ตามบริบทของข้อความที่พบในแต่ละระดับชั้น

1.6 มีความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศ สืบค้นข้อมูลความรู้ในสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ที่เรียนตามความสนใจและตามระดับชั้น

1.7 ฝึกฝนการใช้ภาษาต่างประเทศทั้งในและนอกโรงเรียน เพื่อการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมอย่างต่อเนื่อง หาความเพลิดเพลินและเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ

2. ระดับมัธยมศึกษาปี 6 เมื่อผู้เรียนเรียนจบในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 ผู้เรียนจะต้องมีคุณลักษณะสำคัญที่สะท้อนคุณภาพการจัดการศึกษา ได้แก่

2.1 เข้าใจและใช้ภาษาต่างประเทศในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร สร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล แสดงความรู้สึกนึกคิด แสดงความคิดเห็นรอบคอบในเรื่องที่เกี่ยวกับการศึกษา งานอาชีพ ชุมชนและสังคมโลก ในรูปแบบที่เหมาะสมกับบุคคล และกาลเทศะ

2.2 มีทักษะในการใช้ภาษาต่างประเทศในการฟัง-พูด-อ่าน-เขียน ในหัวข้อเรื่องเกี่ยวกับตนเอง ครอบครัว โรงเรียน สิ่งแวดล้อม อาหาร เครื่องดื่ม ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เวลาว่าง และสวัสดิการ การซื้อ-ขาย ลมฟ้าอากาศ การศึกษาและอาชีพ การเดินทางท่องเที่ยว การบริการสถานที่ ภาษา วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ภายในวงคำศัพท์ประมาณ 2,600 – 2,750 คำ (คำศัพท์ที่เป็นนามธรรมมากขึ้น)

2.3 ใช้ประโยคผสม (compound sentence) และประโยคซับซ้อน (complex sentence) สื่อความหมายตามบริบทต่าง ๆ ในการสนทนาทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

2.4 อ่าน เขียน ข้อความที่เป็นความเรียงและไม่เป็นความเรียง ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการที่มีตัวเชื่อมข้อความ (discourse markers)

2.5 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางภาษา และชีวิตความเป็นอยู่ของเจ้าของภาษา ตามบริบทของข้อความที่พบในแต่ละระดับชั้น และสามารถนำไปใช้ได้เหมาะสมกับกาลเทศะ

2.6 มีความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศ สืบค้นข้อมูลความรู้ในสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ที่เรียนตามความสนใจและตามระดับชั้น จากสื่อที่หลากหลาย

2.7 ฝึกฝนการใช้ภาษาต่างประเทศทั้งในและนอกโรงเรียน เพื่อการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมอย่างต่อเนื่อง หาความเพลิดเพลินและเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน(2551, หน้า 2-7) ได้กล่าวถึงคุณภาพของผู้เรียนในกลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ ระดับ

มัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ไว้ดังนี้

1. ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 เมื่อผู้เรียนเรียนจบในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผู้เรียนจะต้องมีคุณลักษณะสำคัญที่สะท้อนคุณภาพการจัดการศึกษา ได้แก่

1.1 ปฏิบัติตามคำขอร้อง คำแนะนำ คำชี้แจง และคำอธิบายที่ฟังและอ่าน อ่านออกเสียงข้อความ ข่าว โฆษณา นิทาน และบทร้อยกรองสั้นๆ ถูกต้องตามหลักการอ่าน ระบุเขียนสื่อที่ไม่ใช่ความเรียงรูปแบบต่างๆ สัมพันธ์กับประโยคและข้อความที่ฟังหรืออ่านเลือก/ระบุหัวข้อเรื่อง ใจความสำคัญ รายละเอียดสนับสนุน และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่ฟังและอ่านจากสื่อประเภทต่างๆ พร้อมทั้งให้เหตุผลและยกตัวอย่างประกอบ

1.2 สนทนาและเขียนโต้ตอบข้อมูลเกี่ยวกับตนเองและเรื่องต่างๆ ใกล้ตัว สถานการณ์ ข่าว เรื่องที่อยู่ในความสนใจของสังคมและสื่อสารอย่างต่อเนื่องและเหมาะสม ใช้คำ ขอร้อง คำชี้แจง และคำอธิบาย ให้คำแนะนำอย่างเหมาะสม พูดและเขียนแสดงความต้องการ เสนอและให้ความช่วยเหลือ ตอบรับและปฏิเสธการให้ความช่วยเหลือ พูดและเขียนเพื่อขอและให้ข้อมูล บรรยาย อธิบาย เปรียบเทียบ และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่ฟังหรืออ่านอย่างเหมาะสม พูดและเขียนบรรยายความรู้สึกและความคิดเห็นของตนเองเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ กิจกรรม ประสบการณ์ และข่าวเหตุการณ์ พร้อมทั้งให้เหตุผลประกอบอย่างเหมาะสม

1.3 พูดและเขียนบรรยายเกี่ยวกับตนเอง ประสบการณ์ข่าวเหตุการณ์/เรื่อง/ประเด็นต่างๆ ที่อยู่ในความสนใจของสังคม พูดและเขียนสรุปใจความสำคัญแก่นสาระ หัวข้อเรื่องที่ได้จากการวิเคราะห์เรื่องข่าว เหตุการณ์ สถานการณ์ที่อยู่ในความสนใจ พูดและเขียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมประสบการณ์ และเหตุการณ์พร้อมให้เหตุผลประกอบ

1.4 เลือกใช้ภาษา น้ำเสียง และกิริยาท่าทางเหมาะสมกับบุคคลและโอกาส ตามมารยาทสังคมและวัฒนธรรมของเจ้าของภาษาอธิบายเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมและประเพณีของเจ้าของภาษาเข้าร่วมจัดกิจกรรมทางภาษาและวัฒนธรรมตามความสนใจ

1.5 เปรียบเทียบ และอธิบายความเหมือนและความแตกต่างระหว่าง การออกเสียงประโยคชนิดต่างๆ และการลำดับคำตามโครงสร้างประโยคของภาษาต่างประเทศ และภาษาไทยเปรียบเทียบและ อธิบายความเหมือนและความแตกต่างระหว่างชีวิตความเป็นอยู่และวัฒนธรรมของเจ้าของภาษากับของไทย และนำไปใช้อย่างเหมาะสม

1.6 ค้นคว้า รวบรวมและสรุปข้อมูลข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นจากแหล่งการเรียนรู้และนำเสนอด้วยการพูดและการเขียน

1.7 ใช้ภาษาสื่อสารในสถานการณ์จริงสถานการณ์จำลองที่เกิดขึ้นในห้องเรียนสถานศึกษาชุมชน และสังคม

1.8 ใช้ภาษาต่างประเทศในการสืบค้น/ค้นคว้า รวบรวมและสรุปความรู้ ข้อมูลต่าง ๆ จากสื่อและแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ข้อมูล ข่าวสารของโรงเรียนชุมชน และท้องถิ่น เป็นภาษาต่างประเทศ

1.9 มีทักษะการใช้ภาษาต่างประเทศ (เน้นการฟัง-พูด-อ่าน-เขียน) สื่อสารตามหัวเรื่องเกี่ยวกับตนเอง ครอบครัว โรงเรียน สิ่งแวดล้อม อาหาร เครื่องดื่มเวลาว่าง และนันทนาการ สุขภาพและสวัสดิการ การซื้อ-ขาย ลมฟ้าอากาศ การศึกษาและอาชีพ การเดินทางท่องเที่ยว การบริการ สถานที่ ภาษา และวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ภายในวงคำศัพท์ ประมาณ 2,100-2,250 คำ (คำศัพท์ที่เป็นนามธรรมมากขึ้น)

1.10 ใช้ประโยคผสมและประโยคซับซ้อน (complex sentences) สื่อความหมายตามบริบทต่าง ๆ ในการสนทนาทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

2. ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 เมื่อผู้เรียนเรียนจบในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 ผู้เรียนจะต้องมีคุณลักษณะสำคัญที่สะท้อนคุณภาพการจัดการศึกษา ได้แก่

2.1 ปฏิบัติตามคำแนะนำในคู่มือการใช้งานต่าง ๆ คำชี้แจง คำอธิบาย และคำบรรยายที่ฟังและอ่าน อ่านออกเสียงข้อความ ข่าว ประกาศ โฆษณา บทร้อยกรอง และบทละครสั้นถูกต้องตามหลักการอ่าน อธิบายและเขียนประโยคและข้อความสัมพันธ์กับสื่อที่ไม่ใช่ ความเรียงรูปแบบต่าง ๆ ที่อ่าน รวมทั้งระบุและเขียนสื่อที่ไม่ใช่ความเรียงรูปแบบต่าง ๆ สัมพันธ์กับประโยคและข้อความที่ฟังหรืออ่านจับใจความสำคัญ วิเคราะห์ความ สรุปความ ตีความ และแสดงความคิดเห็นจากการฟังและอ่านเรื่องที่เป็นสารคดีและบันเทิงคดีพร้อมทั้งให้เหตุผลและยกตัวอย่างประกอบ

2.2 สนทนาและเขียนโต้ตอบข้อมูลเกี่ยวกับตนเองและเรื่องต่างๆ ใกล้ตัว ประสบการณ์ สถานการณ์ข่าวเหตุการณ์ประเด็นที่อยู่ในความสนใจและสื่อสารอย่างต่อเนื่องและเหมาะสม เลือกและใช้คำขอร้อง คำชี้แจง คำอธิบาย และให้คำแนะนำ พูดและเขียนแสดงความ ต้องการ เสนอและให้ความช่วยเหลือตอบรับและปฏิเสธการให้ความช่วยเหลือในสถานการณ์ จำลองหรือสถานการณ์จริงอย่างเหมาะสมพูดและเขียนเพื่อขอและให้ข้อมูล บรรยาย อธิบาย เปรียบเทียบ และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่อง/ประเด็น/ข่าว/เหตุการณ์ที่ฟังและอ่านอย่างเหมาะสม พูดและเขียนบรรยายความรู้สึกและแสดงความคิดเห็นของตนเองเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ กิจกรรม ประสบการณ์ และข่าวเหตุการณ์อย่างมีเหตุผล

2.3 พูดและเขียนนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับตนเองประสบการณ์ ข่าว เหตุการณ์ เรื่องและประเด็นต่างๆ ตามความสนใจ พูดและเขียนสรุปใจความสำคัญ แก่นสาระที่ได้จากการวิเคราะห์เรื่อง กิจกรรม ข่าว เหตุการณ์ และสถานการณ์ตามความสนใจ พูดและเขียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรม ประสบการณ์ และเหตุการณ์ทั้งในท้องถิ่น สังคม และโลก พร้อมทั้งให้เหตุผลและยกตัวอย่างประกอบ

2.4 เลือกใช้ภาษาน้ำเสียงและกิริยาท่าทางเหมาะกับระดับของบุคคล เวลา โอกาสและสถานที่ตามมารยาทสังคมและวัฒนธรรมของเจ้าของภาษาอธิบายวิถีชีวิต ความคิดความเชื่อ และที่มาของขนบธรรมเนียมและประเพณีของเจ้าของภาษา เข้าร่วม แนะนำ และจัดกิจกรรมทางภาษาและวัฒนธรรมอย่างเหมาะสม

2.5 อธิบาย/เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างโครงสร้างประโยค ข้อความ สำนวน คำพังเพย สุภาษิตและบทกลอนของภาษาต่างประเทศและภาษาไทยวิเคราะห์หรือเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างระหว่างวิถีชีวิตความเชื่อ และวัฒนธรรมของเจ้าของภาษากับของไทยและนำไปใช้อย่างมีเหตุผล

2.6 ค้นคว้าสืบค้น บันทึก สรุป และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ และนำเสนอด้วยการพูดและการเขียน

2.7 ใช้ภาษาสื่อสารในสถานการณ์จริงสถานการณ์จำลองที่เกิดขึ้นในห้องเรียนสถานศึกษา ชุมชน และสังคม

2.8 ใช้ภาษาต่างประเทศในการสืบค้นค้นคว้า รวบรวม วิเคราะห์ และสรุปความรู้ข้อมูลต่างๆ จากสื่อและแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของโรงเรียน ชุมชน ท้องถิ่น และประเทศชาติ เป็นภาษาต่างประเทศ

2.9 มีทักษะการใช้ภาษาต่างประเทศ(เน้นการฟัง-พูด-อ่าน-เขียน)สื่อสารตามหัวเรื่องเกี่ยวกับตนเอง ครอบครัว โรงเรียน สิ่งแวดล้อม อาหาร เครื่องดื่ม ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เวลาว่างและนันทนาการ สุขภาพและสวัสดิการ การซื้อ-ขาย ภูมิอากาศ การศึกษาและอาชีพ การเดินทางท่องเที่ยว การบริการ สถานที่ ภาษา และวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ภายในวงคำศัพท์ประมาณ 3,600-3,750 คำ (คำศัพท์ที่มีระดับการใช้แตกต่างกัน)

2.10 ใช้ประโยคผสมและประโยคซับซ้อนสื่อความหมายตามบริบทต่างๆ ในการสนทนาทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

ซาวิยอน (Savignon, 1991, p.15) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของความสามารถในการสื่อสาร (communicative competence) ได้ดังต่อไปนี้

1. ความรู้ความสามารถด้านภาษาศาสตร์หรือไวยากรณ์ (linguistic or grammatical competence) ได้แก่ ความสามารถในการใช้ทักษะทั้ง 4 คือ ทักษะทางด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน โดยมีองค์ประกอบทางภาษาคือ เสียง ศัพท์ โครงสร้างเป็นแกนในการสื่อความหมาย

2. ความรู้ความสามารถด้านภาษาศาสตร์สังคม (sociolinguistic competence) ซึ่งได้แก่ความสามารถที่จะใช้ภาษาได้อย่างถูกต้องเหมาะสมตามระเบียบปฏิบัติของสังคม โดย

สามารถเลือกใช้ภาษาให้เหมาะสมกับบุคคลและสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ เช่น รู้ว่าจะต้องใช้ภาษาที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ เป็นต้น

3. ความสามารถในการใช้ความสัมพันธ์ของข้อความ (discourse competence) คือความสามารถในการใช้ระเบียบวิธีของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยใช้ความรู้ทางภาษาศาสตร์และความสามารถในการเชื่อมโยงความหมายทางภาษาให้เข้ากันได้ อย่างถูกต้อง มีความเข้าใจและทำนายเหตุการณ์ข้างหน้าเกี่ยวกับรูปลักษณะของภาษาที่จะเกิดขึ้นในบริบท (context) ได้ถูกต้อง

4. ความสามารถในการใช้กลวิธีในการสื่อความหมาย (pragmatic competence or strategic competence) คือ มีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ตลอดจน การใช้กริยาท่าทาง สีหน้า และน้ำเสียงประกอบในการสื่อความหมาย การใช้กลวิธีนี้เป็นการแสดงออกทั้งโดยใช้คำพูด (verbal) และไม่ใช่คำพูด (non – verbal) เพื่อแก้ไขสภาวะที่จำกัดด้านภาษา เช่น การขยายความด้วยคำศัพท์อื่นแทนคำศัพท์ที่ไม่รู้ หรือนึกไม่ออกในขณะที่พูดการพยายามอธิบายโดยใช้กริยาท่าทางประกอบ เป็นต้น

สรุปได้ว่า ลักษณะการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกซึ่งความสามารถในการใช้ทักษะการฟัง การพูด การอ่านและการเขียนในการสื่อความหมาย โดยในการสื่อสารนั้นจะต้องมีความเหมาะสมกับบุคคลและสถานการณ์ ตลอดจนการสามารถกริยา ท่าทาง สีหน้า และระดับของน้ำเสียงในการสื่อความหมายได้อย่างเหมาะสม

ดังนั้นการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร หมายถึง ความสามารถในการใช้ภาษาทั้ง 4 ทักษะ คือ ฟัง พูด อ่านและเขียน ตลอดจนกริยา ท่าทาง สีหน้า และระดับของน้ำเสียง เพื่อการติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยนข้อมูล แสดงความรู้สึก ตีความ นำเสนอข้อมูลและแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ ตลอดจนสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลอย่างเหมาะสมวัดได้จาก 1) สามารถเขียนนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง ประสบการณ์ เหตุการณ์ตามความสนใจได้ 2) ใช้กริยาท่าทาง สีหน้า และน้ำเสียงประกอบในการสื่อความหมายได้อย่างเหมาะสม 3) สามารถเลือกใช้ภาษาในการสื่อสารให้เหมาะสมกับบุคคลและสถานการณ์ต่าง ๆ 4) สามารถอ่านจับใจความสำคัญ จากสารคดีและบันเทิงคดีภาษาต่างประเทศได้ 5) สามารถพูดแสดงความต้องการเสนอแนะ ในสถานการณ์จำลองหรือสถานการณ์จริงอย่างเหมาะสม และ 6) แสดงความคิดเห็นจากการฟังข่าว สารคดีและบันเทิงคดีภาษาต่างประเทศได้

8. ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

8.1 ความหมายของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545, หน้า 1) กล่าวว่า เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารว่า หมายถึง การผสมผสานเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ากับเทคโนโลยีการสื่อสาร เพื่อให้เกิดการนำเข้าข้อมูลข่าวสารการจัดเก็บอย่างเป็นระบบหรือหมวดหมู่ เพื่อให้ทุกคนที่เข้าถึงสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้

สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติ (2545, หน้า 92) กล่าวว่า เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร หมายถึง เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับข่าวสารและการสื่อสาร นับตั้งแต่การสร้าง การนำมาวิเคราะห์หรือประมวลผล การรับและส่ง ข้อมูลการจัดเก็บและการนำไปใช้งานใหม่ เทคโนโลยีเหล่านี้ มักจะหมายถึง คอมพิวเตอร์ ซึ่งประกอบด้วยส่วนอุปกรณ์ (hardware) ส่วนคำสั่ง (software) และส่วนข้อมูล (data) และระบบการสื่อสารต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นโทรศัพท์ ระบบสื่อสารข้อมูล ดาวเทียมหรือเครื่องมือสื่อสารใด ๆ ที่มีสายและไร้สาย

ยี่น ภู่วรรณ, และสมชาย นำประเสริฐ (2546, หน้า 20) กล่าวว่า เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร หมายถึง เทคโนโลยีที่ใช้จัดการสารสนเทศ ตั้งแต่การรวบรวม การจัดเก็บข้อมูล การประมวลผล การพิมพ์ การสร้างรายงาน การสื่อสารข้อมูล ฯลฯ เทคโนโลยีสารสนเทศจึงเป็นการรวมกันระหว่างเทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์กับเทคโนโลยีการสื่อสาร

สุดาพร ปัญญาพฤษ (2546, หน้า 18) กล่าวว่า เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร หมายถึง การผสมหรือรวมตัวกันของเทคโนโลยีสารสนเทศ (information technology) เข้ากับเทคโนโลยีการสื่อสาร (communication technology) ซึ่งเป็นการใช้ระบบเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสาร โดยการใช้คอมพิวเตอร์ในการประมวลผลข้อมูลให้เป็นสารสนเทศแล้วใช้อุปกรณ์ทางการสื่อสาร ช่วยโยงไปยังเครื่องคอมพิวเตอร์ที่อยู่ไกล โดยมีองค์ประกอบสำคัญ คือ เทคโนโลยีสารสนเทศ ได้แก่ ฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ และเทคโนโลยีการสื่อสาร ได้แก่ ระบบการสื่อสารต่าง ๆ ทั้งที่มีสายและไร้สาย เพื่อให้เกิดการนำข้อมูลข่าวสารการจัดเก็บอย่างเป็นระบบหรือหมวดหมู่ และให้ทุกคนที่เข้าถึงสามารถนำข้อมูลข่าวสารไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้

ณัฐยา เพชรตึง (2547, หน้า 30) กล่าวว่า เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร หมายถึง การนำเทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์มาใช้เพื่อประโยชน์ในการจัดการ จัดเก็บ เผยแพร่ การสร้าง และการเข้าถึงข้อมูลอย่างสะดวกและรวดเร็วผ่านเทคโนโลยีการสื่อสารความเร็วสูงให้ทุกคนที่เข้าถึงสามารถนำข้อมูลข่าวสารไปใช้ให้เกิดประโยชน์ซึ่งเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ที่เห็นชัดในปัจจุบันคือ อินเทอร์เน็ตและทางด่วนสารสนเทศ

ยูเนสโก (UNESCO, 2006, p.11) กล่าวว่า เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร หมายถึง เป็นการนำเอาข้อมูลข่าวสาร และเทคโนโลยีการสื่อสาร และหลายเทคโนโลยีมาใช้ในการติดต่อสื่อสาร การสร้าง การจัดการและการแจกจ่ายข้อมูลข่าวสาร รวมถึงคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต โทรศัพท์ โทรทัศน์ วิทยุและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับสารสนเทศ

สรุปได้ว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร หมายถึง การนำเทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์มาใช้เพื่อประโยชน์ในการจัดการ จัดเก็บ เผยแพร่

การสร้าง สื่อสาร และการเข้าถึงข้อมูลอย่างสะดวกและรวดเร็วผ่านเทคโนโลยีการสื่อสาร ความเร็วสูง คือ อินเทอร์เน็ต

8.2 ความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

सानิตย์ กายาผาด (2542, หน้า 11) กล่าวถึงความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศ ดังนี้ 1) ช่วยในการจัดระบบข่าวสารจำนวนมหาศาลในแต่ละวัน 2) ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสารสนเทศ เช่น การคำนวณตัวเลขที่ยุ่งยากซับซ้อนการจัดเรียงลำดับสารสนเทศ 3) ช่วยให้เราสามารถเก็บสารสนเทศในลักษณะที่เรียกใช้ได้ทุกครั้งอย่างสะดวก 4) ช่วยให้เราสามารถจัดระบบอัตโนมัติเพื่อการจัดเก็บประมวลผลและเรียกใช้สารสนเทศ 5) ช่วยในการเข้าถึงสารสนเทศได้อย่างรวดเร็วมีประสิทธิภาพมากขึ้น และ 6) ช่วยในการสื่อสารระหว่างกันได้อย่างสะดวกรวดเร็ว ลดอุปสรรคเกี่ยวกับเวลาและระยะทางโดยการใช้ระบบโทรศัพท์และอื่น ๆ

วชิราพร พุ่มบานเย็น (2545, หน้า 48) ได้กล่าวถึงความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ไว้ดังนี้ 1) เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ช่วยให้การค้นคว้าหาข้อมูลทางด้านการศึกษาง่ายขึ้นและกว้างขวางไร้ขีดจำกัด ผู้เรียนมีความสะดวกมากขึ้นในการค้นคว้าวิจัยต่าง ๆ 2) การดำเนินชีวิตประจำวัน ทำให้มีความคล่องตัวและสะดวกรวดเร็วมากขึ้น กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันก็สามารถทำได้หลาย ๆ อย่างในเวลาเดียวกันหรือใช้เวลาน้อยลง 3) การดำเนินธุรกิจ ทำให้มีการแข่งขันกันระหว่างธุรกิจมากขึ้น ดังนั้นจึงต้องมีการพัฒนาองค์กรเพื่อให้ทันกับข้อมูลข่าวสารอยู่ตลอดเวลา และส่งผลให้ประเทศชาติ มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และ 4) อัตราการขยายตัวที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเพราะการติดต่อสื่อสารที่เจริญก้าวหน้าและทันสมัยในปัจจุบัน ทำให้โลกของเราเป็นโลกไร้พรมแดนระบบการทำงาน มีการนำคอมพิวเตอร์เข้ามาใช้ในการทำงานมากขึ้นและ งานบางอย่างที่มนุษย์ไม่สามารถทำได้ก็มีการใช้คอมพิวเตอร์เข้ามาทำงานแทน

ยีน ภู่วรรณ, และสมชาย นำประเสริฐ (2546, หน้า 58-59) กล่าวถึงความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารจัดการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ 1) มีการเชื่อมโยงระบบการเรียนระหว่างครูเป็นศูนย์กลางกับนักเรียนเป็นศูนย์กลางเข้าด้วยกัน โดยเน้นข้อดีของทั้ง 2 แบบมาผสมผสานการเรียนรู้อย่างร่วมมือกัน 2) สร้างระบบการเรียนรู้อันไม่ยึดติดกับเวลา สถานที่ บุคคล การเข้าถึงแหล่งความรู้ เช่น การเรียนแบบออนไลน์ผ่านเครือข่าย 3) ลดระยะทางช่องว่างระหว่างส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ทำให้มีระบบการเรียนการสอนทางไกล การเรียนการสอนผ่านเครือข่าย 4) สร้างระบบการเรียนรู้อัตโนมัติ 5) ขยายโอกาสการเรียนรู้ คือ ใ้บุคคลมีสิทธิมีโอกาสในการเรียนรู้ได้อย่างเสมอภาค 6) การศึกษาแบบเสมือนจริง เช่น การสร้างห้องเรียนเสมือนจริง ห้องเรียนเครือข่าย และ 7) เปิดประตูสู่โลกกว้างโดยเฉพาะอินเทอร์เน็ตช่วยให้การเรียนรู้ก้าวสู่โลกกว้าง

เซาเตอร์ (Souter, 1999, อ้างถึงในสุขุม เฉลยทรัพย์, และคนอื่น ๆ, 2547, หน้า 7) ได้อธิบายถึงความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารไว้ 5 ประการ ได้แก่

- 1) การสื่อสารถือเป็นสิ่งจำเป็นในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ สิ่งสำคัญที่มีส่วนในการพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ประกอบด้วย การสื่อสารโทรคมนาคม และเทคโนโลยีสารสนเทศ ตัวอย่างเช่น การสร้างภูมิคุ้มกันโรคให้กับพลเมืองจะมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น หากมีการบันทึกข้อมูลประวัติผู้ป่วยหรือข้อมูลอื่น ๆ ไว้ในฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์
- 2) เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์หลักที่มากกว่าโทรศัพท์และคอมพิวเตอร์ เช่น แฟกซ์ อินเทอร์เน็ต อีเมล ทำให้สารสนเทศเผยแพร่หรือกระจายออกไปในที่ต่าง ๆ ได้สะดวกและสิ่งเหล่านี้ถือเป็นบริการสำคัญของการสื่อสารโทรคมนาคม ที่ทำให้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีมากยิ่งขึ้น
- 3) เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีผลให้การทำงานด้านต่าง ๆ มีราคาถูกลง เช่น การใช้แฟกซ์และอีเมลจะถูกกว่า นำเชื่อถือกว่า และรวดเร็วกว่าการใช้บริการไปรษณีย์แบบเดิม (post and courier) ทั้งนี้หน่วยงานภาครัฐกิจ รัฐบาล และบุคคลทั่วไปต่างนิยมใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมากขึ้น เพราะช่วยประหยัดเวลาและเงิน รวมทั้งทำให้มีผลิตภณท์ (productivity) เพิ่มขึ้น
- 4) เครือข่ายสื่อสาร (communication networks) ได้รับประโยชน์จากเครือข่ายภายนอก เนื่องจากจำนวนการใช้เครือข่าย จำนวนผู้เชื่อมต่อ และจำนวนผู้ที่มี ศักยภาพในการเข้าเชื่อมต่อกับเครือข่ายนับวันจะเพิ่มสูงขึ้น และ
- 5) เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารทำให้ฮาร์ดแวร์คอมพิวเตอร์ และต้นทุนการใช้ ICT มีราคาถูกลงมาก แม้ว่าการเป็นเจ้าของคอมพิวเตอร์หรือคอมพิวเตอร์ยังเป็นสิ่งฟุ่มเฟือยสำหรับคนในสังคมส่วนใหญ่ แต่ประชาชนจำนวนมากก็เริ่มมีกำลังหามาใช้ได้เองแล้ว เช่น เจ้าของธุรกิจขนาดเล็ก

สรุปได้ว่า ความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร คือ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เป็นเครื่องมือสำคัญในการอำนวยความสะดวกในการจัดการ จัดเก็บข้อมูลที่มีมากมายมหาศาล ช่วยเผยแพร่และการสร้างข้อมูลที่มีความยุ่งยากซับซ้อน ตลอดจนจนช่วยทำให้การสื่อสาร และการเข้าถึงข้อมูลในปัจจุบันได้อย่างสะดวกและรวดเร็วและมีประสิทธิภาพสูง

8.3 ลักษณะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

อรรถพล กิตติธนาชัย(2555, หน้า 67-69) จัดแบ่งสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. สมรรถนะหลัก (core competencies) หมายถึง ความสามารถใช้ความรู้และทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารขั้นพื้นฐานเพื่อการเรียนรู้และการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ 1.1) มีความรู้ความเข้าใจและทักษะขั้นพื้นฐานในการใช้ไอซีทีได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม 1.2) สามารถใช้งานคอมพิวเตอร์เบื้องต้นได้อย่างถูกต้อง 1.3) สามารถใช้ซอฟต์แวร์ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานได้ 1.4) สามารถใช้เทคโนโลยี

สารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการติดต่อสื่อสารและการสืบค้นข้อมูลผ่านเครือข่ายและอินเทอร์เน็ต 1.5) เข้าใจเรื่องกฎกติกาและจรรยาบรรณในการติดต่อสื่อสารผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์รวมทั้งตระหนักถึงผลกระทบที่มีต่อบุคคลและสังคม 1.6) ความสามารถในการใช้ทักษะไอซีทีเพื่อการปฏิบัติงานและการเรียนรู้ของตนเองได้ 1.7) สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการปฏิบัติงานได้อย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ 1.8) สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการพัฒนาการเรียนรู้และทักษะของตนเอง และ 1.9) สามารถใช้ทักษะและความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านอื่น ๆ ของตนเองได้

2. สมรรถนะประจำกลุ่มงาน (functional competencies) หมายถึงคุณลักษณะร่วมที่กำหนดไว้เฉพาะสำหรับกลุ่มงานหรือสาขาอาชีพ เพื่อสนับสนุนให้บุคคลสามารถใช้ความรู้ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่เหมาะสมแก่หน้าที่ และส่งเสริมให้ปฏิบัติการกิจในหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น

ฮัลเบิร์ก (Hilberg, 2008, pp. 5–8) กล่าวถึงสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารไว้ดังนี้ 1) ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการเข้าถึงข้อมูล การประเมินค่าและการติดต่อสื่อสาร 2) มีความรู้พื้นฐานในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 3) มีทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 4) ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการสร้างหรือพัฒนาความรู้ใหม่ ๆ หรือทักษะด้านอื่น ๆ และ 5) ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารช่วยในการคิดแก้ปัญหา

ยูเนสโก (UNESCO, 2006, pp.11-15) ได้กำหนดกรอบแนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะที่สำคัญในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารไว้ 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านความรู้ ได้แก่ 1.1) มีความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีการติดต่อสื่อสาร เช่น โทรศัพท์เคลื่อนที่ คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต และเทคโนโลยีอื่น ๆ 1.2) มีความรู้ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้อย่างเหมาะสมกับงาน 1.3) ตระหนักถึงความจริงและความเป็นไปได้ในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ 1.4) มีความเข้าใจพื้นฐานการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอย่างถูกต้อง และ 1.5) มีความสามารถในการแยกแยะระหว่างโลกเสมือนจริงและโลกแห่งความจริง

2. ด้านทักษะ ได้แก่ 2.1) มีความสามารถในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารตามคุณลักษณะเฉพาะได้ อย่างเหมาะสม 2.2) มีความสามารถในการค้นคว้าผ่านเว็บไซต์ 2.3) มีความสามารถในการใช้บริการพื้นฐานบนอินเทอร์เน็ต 2.4) มีความสามารถในการรวบรวมและประมวลผลข้อมูล 2.5) มีความสามารถในการแปลงข้อมูลและนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ เช่น กราฟิกหรือภาพเสมือนจริง 2.6) มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อสนับสนุนการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ เพื่อสร้างนวัตกรรมทางการศึกษา และ 2.7) มีความสามารถในการวินิจฉัยความน่าเชื่อถือของข้อมูล

3.ด้านเจตคติได้แก่ 3.1) มีการเชื่อมโยงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการบุคคลและการทำงานเป็นทีม 3.2) มีความรับผิดชอบต่อการใช้เทคโนโลยีและตระหนักถึงหลักจริยธรรม จรรยาบรรณ การอยู่ร่วมกันในสังคมเครือข่าย 3.3)วิเคราะห์ทัศนคติสะท้อนกลับเมื่อมีการประเมินผลระบบสารสนเทศ 3.4) มีระดับความสนใจและติดตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยีอย่างสม่ำเสมอ 3.5) ทำความเข้าใจกับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากสิ่งที่ได้เรียนรู้และการใช้เทคโนโลยี และ3.6)คิดวิเคราะห์ ประเมินค่า ผลกระทบที่ได้รับจากเทคโนโลยี

แอลวูด, และแม็กคลีน (Elwood, & Maclean, 2009, pp. 65–82) กล่าวถึงสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารไว้ดังนี้ 1) มีความรู้พื้นฐานในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร2) ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการนำเสนอ 3) มีทักษะเชิงบวกในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 4) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ และ5) ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

เบทเก (Badke, 2009, pp. 47–49) กล่าวถึงสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารไว้ดังนี้ 1) มีความสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการเข้าถึงข้อมูล 2) มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ3) สามารถประเมินผลความน่าเชื่อถือของข้อมูลได้ 4)ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการแสวงหาความรู้ และ5) ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการติดต่อสื่อสารเชื่อมโยงเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

แนช เจน (Nash, Jane, 2009, pp. 88–91) กล่าวถึงสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารไว้ดังนี้ 1) มีความเข้าใจลักษณะทั่วไปของคอมพิวเตอร์ 2) มีความเข้าใจในคอมพิวเตอร์พื้นฐาน 3) มีความสามารถในการใช้และเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ 4) มีความรอบรู้ในการใช้ประโยชน์จากคอมพิวเตอร์อย่างถูกต้องเหมาะสมในบริบท และ5) ใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า ลักษณะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารหมายถึง พฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์ในการจัดการ จัดเก็บ เผยแพร่ การสร้าง สื่อสาร และการเข้าถึงข้อมูลผ่านเทคโนโลยีการสื่อสารความเร็วสูง คือ อินเทอร์เน็ต เช่น การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารตามคุณลักษณะเพื่อการเรียนรู้ การค้นคว้าผ่านเว็บไซต์ การใช้บริการพื้นฐานบนอินเทอร์เน็ต การแปลงข้อมูลและนำเสนอข้อมูลในรูปแบบต่าง ๆ เช่น กราฟิกหรือภาพเสมือนจริง การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อสนับสนุนการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ เพื่อสร้างนวัตกรรมทางการศึกษา และการวินิจฉัยความน่าเชื่อถือของข้อมูล เป็นต้น

ดังนั้น การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารหมายถึง การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เป็นเครื่องมือสำคัญในการอำนวยความสะดวกในการจัดการ จัดเก็บ ข้อมูลที่มีมากมายมหาศาล ช่วยเผยแพร่และการสร้างข้อมูลที่มีความยุ่งยากซับซ้อน ตลอดจน ช่วยทำให้การสื่อสาร และการเข้าถึงข้อมูลในปัจจุบันได้อย่างสะดวกและรวดเร็วและมี ประสิทธิภาพสูง ผ่านเทคโนโลยีการสื่อสารความเร็วสูง คือ อินเทอร์เน็ต วัตถุประสงค์ได้จาก 1)ความสามารถในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารตามคุณลักษณะเฉพาะ เพื่อการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม 2) สามารถใช้บริการพื้นฐานบนอินเทอร์เน็ตได้ 3) มี ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อสนับสนุนการสร้างนวัตกรรม ทางการศึกษา 4) มีความรับผิดชอบต่อการใช้เทคโนโลยีและตระหนักถึงหลักจริยธรรม จรรยา มารยาท การอยู่ร่วมกันในสังคมเครือข่าย 5) สามารถค้นคว้าข้อมูลผ่านเว็บไซต์6) สามารถ วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูลและ7) สามารถแปลงข้อมูลและนำเสนอข้อมูลในรูปแบบต่าง ๆ เช่น กราฟิก เพาเวอร์พอย

9. ด้านการแก้ปัญหาอย่างสันติ

9.1 ความหมายการแก้ปัญหาอย่างสันติ

ประเวศวสี (2542,หน้า 9-14) กล่าวว่า การแก้ปัญหาอย่างสันติ หมายถึง วิธี การจัดการปัญหาความขัดแย้งในสัมพันธภาพของมนุษย์ไม่ว่าในระดับปัจเจกหรือกลุ่มบุคคล โดยการใช้ประโยชน์จากขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมและค่านิยมของชุมชน เพื่อเปลี่ยนความ ขัดแย้งนั้นมาสู่สัมพันธภาพที่เอื้อประโยชน์ต่อมวลมนุษย์ การแก้ปัญหาอย่างสันติจึงให้ ความสำคัญกับความเคารพในศักดิ์ศรีของเพื่อนมนุษย์โดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติศาสนาเพศหรือวัย

ศรีเพ็ญ ศุภพิทยากุล (2542, หน้า 65) กล่าวว่า การแก้ปัญหาอย่างสันติวิธี หมายถึง วิธีการแก้ไขความขัดแย้งหรือตอบโต้ในสถานการณ์หนึ่งๆโดยไม่ใช้ความรุนแรงต่อ คู่กรณีโดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เป็นการประทุษร้าย

อุษา รัตนโอฬาร (2546, หน้า 25) กล่าวว่า การแก้ปัญหาอย่างสันติ หมายถึง วิธีการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยใช้ประโยชน์จากขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมค่านิยมในชุมชนมา จัดการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งเกิดการเรียนรู้ระหว่างกันและยกระดับสัมพันธภาพของคนใน ชุมชนให้สูงขึ้น

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลกเขต 2 กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา (2551, หน้า 11) กล่าวว่า การแก้ปัญหาอย่างสันติ หมายถึง วิธีการที่ไม่ใช้ความรุนแรงเพื่อการ แก้ปัญหาความขัดแย้งหรือวิธีการปฏิบัติที่ไม่รุนแรงในการดำเนินชีวิต เพื่อนำไปสู่ความยุติธรรม และความสงบสุขสันติวิธีไม่ใช้ความอ่อนแอหนีปัญหาหรือยอมถูกกระทำแต่เป็นวิธีเผชิญปัญหา ความขัดแย้งด้วยสติปัญญาเพื่อเปลี่ยนความขัดแย้งที่ใช้ความรุนแรงให้เป็นความขัดแย้งใน ลักษณะอื่นที่ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เกี่ยวข้อง อีกทั้งเป็นการนำไปสู่โอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และระดมความคิดเพื่อเปลี่ยนสถานการณ์ในเชิงสร้างสรรค์ดังนั้นการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง

จึงควรเริ่มจากมาตรฐานความไว้วางใจด้วยการเปิดใจรับฟังมุมมองของอีกฝ่ายเกี่ยวกับข้อขัดแย้งและอาจปรับปรุงแก้ไขสถานการณ์โดยไม่ต้องรออีกฝ่ายร้องขอเพื่อการนำไปสู่โอกาสพิจารณาข้อขัดแย้งบางส่วนรวมกันรวมทั้งการลดพฤติกรรมเจตคติทางลบ

สรุปได้ว่า การแก้ปัญหาอย่างสันติ หมายถึงวิธีการจัดการปัญหาความขัดแย้งในสัมพันธภาพของมนุษย์ไม่ว่าในระดับปัจเจกหรือกลุ่มบุคคลโดยไม่ใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหา โดยเคารพในศักดิ์ศรีของเพื่อนมนุษย์และใช้เหตุผลในการตัดสินใจ

9.2 ความสำคัญของการแก้ปัญหาอย่างสันติ

ประเวศวະสี (2542, หน้า 25) กล่าวถึงความสำคัญของการแก้ปัญหาอย่างสันติวิธีว่า ในสังคมปัจจุบันเด็ก ๆ ต้องเผชิญปัญหามากมาย จึงจำเป็นต้องเรียนรู้ทักษะชีวิต รู้วิธีการเผชิญกับปัญหาเพื่อไม่ให้นำไปสู่ความรุนแรง การฝึกทักษะในการแก้ปัญหาความรุนแรงด้วยสันติวิธีจึงเกิดความเชี่ยวชาญจะนำไปสู่ภาวะผู้นำที่สามารถแก้ไขปัญหาได้ด้วยสติปัญญามีความเป็นกลางเรียนรู้กระบวนการเจรจาต่อรองไกล่เกลี่ยจนยุติเหตุแห่งปัญหาได้

ศรีเพ็ญ ศุภพิทยากุล (2542, หน้า 65) กล่าวถึง ความสำคัญของการแก้ปัญหาอย่างสันติวิธีว่า การแก้ไขปัญหาอย่างสันติวิธีเป็นวิธีแก้ปัญหานั้นนุ่มนวลในการจัดการจัดการกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้น เพื่อให้สังคมมีแต่ความสงบร่มเย็นเป็นสุขหรือสังคมอยู่ร่วมกันได้แม้มีความขัดแย้งกันโดยความเชื่อพื้นฐานในการแก้ปัญหาอย่างสันติวิธี การยอมรับว่ามนุษย์มีความเท่าเทียมกันซึ่งจะนำไปสู่การเคารพสิทธิมนุษยชน

อุษา รัตนโอฬาร (2546, หน้า 29) กล่าวถึงความสำคัญของการแก้ปัญหาอย่างสันติวิธีว่า เมื่อเปรียบเทียบกับความรุนแรงการแก้ปัญหาอย่างสันติมีข้อดีหลายประการ ได้แก่ ก่อความทุกข์ยากและบาดเจ็บเสียหายน้อยกว่าความรุนแรง เป็นวิธีการต่อสู้ที่สามารถดำเนินงานโดยอิสระแต่ต้องรักษาวินัยทุกคนสามารถเข้าร่วมและมีบทบาทได้อย่างเท่าเทียมกัน และทำให้ความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างชนชั้นปกครองกับประชาชนเปลี่ยนไปในเชิงบวก

ไพโรจน์ เมืองสุวรรณ (2551, หน้า 25) กล่าวถึงความสำคัญของการแก้ปัญหาอย่างสันติวิธีว่า สังคมจะมีความสุขได้ก็ต่อเมื่อคนในสังคมมีความเป็นอยู่อย่างสันติสุขมีความเข้าใจอันดีต่อกันไม่ใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหาของฝ่ายต่าง ๆ การตัดสินใจการกระทำใด ๆ อยู่บนพื้นฐานการมีเหตุผลเปิดรับแนวคิดหลากหลายของบุคคลที่อยู่ร่วมกันปฏิเสธการใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา

สรุปได้ว่า ความสำคัญของการแก้ปัญหาอย่างสันติ เป็นการจัดการกับปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นอย่างนุ่มนวล เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความรุนแรง การสูญเสียในการแก้ปัญหา อันจะส่งผลให้ปัจเจกและสังคมมีแต่ความสงบร่มเย็น สามารถอยู่ร่วมกันได้แม้จะมีความเชื่อพื้นฐาน เชื้อชาติ เพศ ที่แตกต่างกัน

9.3 ลักษณะการแก้ไขปัญหาย่างสันติ

ประเวศวະสี (2542, หน้า 22-25) กล่าวถึงลักษณะการแก้ไขปัญหาย่างสันติวิธีไว้ดังนี้ 1) การเคารพความเป็นเพื่อนมนุษย์ 2) การที่แต่ละฝ่ายคำนึงถึงผลประโยชน์ร่วมกัน และ 3) การเห็นคุณค่าของสันติวิธี สร้างและฝึกทักษะในการจัดการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้ง

นอกจากนี้ประเวศวະสียังกล่าวเพิ่มเติมถึงลักษณะพิเศษของการแก้ไขปัญหาย่างสันติวิธีไว้ว่า 1) เป็นวิธีแก้ไขความขัดแย้งที่สร้างมิตร 2) เป็นเทคนิคในการเผชิญกับข้อขัดแย้งอย่างมีประสิทธิภาพก่อความเสียหายแก่บุคคลน้อยที่สุดแต่มีผลอย่างมากต่อการพัฒนาศักยภาพและบุคลิกภาพของบุคคล 3) เป็นวิธีการใช้พลังงานทางสังคมเศรษฐกิจและการเมืองเพื่อการเปลี่ยนแปลง และ 4) เป็นหนทางที่ประชาชนได้ค้นพบพลังอำนาจของตนเองโดยไม่จำกัดเพศวัยหรือสถานะ

อุษา รัตนโอพาร (2546, หน้า 25) ได้กล่าวถึงลักษณะการแก้ไขปัญหาย่างสันติวิธี โดยยกพระบรมราโชวาทในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ที่ว่า “โลกเราในปัจจุบันจะวิวัฒนาการไปมากเพียงใดก็ตามก็ยังไม่มืเครื่องมืออันวิเศษชนิดใดสามารถขบคิดแก้ไขปัญหาด่างๆ ได้อย่างสมบูรณ์การขบคิดวินิจฉัยปัญหาจึงต้องใช้สติปัญญาคือคิดด้วยสติรู้ตัวอยู่เสมอเพื่อหยุดยั้งและป้องกันความประมาทพลาดผิดและอคติต่างๆ มิให้เกิดขึ้น” ซึ่งหมายความว่า สติปัญญาของคนเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดในการแก้ไขปัญหาด่างๆ ในโลกและการใช้ปัญญาต้องมีสติกำกับเพื่อป้องกันความประมาทและอคติ

ไพศาล วิสาโล (2550, หน้า 51) กล่าวถึงลักษณะการแก้ไขปัญหาย่างสันติวิธีไว้ดังนี้ 1) การพูดจาชักชวนและการเจรจาซึ่งรวมทั้งการเขียนโฆษณา 2) การใช้กระบวนการทางสถาบันเช่น กระบวนการทางศาลทางกฎหมายทางการปกครอง และ 3) ปฏิบัติการไร้ความรุนแรงเป็นการกระทำเพื่อแสดงออกคัดค้านหรือสนับสนุนบางสิ่งบางอย่างหรือเป็นการเข้าเผชิญหน้าคัดค้านการกระทำของกลุ่มกรณีอย่างชัดเจนหรือได้แก่การนัดหยุดงาน การเดินขบวน เป็นต้น

ไพศาล วงศ์วรวิสิทธิ์ (2533, หน้า 30) ได้กล่าวถึงลักษณะการแก้ไขปัญหาย่างสันติวิธีว่า เป็นการเผชิญหน้ากับความขัดแย้งโดยใช้การชักจูงการเจรจาทางเลือกที่ 3 ซึ่งเป็นที่พอใจของทุกฝ่ายการยอมรับในความแตกต่างการหาคนกลางมาช่วยไกล่เกลี่ยหรือตัดสิน

สรุปได้ว่า ลักษณะการแก้ไขปัญหาย่างสันติ หมายถึง วิธีการจัดการปัญหาหรือความขัดแย้งโดยวิธีที่นุ่มนวลไม่ใช้ความรุนแรง เน้นการเจรจา พูดคุย และใช้กระบวนการทางสถาบันในการแก้ไขปัญหาด่างๆ โดยคำนึงถึงหลักการ เหตุผล ข้อเท็จจริงและศักดิ์ศรีของเพื่อนมนุษย์เป็นสำคัญ

ดังนั้นการแก้ปัญหาอย่างสันติ หมายถึง วิธีการจัดการปัญหาความขัดแย้งในสัมพันธภาพของมนุษย์ไม่ว่าในระดับปัจเจกหรือกลุ่มบุคคลโดยไม่ใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหา โดยเคารพในศักดิ์ศรีของเพื่อนมนุษย์และใช้เหตุผลในการตัดสินใจ วัตถุประสงค์จาก 1) คำนึงถึงหลักการและเหตุผลเป็นสำคัญในการแก้ไขปัญหา 2) คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความเท่าเทียมในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง 3) ใช้การพูดคุย เจรจา เป็นทางออกในการแก้ไขปัญหา 4) คำนึงถึงผลประโยชน์ร่วมกันในการแก้ไขปัญหา และ 5) แสวงหาข้อเท็จจริงก่อนตัดสินใจเลือกทางออกในการแก้ไขปัญหา

10. ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น

10.1 ความหมายของการทำงานร่วมกับผู้อื่น

กาญจนา ไชยพันธุ์ (2547, หน้า 2) กล่าวว่าการทำงานร่วมกับผู้อื่น หมายถึง การที่บุคคลมารวมกันเพื่อศึกษาประสบการณ์ของกลุ่มหลาย ๆ ฝ่าย ศึกษาพฤติกรรม ความเป็นผู้นำ ผู้ตาม ความคิด ผูกพันสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและมีการศึกษาจากประสบการณ์ โดยผู้ศึกษาจะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในประสบการณ์การเรียนรู้ที่จัดขึ้น

ทิสนา แคมมณี (2544, หน้า 343-344) กล่าวว่าการทำงานร่วมกับผู้อื่น หมายถึง การที่บุคคลเข้ามาร่วมกันปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่งโดยมีเป้าหมายร่วมกัน และทุกคนเพื่อให้งานบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย เพื่อประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม

กฤษณา พงษ์วาปี (2550, หน้า 29) กล่าวว่าการทำงานร่วมกับผู้อื่น หมายถึง การที่บุคคลกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดร่วมกันอย่างมีเป้าหมายร่วมกัน เพื่อนำประสบการณ์มาวางแผนแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน โดยทุกคนมีบทบาทหน้าที่ในการช่วยการดำเนินการของกลุ่ม มีการติดต่อสื่อสาร ประสานงานกัน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสมาชิก เพื่อให้การทำงานประสบความสำเร็จบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายร่วมกัน

นงลักษณ์ เจนโร (2556, หน้า 57) กล่าวว่าการทำงานร่วมกับผู้อื่น หมายถึง การที่บุคคลกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งร่วมกันอย่างมีเป้าหมายร่วมกัน เพื่อนำประสบการณ์มาวางแผนแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน โดยทุกคนในกลุ่มมีบทบาทหน้าที่ในการช่วยดำเนินงานของกลุ่ม มีการติดต่อสื่อสารและประสานงานร่วมกัน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสมาชิก เพื่อให้การทำงานสำเร็จบรรลุผลตามเป้าหมายของกลุ่มร่วมกัน

สรุป การทำงานร่วมกับผู้อื่น หมายถึง การที่บุคคลกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งร่วมกันอย่างมีเป้าหมายร่วมกัน เพื่อนำประสบการณ์ ความรู้ มาวางแผนแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน เพื่อให้เป้าหมายของกลุ่มประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

10.2 ความสำคัญของการทำงานร่วมกับผู้อื่น

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2540, หน้า 111) กล่าวถึงความสำคัญของการทำงานร่วมกับผู้อื่นไว้ 6 ประการ ได้แก่ 1) ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการทำงานร่วมกัน ฝึกการเป็นผู้นำและผู้ตาม ฝึกการช่วยเหลือกันในการทำงาน ฝึกการทำงานอย่างเป็นระบบ ฝึกความสามัคคี เป็นต้น ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ และมีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตประจำวันทั้งในปัจจุบันและอนาคต 2) ได้ฝึกทักษะการคิดและการพูดเสนอรายงานในที่ประชุม 3) เป็นการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนแต่ละคน 4) ผู้เรียนเรียนด้วยความกระตือรือร้น เพราะได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น 5) วิธีนี้ผู้สอนสามารถใช้ประกอบการสอนได้ทุกวิชาที่มุ่งให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง และ 6) ทำให้งานสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีภายในเวลาอันจำกัดเพราะผู้เรียนได้ช่วยกันคิดทำให้พึงพากัน

ทิศนา แคมมณี (2544, หน้า 11 – 12) กล่าวถึงความสำคัญของการทำงานร่วมกับผู้อื่นไว้ 5 ประการ ดังนี้

1. มนุษย์ทุกคนมีความจำกัดในเรื่องพลัง การทำงานใด ๆ แต่เพียงคนเดียวให้สำเร็จนั้นย่อมเป็นการยากโดยเฉพาะงานใหญ่แล้ว กำลังคนเพียงคนเดียวนั้นคงทำไม่ได้ จำเป็นต้องพึ่งกำลัง พึ่งแรงผู้อื่น ดังคำสุภาษิตโบราณกล่าวไว้ว่า “งานใดหากเหลือกำลังลาให้ ออกปากบอกแขกช่วยแบกหาม” ดังนั้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มจึงเป็นเรื่องที่จำเป็น โดยเฉพาะในการทำงานใหญ่ ๆ หรือการทำงานที่สลับซับซ้อน

2. มนุษย์ทุกคนมีความจำกัดและความแตกต่างในเรื่องสติปัญญา ความสามารถการคิดจะทำการงานใด ๆ หวังเดียวย่อมสู้หลายหัวไม่ได้ เพราะหลายคนสามารถช่วยกันคิดช่วยกันดูได้กว้างขวางขึ้นรอบคอบขึ้น

3. มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่อยู่อย่างโดดเดี่ยวเพียงลำพังไม่ได้ จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันที่มนุษย์ได้ชื่อว่าเป็นสัตว์สังคมนี้ ก็เพราะมนุษย์มีความต้องการที่จะมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้อื่น การที่มนุษย์มีโอกาสที่จะอยู่และทำงานร่วมกับผู้อื่นจึงเป็นการตอบสนองความต้องการพื้นฐานที่จำเป็นของมนุษย์

4. ลักษณะของสังคมปัจจุบันเป็นสังคมที่มีการทำงานร่วมกันในทุกระดับ และทุกองค์กร หากเราไม่มีความสามารถในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มแล้วก็จะเกิดปัญหาในทุก ระดับ และทุกองค์กร ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อความเป็นอยู่และความเจริญก้าวหน้าของสถาบันและของประเทศ

5. การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ให้ผลงานที่ดีกว่าการทำงานเดี่ยว เนื่องจากการรวมตัวกันเป็นกลุ่มหรือเป็นทีม นั้น มีพลังมากกว่านำพลังของแต่ละบุคคลมารวมกันดังตัวอย่างที่ทดลองในประเทศญี่ปุ่น คนงาน 1 คน ประกอบรองเท้าได้ 3 คู่ต่อวัน ดังนั้นคนงาน 10 คน ถ้าทำงานเดี่ยว ผลของงานจะได้เท่ากับ 30 คู่ ต่อวันแต่หากปรับการทำงานให้มีลักษณะของการทำงานเป็นกลุ่มหรือเป็นทีมแล้วคนงาน 10 คน ทำงานร่วมกันอาจประกอบรองเท้าได้ถึง

80 คู่ต่อวันการทำงานบุคคลมีโอกาสรวมกลุ่มกันทำงานเป็นทีม ซึ่งช่วยให้บุคคลนั้นได้เรียนรู้จากผู้อื่น เกิดเป็นความเจริญงอกงามแห่งตนขึ้น ในขณะเดียวกันความเจริญส่วนบุคคลก็จะส่งผลให้กลุ่มเจริญงอกงามตามไปด้วย

กาญจนา ไชยพันธุ์ (2547, หน้า 7-8) กล่าวถึง ความสำคัญของการทำงานร่วมกับผู้อื่นไว้ 4 ประการ ดังนี้ 1) การทำงานร่วมกัน ช่วยพัฒนาในตัวบุคคล 2) การทำงานร่วมกัน มีคุณค่าในการวินิจฉัย 3) การทำงานร่วมกัน มีคุณค่าในการบำบัด และ 4) การทำงานร่วมกัน มีคุณค่าในวงการศึกษ

สรุปได้ว่า ความสำคัญของการทำงานร่วมกับผู้อื่น คือ การทำงานร่วมกับผู้อื่นเป็นการส่งเสริมให้บุคคลได้ร่วมกันพัฒนาความรู้ ความสามารถ และทักษะต่างๆ ให้เข้ากับผู้อื่น เพื่อประโยชน์ต่อตนเองและต่อส่วนรวม อีกทั้งยังช่วยให้ผลงานที่ทำมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะเกิดขึ้นจากการร่วมกันคิด ร่วมกันทำของกลุ่มบุคคล

10.3 ลักษณะของการทำงานร่วมกับผู้อื่น

นรินทร์ กระพีแดง (2542, หน้า 54) กล่าวถึงองค์ประกอบของการทำงานร่วมกันให้มีประสิทธิภาพประกอบด้วยสิ่งต่าง ๆ ดังนี้ 1) สมาชิกของกลุ่มได้ร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของกลุ่มอย่างชัดเจน 2) สมาชิกของกลุ่มมีส่วนร่วมในการทำงานและตัดสินใจ 3) สมาชิกของกลุ่มยอมรับซึ่งกันและกัน 4) มีการกำหนดบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบในการทำงาน ให้แก่สมาชิกของกลุ่มอย่างชัดเจนและเข้าใจตรงกัน 5) สมาชิกของกลุ่มมีน้ำใจที่ดีต่อกัน ร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และ 5) มีการวิเคราะห์สภาพปัญหาการทำงานกลุ่มและปรับปรุงให้ดีขึ้นอย่างสม่ำเสมอ

นิตยาปิธินันท์ (2543, หน้า 802-804) ได้เสนอแนะลักษณะของสมาชิกในกลุ่มและลักษณะของการทำงานร่วมกันในกลุ่มไว้ดังนี้ 1. ลักษณะของสมาชิกในกลุ่ม ได้แก่ 1.1) ต้องช่วยผู้นำดำเนินการตามแผน 1.2) ต้องแบ่งเบาภาระของผู้นำ ช่วยทำงาน 1.3) ทำงานโดยไม่รบกวนสมาชิกในกลุ่มอื่น 1.4) ขอหรือถามความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่ม 1.5) เลือกความคิดที่ดีเท่านั้นในการทำงานกลุ่มให้ได้ดี 1.6) มีความสุขในการทำงานที่ได้รับมอบหมายจากกลุ่ม 1.7) ทำให้สมาชิกในกลุ่มรู้สึกอบอุ่นและยินดีที่ได้ร่วมกันทำงาน 1.8) มีความสุภาพอ่อนโยนและนับถือความคิดของผู้อื่น และ 1.9) ให้การสนับสนุนการตัดสินใจของกลุ่มเกี่ยวกับลักษณะของผู้นำกลุ่ม 2. ลักษณะของการทำงานกลุ่ม ได้แก่ 2.1) ทำให้สมาชิกทุกคนรู้สึกมีส่วนร่วมในการทำงานกลุ่ม 2.2) ให้กำลังใจสมาชิกทุกคนโดยใช้คำว่า “คุณทำงานได้ดี” 2.3) รับฟังความคิดเห็นของสมาชิกทุกคนในกลุ่ม 2.4) ให้สมาชิกในกลุ่มตัดสินใจเองว่าอะไรคือความคิดที่ดีที่สุด 2.5) พยายามให้การทำงานของกลุ่มมีความลื่นไหลตามแนวทางที่ควรจะเป็น และ 2.6) พยายามรักษาความเป็นผู้นำที่ไม่ใช่ “นักเผด็จการ” และ 2.7) ทำให้ในกลุ่มรู้ว่าการที่ดีคืองานอะไร

พรรณพินิจกร เจนธนวิทย์ (2554, หน้า 35) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการทำงานร่วมกันให้มีประสิทธิภาพ ดังนี้

1. ด้านบทบาทของสมาชิกในกลุ่ม ได้แก่ 1.1) ร่วมแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล 1.2) ยอมรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่ม 1.3) เข้าใจบทบาทและรับผิดชอบงานที่ตนได้รับมอบหมาย และ 1.4) ปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม
2. ด้านบทบาทของผู้นำกลุ่ม ได้แก่ 2.1) รู้และเข้าใจบทบาทของตนเอง 2.2) มีทักษะในการวางแผนปฏิบัติงาน 2.3) การจัดการความขัดแย้งของสมาชิกในกลุ่ม และ 2.4) สามารถเป็นผู้นำกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายได้
3. ด้านกระบวนการทำงาน กำหนดเป้าหมายและวางแผนร่วมกันก่อนปฏิบัติงาน ได้แก่ 3.1) การมอบหมายงานที่เหมาะสมกับสมาชิก 3.2) การสื่อสารแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นที่เหมาะสม และ 3.3) การประเมินและพัฒนาผลงานอย่างเป็นระบบ
4. ด้านผลงานของกลุ่ม ได้แก่ 4.1) ผลงานถูกต้องตรงตามจุดประสงค์ 4.2) ผลงานมีลักษณะที่สร้างสรรค์ 4.3) ผลงานเสร็จตามเวลาที่กำหนด และ 4.4) เสนอผลงานได้อย่างชัดเจนมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า ลักษณะการทำงานร่วมกับผู้อื่น หมายถึง ลักษณะหรือการแสดงพฤติกรรมต่างๆ ของบุคคลในการทำงานร่วมกันกับบุคคลอื่นๆ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ ร่วมแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล ยอมรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น เข้าใจบทบาทและรับผิดชอบงานที่ตนได้รับมอบหมาย ปฏิบัติตามข้อตกลงร่วมกันของกลุ่ม มีน้ำใจช่วยเหลือและยินดีในความสำเร็จของผู้อื่น

ดังนั้นการทำงานร่วมกับผู้อื่น หมายถึง การที่บุคคลกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งร่วมกันอย่างมีเป้าหมายร่วมกัน เพื่อนำประสบการณ์ ความรู้ มาวางแผนแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันเพื่อให้เป้าหมายของกลุ่มประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ วัดได้จาก 1) ร่วมแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล 2) ยอมรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น 3) เข้าใจบทบาทและรับผิดชอบงานที่ตนได้รับมอบหมาย 4) ปฏิบัติตามข้อตกลงร่วมกันของกลุ่ม และ 5) น้ำใจช่วยเหลือและยินดีในความสำเร็จของผู้อื่น

11. ด้านการยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม

11.1 ความหมายของการยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม

สำนักทดสอบทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2544, หน้า 34) กล่าวว่า การยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม หมายถึง แสดงความคิดเห็นของตนอย่างสุภาพ ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความเข้าใจ เห็นประโยชน์จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ยอมรับและเห็นความงามในความแตกต่างทางวัฒนธรรม เช่น กฎกติกาแห่งกิริยามารยาท การแต่งกาย ภาษาพูด ภาษา

เขียน ศาสนา พิธีกรรม ความคิด ความเชื่อ เป็นต้น และสามารถแก้ปัญหา อยู่ร่วมกันได้ ด้วยความเข้าใจที่ถูกต้อง มีการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์

บัญญัติ ยงยวน, จิระพันธ์ เตเมะ,และอินทรา หิรัญสาย (2553, หน้า 745-746) กล่าวว่า การยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม หมายถึง ความคิด ความเชื่อ ความรู้สึกของบุคคล ในลักษณะของความเข้าใจ การยอมรับ และเชื่อถือในคุณค่า วัฒนธรรมของกลุ่มตนและกลุ่มอื่น เข้าใจและยอมรับในความแตกต่างทางชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนา ขนบประเพณี และวิถีชีวิต พร้อมทั้งจะดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมที่มีความหลากหลาย โดยปราศจากอคติ

สรุปได้ว่า การยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม หมายถึง การมีทัศนคติ ความรู้สึกและการแสดงออกของบุคคลในลักษณะของความเข้าใจ และยอมรับในความแตกต่างในด้านต่าง ๆ ของบุคคล เช่น ชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนา ขนบประเพณี และวิถีชีวิต พร้อมทั้งจะดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมที่มีความหลากหลายโดยปราศจากอคติ

11.2 ความสำคัญของการยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม

อัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว (2547, หน้า 7) กล่าวถึง ความสำคัญของการยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรมว่า ความหลากหลายของวัฒนธรรม ความแตกต่างของชีวิตความเป็นอยู่ที่อยู่ในแต่ละพื้นที่นั้นเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องเรียนรู้ เพราะนอกจากจะสร้างความรัก ความผูกพัน ทำความรู้จักต่อกันแล้ว ยังก่อให้เกิดการเรียนรู้ตระหนักและพัฒนาความเป็น ชาติ ศาสนา ท้องถิ่นและชุมชน รวมทั้งยังสามารถเกิดการพัฒนาในระดับบุคคล คือ การพัฒนา ความรู้ สติปัญญาทั้งร่างกาย และจิตใจ รวมทั้งการหล่อหลอมให้เกิดการใช้ความรู้ คุณธรรม จริยธรรมเพื่อ "เข้าใจผู้อื่น" เข้าใจความเป็นอยู่ของคนในที่ต่าง ๆ ทั้งที่อยู่ห่างไกลและอยู่ใกล้ชุมชนรอบตัว รวมทั้งรู้ "วิธีการ" ที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การเรียนรู้และเข้าใจวัฒนธรรมของผู้อื่น/กลุ่มชน ศาสนิกอื่นมีประโยชน์และกำไรสำหรับผู้รู้ เป็นผู้รู้กาลเทศะ การปรับตัวเพื่อการเข้าใจกันสามารถลดความขัดแย้ง สร้างสันติสุขในการอยู่ร่วมกัน

แสงจันทร์ เมธาตระกูล (2552, หน้า 2) กล่าวถึง ความสำคัญของการยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรมว่า สังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ต้องการคนที่เชื่อว่า คนทุกคนสามารถ คิด เชื่อ และปฏิบัติแตกต่างกันได้ ในขณะที่เดียวกันการอยู่ร่วมกันในความแตกต่างจะช่วยให้เราปรับตัวได้ดีขึ้น ลดช่องว่างและเพิ่มโอกาสทั้งในเรื่องสังคม เศรษฐกิจ เช่น การมีแรงงานข้ามชาติก็จะทำให้เราได้พัฒนาฝีมือแรงงานมากขึ้น การยอมรับว่าในสังคมเรามีเพศมากกว่าสองเพศก็จะทำให้เรามีเพื่อนมากขึ้น การยอมรับว่าผู้ติดเชื้อเอชไอวี/เอดส์มีลูกมีครอบครัวใหม่ได้

ครูชแมน (Kunzman, 2003, p. 341) กล่าวถึง ความสำคัญของการยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรมว่า เชื่อว่าการสร้างความเข้าใจหรือความตระหนักรู้ในความแตกต่างทางวัฒนธรรมจะช่วยให้เด็กเรียนเกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันมากขึ้น แต่ก็ยังไม่เพียงพอ

พอที่จะทำให้เกิดความสงบสุขในสังคมได้ การที่จะสร้างความสงบสุขและสันติภาพได้อย่างยั่งยืน คือการส่งเสริมให้คนในสังคมเกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน (mutual respect) ในความมีอยู่และความเป็นไปของอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งการส่งเสริมให้เกิดการยอมรับซึ่งกันและกันในกลุ่มนักเรียนนั้น ครูต้องจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนและในโรงเรียนให้เป็นบรรยากาศแห่งความไว้วางใจและการยอมรับ

สรุปได้ว่า ความสำคัญของการยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรมคือ การยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรมช่วยสร้างความรัก ความผูกพันต่อกัน ก่อให้เกิดการเรียนรู้ ตระหนักและพัฒนาความเป็นท้องถิ่นและชุมชน ชาติ และศาสนา รวมทั้งยังสามารถก่อให้เกิดการพัฒนาในระดับบุคคล คือ การพัฒนา ความรู้ สติปัญญาทั้งร่างกายและจิตใจ รวมทั้งการหล่อหลอมให้เกิดการใช้ความรู้ คุณธรรม จริยธรรมเพื่อเข้าใจผู้อื่นนำมาซึ่งความสงบสุขและสันติภาพในสังคม

11.3 ลักษณะการยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม

สำนักทดสอบทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2544, หน้า 34) กล่าวถึงลักษณะการยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรมของผู้เรียน ดังนี้ 1) การแสดงความคิดเห็นอย่างสุภาพ และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความเข้าใจ 2) การแสดงมารยาทที่เหมาะสมตามวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกัน 3) การเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน และ 4) การปรับตัวและร่วมกิจกรรมตามบริบททางวัฒนธรรมและสังคม

โดยสำนักทดสอบทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดระดับคุณลักษณะของผู้เรียนในการยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรมไว้ 5 ระดับ ดังนี้

ระดับ 1

1. ผู้เรียนไม่สามารถแสดงความคิดเห็นหรือพูดคุยกันด้วยความสุภาพไม่รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความเข้าใจที่ดี
2. แสดงมารยาทที่ไม่เหมาะสมไม่ให้เกิดเกียรติกันและกันเช่นแสดงอาการดูหมิ่นหรือรังเกียจในเรื่องที่ตนไม่ชอบ
3. ไม่เห็นคุณค่าวัฒนธรรมที่แตกต่างไม่ยอมรับร่วมกิจกรรมที่แตกต่างทางความคิด/วัฒนธรรม

ระดับ 2

1. ผู้เรียนสามารถแสดงความคิดเห็นพูดคุยกันด้วยความสุภาพรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความเข้าใจที่ดีเป็นบางครั้ง
2. แสดงมารยาทที่เหมาะสมให้เกิดเกียรติกันและกันเช่นไม่แสดงอาการดูหมิ่นหรือรังเกียจในเรื่องที่ตนไม่ชอบโดยต้องมีผู้คอยชี้แนะกำกับควบคุม

3. เห็นความแตกต่างทางวัฒนธรรมเป็นปัญหาและร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมเมื่อมีความจำเป็น

ระดับ 3

1. ผู้เรียนสามารถแสดงความคิดเห็นพุดคุยกันด้วยความสุภาพรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความเข้าใจที่ดี

2. แสดงมารยาทที่เหมาะสมให้เกียรติกันและกันเช่นไม่แสดงอาการดูหมิ่นหรือรังเกียจในเรื่องที่ตนไม่ชอบ

3. เห็นคุณค่าวัฒนธรรมที่แตกต่างและร่วมกิจกรรมที่แตกต่างทางวัฒนธรรมตามสถานศึกษาจัดขึ้นด้วยความเต็มใจ

ระดับ 4

1. ผู้เรียนสามารถแสดงความคิดเห็นพุดคุยกันด้วยความสุภาพรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความเข้าใจที่ดี

2. แสดงมารยาทที่เหมาะสมให้เกียรติกันและกันเช่นไม่แสดงอาการดูหมิ่นหรือรังเกียจในเรื่องที่ตนไม่ชอบ

3. เห็นประโยชน์ของการมีวัฒนธรรมที่หลากหลายในสังคมปรับตัว

4. ร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมและสังคมท้องถิ่นและปรับตัวได้อย่างกลมกลืนทั้งในและนอกสถานศึกษาด้วยความเต็มใจ

ระดับ 5

1. ผู้เรียนสามารถแสดงความคิดเห็นพุดคุยกันด้วยความสุภาพรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความเข้าใจที่ดี

2. แสดงมารยาทที่เหมาะสมให้เกียรติกันและกันเช่นไม่แสดงอาการดูหมิ่นหรือรังเกียจในเรื่องที่ตนไม่ชอบ

3. เห็นประโยชน์ของการมีวัฒนธรรมที่หลากหลายในสังคม

4. ร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมและสังคมท้องถิ่นและปรับตัวได้อย่างกลมกลืนทั้งในและนอกสถานศึกษาด้วยความเต็มใจเป็นแบบอย่างที่ดีและสามารถแนะนำโน้มน้าวผู้อื่นให้เข้าใจได้

บัญญัติ ยงยวน, จิระพันธ์ เตเมะ, และอินทรา หิรัญสาย (2553, หน้า 745-746) กล่าวถึงลักษณะการยอมรับความหลากหลายวัฒนธรรม เช่น ชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนา ขนบประเพณีและวิถีชีวิต ไว้ดังนี้

1. ลักษณะการยอมรับความหลากหลายวัฒนธรรมด้านชาติพันธุ์ หมายถึง ความคิด ความเชื่อ ความรู้สึกและพฤติกรรมของบุคคล ในลักษณะของความเข้าอกเข้าใจ การยอมรับในคุณค่าของบุคคลที่มีความแตกต่างทางชาติพันธุ์ สามารถเข้าร่วมกิจกรรมการอยู่อาศัย การเรียน การทำงาน การใช้บริการกับบุคคลต่างชาติพันธุ์ โดยปราศจากอคติ และการแบ่งแยก

2. ลักษณะการยอมรับความหลากหลายวัฒนธรรมด้านภาษา หมายถึง ความคิด ความเชื่อ ความรู้สึกและพฤติกรรมของบุคคลในลักษณะของความเข้าอกเข้าใจ ยอมรับในคุณค่าของภาษาพูด ภาษาเขียนที่มีความแตกต่างจากตน พร้อมทั้งจะเรียนรู้และทำความเข้าใจในภาษานั้นๆ โดยปราศจากอคติ

3. ลักษณะการยอมรับความหลากหลายวัฒนธรรมด้านศาสนา หมายถึง ความคิด ความเชื่อ ความรู้สึกและพฤติกรรมของบุคคลในลักษณะของความเข้าอกเข้าใจ ยอมรับในคุณค่าของศาสนาที่มีความแตกต่างจากตน เคารพต่อความเชื่อและการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาของบุคคลโดยปราศจากอคติ

4. ลักษณะการยอมรับความหลากหลายวัฒนธรรมด้านชนบประเพณี หมายถึง ความคิด ความเชื่อ ความรู้สึกและพฤติกรรมของบุคคลในลักษณะของความเข้าอกเข้าใจ ยอมรับในคุณค่าของชนบประเพณีที่มีความแตกต่างจากตน เคารพต่อความเชื่อ และประเพณีปฏิบัติของบุคคลได้แก่ เทศกาลงานบุญ งานรื่นเริง การเล่น การแสดงและศิลปะโดยปราศจากอคติ

5. ลักษณะการยอมรับความหลากหลายวัฒนธรรมด้านวิถีชีวิต หมายถึง ความคิด ความเชื่อ ความรู้สึกและพฤติกรรมของบุคคลในลักษณะของความเข้าอกเข้าใจ ยอมรับในคุณค่าของวิถีชีวิตที่มีความแตกต่างจากตน เคารพต่อความเชื่อและการปฏิบัติของบุคคล ได้แก่ การแต่งกาย การกินการอยู่อาศัยโดยปราศจากอคติ

สรุป ลักษณะการยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรมหมายถึง พฤติกรรม การแสดงออกของบุคคล ที่แสดงออกในลักษณะของความเข้าอกเข้าใจและยอมรับในความแตกต่างทางวัฒนธรรมของบุคคลอื่น ได้แก่ การแสดงความคิดเห็นอย่างสุภาพและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความเข้าใจแสดงมารยาทที่เหมาะสมให้เกิดเกียรติและไม่แสดงอาการดูหมิ่นหรือรังเกียจในเรื่องที่ตนไม่ชอบ พร้อมทั้งจะเรียนรู้และทำความเข้าใจในภาษาอื่นๆด้วยความเต็มใจ ร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมและสังคมท้องถิ่นอื่นๆ ด้วยความเต็มใจ และเคารพต่อความเชื่อและการปฏิบัติของบุคคลที่นับถือศาสนาอื่นเป็นต้น

ดังนั้นการยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรมหมายถึง ทักษะคติ ความรู้สึกและการแสดงออกของบุคคลในลักษณะของความเข้าอกเข้าใจ และยอมรับในความแตกต่างในด้านต่างๆ ของบุคคล เช่น ชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนา ชนบประเพณีและวิถีชีวิต พร้อมทั้งจะดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมที่มีความหลากหลายโดยปราศจากอคติ วัดได้จาก 1)แสดงมารยาทที่เหมาะสมกับบุคคลอื่น 2) เรียนรู้และทำความเข้าใจในภาษาอื่นๆ ด้วยความใจ 3) ร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรม

และสังคมท้องถิ่นอื่นๆ ด้วยความเต็มใจ 4) แสดงความคิดเห็นอย่างสุภาพและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความเข้าใจและ 5) เคารพต่อความเชื่อและการปฏิบัติของบุคคลที่นับถือศาสนาอื่นเป็นต้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

กิตติศักดิ์ ผาสี (2549, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความพึงพอใจของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อคุณลักษณะของผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาด้านผู้เรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 พบว่า ความพึงพอใจของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อคุณลักษณะของผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาด้านผู้เรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายมาตรฐาน พบว่า มาตรฐานที่มีค่าเฉลี่ยสูง 3 ลำดับแรก คือ มาตรฐานที่ 10 มีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี มาตรฐานที่ 12 มีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรีและกีฬา มาตรฐานที่ 11 ปลอดภัยจากสิ่งเสพติดให้โทษและสิ่งมอมเมา ส่วนมาตรฐานที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มาตรฐานที่ 6 มีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554, หน้า ๗ - ๓) ได้ศึกษาสภาพปัจจุบันความคาดหวังและความต้องการในการพัฒนาโรงเรียนสู่ประชาคมอาเซียนและพัฒนามาตรฐานและยุทธศาสตร์ในการพัฒนาโรงเรียนสู่ประชาคมอาเซียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงบรรยาย (descriptive research) สืบหาข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากโรงเรียนนำร่องในโครงการพัฒนาโรงเรียนสู่ประชาคมอาเซียนกลุ่มตัวอย่างเป็นสถานศึกษาระดับขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการจำนวน 3 กลุ่มรวมทั้งสิ้น 83 แห่งและสัมภาษณ์เชิงลึกจากสถานศึกษาในกลุ่มประเทศอาเซียนจำนวน 10 ประเทศผู้ให้ข้อมูลเป็นนักเรียนจำนวน 46 คน และครูจำนวน 27 คนที่เข้าประชุมในโครงการพัฒนาสถานศึกษาสู่ประชาคมอาเซียนที่จังหวัดนครนายกปี 2553 เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ลักษณะเครื่องมือเป็นแบบเลือกตอบและข้อคำถามปลายเปิดโดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 20 คนพิจารณาให้ข้อคิดเห็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติมพร้อมทั้งตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยจัดทำเป็นแบบสอบถามจัดส่งให้กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งทำงานรับราชการรัฐวิสาหกิจผู้บริหารสถานศึกษาและอาชีพอื่น ๆ จำนวน 32 คนเป็นผู้ให้ข้อมูลหลังจากนั้นได้นำเสนอมาตรฐานและยุทธศาสตร์ในการพัฒนาโรงเรียนสู่ประชาคมอาเซียนในที่ประชุมคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อให้ระดับผู้บริหารสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ทรงคุณวุฒิร่วมกันพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความ

เหมาะสมและความเป็นไปได้ของมาตรฐานและยุทธศาสตร์ในการพัฒนาโรงเรียนสู่ประชาคมอาเซียนลักษณะเครื่องมือเป็นแบบเลือกตอบมาตรฐานค่าและคำถามปลายเปิดและได้มีการเผยแพร่มาตรฐานและยุทธศาสตร์ในการพัฒนาโรงเรียนสู่ประชาคมอาเซียนแก่กลุ่มเป้าหมายต่างๆประกอบด้วยสถานทูตกลุ่มประเทศอาเซียนสถานทูตไทยประจำประเทศอาเซียนสำนักงานเลขาธิการอาเซียนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสถานศึกษาสำหรับใช้เป็นมาตรฐานเทียบเคียงในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาสู่ประชาคมอาเซียนและใช้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนการดำเนินงานให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม โดยนำมากำหนดเป็นนโยบายและแผนงานในการจัดทำงบประมาณในปี 2555 และนำเสนอข้อมูลผ่านที่ประชุมของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเผยแพร่ผ่านเว็บไซต์สำนักนโยบายและแผนจัดทำแผนการดำเนินงานปีงบประมาณ 2555 และจัดทำเป็นเอกสารวิชาการจัดส่งให้สถานศึกษาในสังกัดลงสู่การปฏิบัติเพื่อพัฒนาเป็นเกณฑ์ระดับคุณภาพแนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้และการติดตามตรวจสอบและประเมินคุณภาพโรงเรียนดังนี้คือมาตรฐานในการพัฒนาโรงเรียนสู่ประชาคมอาเซียนแบ่งเป็น 3 ด้านได้แก่มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน (4 มาตรฐาน 19 ตัวบ่งชี้มาตรฐานด้านคุณภาพการจัดการศึกษา (3 มาตรฐาน 16 ตัวบ่งชี้) มาตรฐานด้านคุณภาพการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ (1 มาตรฐาน 4 ตัวบ่งชี้) และยุทธศาสตร์ในการพัฒนาโรงเรียนสู่ประชาคมอาเซียนได้แก่ยุทธศาสตร์การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาสู่ความเป็นอาเซียน (5 ยุทธศาสตร์ย่อย) ยุทธศาสตร์ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถทางด้านภาษาและเจตคติในการจัดการศึกษาสู่ประชาคมอาเซียนแก่ผู้บริหารครูและบุคลากรทางการศึกษา(5 ยุทธศาสตร์ย่อย) ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการโดยใช้เครือข่าย (5 ยุทธศาสตร์ย่อย) และยุทธศาสตร์การส่งเสริมและพัฒนาสื่อและเทคโนโลยี(4 ยุทธศาสตร์ย่อย) และได้จัดทำเป็นเอกสารวิชาการจัดส่งให้สถานศึกษาในสังกัดลงสู่การปฏิบัติเพื่อพัฒนาเป็นเกณฑ์ระดับคุณภาพแนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้และการติดตามตรวจสอบและประเมินคุณภาพโรงเรียน

เจลิยว เกื่อนภา(2554, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการดำเนินงานเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนของโรงเรียนเครือข่ายศูนย์อาเซียนศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรีเขต 1 พบว่าการดำเนินงานเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนของโรงเรียนเครือข่ายศูนย์อาเซียนศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรีเขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมากโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปน้อยคือด้านคุณภาพผู้เรียนด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ด้านการบริหารจัดการและด้านปัจจัยสนับสนุนตามลำดับและเมื่อการเปรียบเทียบการดำเนินงานเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนของโรงเรียนเครือข่ายศูนย์อาเซียนศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรีเขต 1 จำแนกตามเพศ ในภาพรวมและด้านการบริหารจัดการมีระดับความคิดเห็นต่อการดำเนินงานเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนของโรงเรียนไม่แตกต่างกันแต่เมื่อเปรียบเทียบแยกรายด้านพบว่า มีระดับความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

ระดับ.05 ในด้านปัจจัยสนับสนุนและด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้และมีระดับความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในด้านคุณภาพผู้เรียนเมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษา ในภาพรวม ด้านปัจจัยสนับสนุนและด้านการบริหารจัดการ มีระดับความคิดเห็นต่อการดำเนินงานเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนของโรงเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้และด้านคุณภาพผู้เรียนมีระดับความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 เมื่อจำแนกตามสถานภาพ ในภาพรวม ด้านปัจจัยสนับสนุนด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้และด้านคุณภาพผู้เรียนมีระดับความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ส่วนด้านการบริหารจัดการมีระดับความคิดเห็นไม่แตกต่างกันเมื่อจำแนกตามขนาดสถานศึกษาในภาพรวมและทุกรายด้าน คือด้านปัจจัยสนับสนุนด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ด้านการบริหารจัดการและด้านคุณภาพผู้เรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

เอรวรรณ สมรักษา (2555, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการสำรวจความพร้อมและแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 พบว่า ผู้บริหารมีสภาพการปฏิบัติงานจริง คือ ด้านการเผยแพร่ความรู้เรื่องอาเซียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 อยู่ในระดับมาก ด้านสื่อการเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 อยู่ในระดับมาก ด้านหลักสูตรสถานศึกษาสู่ประชาคมอาเซียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 อยู่ในระดับมาก และด้านแนวทางการบริหารจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 อยู่ในระดับมาก ดังนั้นการสำรวจความพร้อมและแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 มีคุณภาพสามารถนำไปพัฒนาการเรียนการสอนได้จริง

ราตรี สิงาม (2555, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า การเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ มีการดำเนินการเตรียมความพร้อมทั้งด้านนโยบายของผู้บริหารโรงเรียนและด้านการจัดการเรียนรู้ระดับปฏิบัติการโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.39, 3.34$) แต่มีบางด้านที่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในส่วนที่เกี่ยวกับอาเซียน เช่น การแทรกเนื้อหาในหลักสูตรทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ เปิดสอนรายวิชาเพิ่มเติมสอดแทรกในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สนับสนุนส่งเสริมให้ครูและบุคลากรในโรงเรียนได้มีโอกาสเข้ารับการอบรมประชุม สัมมนา ตลอดจนศึกษาดูงานการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนทั้งภายในประเทศและประเทศสมาชิกอาเซียน นอกจากนี้ผู้บริหารยังมีวิสัยทัศน์กว้างไกลเล็งเห็นความสำคัญ กระตือรือร้นในการเตรียมความพร้อมของโรงเรียนสู่ประชาคมอาเซียนตามลำดับ ส่วนการเตรียมความพร้อมด้านการจัดการเรียนรู้ระดับปฏิบัติการที่อยู่ในระดับมาก

ได้แก่ ครู บุคลากร เล็งเห็นความสำคัญเข้ารับการอบรม ประชุม สัมมนา เพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับอาเซียน มีการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ใหม่ ๆ วางแผนและออกแบบการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับอาเซียน ตลอดจนใช้สื่อเทคโนโลยี นวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียนด้วยวิธีการที่หลากหลายและดึงดูดความสนใจนักเรียนตามลำดับ

ชัยยนต์ เสรีเรืองยุทธ (2556, หน้า 86) ได้วิจัยเกี่ยวกับการบริหารการเรียนรู้อุทิศประชาคมอาเซียนของโรงเรียนประชาณีเวศน์ สำนักงานเขต จตุจักร กรุงเทพมหานคร พบว่า การบริหารการเรียนรู้อุทิศประชาคมอาเซียนของโรงเรียนประชาณีเวศน์ สำนักงานเขต จตุจักร กรุงเทพมหานคร ภาพรวมมีการปฏิบัติงานในการบริหารจัดการเรียนรู้อุทิศประชาคมอาเซียนอยู่ในระดับปานกลาง มีการปฏิบัติงานในระดับมาก 3 ด้านคือ ด้านที่ 1 ด้านการบริหารจัดการ ด้านที่ 2 ด้านการเรียนการสอน ด้านที่ 3 ด้านกิจกรรมสัมพันธ์ชุมชน พบว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดด้านต่าง ๆ เรียงตามลำดับดังนี้ 1) การตั้งชมรมอาเซียนในสถานศึกษา 2) จัดการเรียนรู้เกี่ยวกับอาเซียนโดยการจัดทำเป็นรายวิชาเพิ่มเติม 3) ตั้งผู้แทนจากชุมชนผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหน่วยงานภาครัฐและเอกชนร่วมเป็นคณะกรรมการสู่ประชาคมอาเซียน และ 4) จัดค่ายภาษาอังกฤษให้นักเรียนอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง

สรศักดิ์ บัวแย้ม (2556, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สหวิทยาเขต ะยอง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 พบว่า การเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สหวิทยาเขต ะยอง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านและเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก พบว่า ด้านการบริหารงานบุคคลมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านบริหารงานทั่วไปและด้านงานวิชาการ ส่วนด้านงานงบประมาณมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

ต่อตระกูล บุญปลูก (2557, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการเตรียมความพร้อมด้านการจัดการเรียนรู้ของครูและผู้บริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านเวียงพานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงราย เขต 3 พบว่า ครูมีความพร้อมตามตัวชี้วัดทั้งสิ้น 4 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) ครูผู้สอนมีความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน 2) ครูใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลและการเผยแพร่ผลงานทั้งระบบออนไลน์และออฟไลน์ 3) ครูใช้เทคนิคและวิธีสอนที่หลากหลายในการจัดการเรียนรู้ และ 4) ครูใช้การวิจัย สื่อ นวัตกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ตัวชี้วัดที่ยังมีอุปสรรคและปัญหา มีทั้งสิ้น 4 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) ครูสามารถใช้ภาษาต่างประเทศในการสื่อสาร 2) ครูใช้หนังสือ ตำราเรียนและสื่อที่เป็นภาษาต่างประเทศในการจัดการเรียนรู้ และ 3) ครูสามารถแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้ในประเทศ และกลุ่มประชาคมอาเซียน ด้านผู้บริหารมีความพร้อมตามตัวชี้วัดทั้งสิ้น 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ในการจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียน 2) ผู้บริหารมีความสามารถในการบริหารจัดการ

ภายใต้สภาวะการณ์จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ3)ผู้บริหารมีความสามารถในการนิเทศติดตามผลการดำเนินงาน ตัวชี้วัดที่ยังมีอุปสรรคและปัญหามีทั้งสิ้น 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) ผู้บริหารมีทักษะในการใช้ภาษาอังกฤษ เพื่อการสื่อสารและทักษะการใช้ 2) ผู้บริหารมีความสามารถในการประสานเครือข่ายเพื่อความร่วมมือการจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียน และ3) ผู้บริหารมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในการติดต่อสื่อสารกับภาคีเครือข่ายในกลุ่มประชาคมอาเซียนอุปสรรค และปัญหาที่พบในหลายตัวชี้วัดล้วนเกี่ยวเนื่องจากปัญหาด้านการขาดทักษะการใช้ภาษาอังกฤษทั้งของครูและผู้บริหาร และปัญหาด้านภาคีเครือข่ายความร่วมมือระหว่างประเทศที่ไม่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม

รัชณี ศรีมงคล (2557, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความคิดเห็นของครูและแนวทางพัฒนาคุณลักษณะนักเรียนสู่ประชาคมอาเซียนของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 พบว่า 1) คุณลักษณะของนักเรียนสู่ประชาคมอาเซียน โดยรวมมีคุณลักษณะอยู่ในระดับปานกลาง 2) แนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนสู่ประชาคมอาเซียน พบว่า 2.1) ด้านความรู้ สถานศึกษาควรส่งเสริมพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ครูควรได้รับการพัฒนาด้านภาษาอังกฤษ จัดอบรมเพื่อเสริมสร้างความรู้ของนักเรียนเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนให้มากขึ้น โดยเฉพาะด้านความรู้เกี่ยวกับกฎหมายต่างประเทศที่นักเรียนมีความรู้ที่น้อยที่สุด 2.2) ด้านทักษะ/กระบวนการ ฝึกฝนนักเรียนให้เกิดทักษะการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษ จัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับนโยบาย โดยเฉพาะด้านความสามารถในการสื่อสาร และ2.3) ด้านเจตคติ ให้สถานศึกษาส่งเสริมให้นักเรียนมี ภูมิใจและตระหนักถึงความสำคัญของความเป็นไทยและอาเซียน

2. งานวิจัยต่างประเทศ

กอร์ล่า (Gholar2006, อ้างถึงในสุรศักดิ์ ประทานวโรปัญญา,2557, หน้า 25) ได้เสนอรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กผ่านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับเด็กโดยจัดเป็นศูนย์คุณลักษณะศึกษา เพื่อการศึกษาและสร้างกิจกรรมต่าง ๆ ที่พัฒนาเน้นการเสริมสร้าง การยอมรับตนเอง (self-esteem) เน้นการพัฒนาการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมทางสติปัญญา (cognitive area) ในด้านความรู้ความเข้าใจในคุณลักษณะที่ดี ตลอดจนการพัฒนาด้านจิตใจ (affective area) ของนักเรียน ซึ่งจะส่งผลต่อการประพฤติปฏิบัติตนของเด็กรวมถึงการบูรณาการการสอนและการสอดแทรกเรื่องคุณลักษณะที่ดีในการสอนวิชาต่าง ๆ ที่บูรณาการและสอดแทรกเข้ากับหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนปกติ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะให้ได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองจากกิจกรรมการเรียนรู้หรือประสบการณ์ที่หลากหลาย ได้แก่ กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ (cooperative learning) การแสดงบทบาทสมมติ (role playing) ที่เน้นการคิดสร้างสรรค์ (creative thinking) และกลยุทธ์ต่าง ๆ ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคล Berkowitz. M. W., & Bier, M. C. (2005)

เบอร์โควิทซ์, และเบียร์ (Berkowitz, & Bier 2005, อ้างถึงในสุรศักดิ์ ประทานวรปัญญา , 2557, หน้า 26) เสนอว่า คุณลักษณะศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะไม่ควรใช้การเพิ่มโปรแกรมหรือกิจกรรมเข้าไปในโรงเรียน หากแต่ควรแปรเปลี่ยนวัฒนธรรมของโรงเรียนและการดำเนินชีวิตนั้น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับ Michigan State University Extension (2005, อ้างถึงในสุรศักดิ์ ประทานวรปัญญา, 2557, หน้า 26) ได้เสนอแนวทางการจัดคุณลักษณะศึกษาเพื่อพัฒนาจริยธรรมของเด็กและเยาวชนของมูลนิธิจริยธรรมโจเซฟีน (Josephine Institute of Ethics) โดยจัดเป็นโครงการต่าง ๆ ที่พัฒนาจริยธรรมต่าง ๆ ให้แก่เด็กและเยาวชนตามโรงเรียนและองค์กรต่าง ๆ ทั่วประเทศ โดยมีชุดกิจกรรมที่เรียกว่า “Character Counts” ที่ใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะที่ดีของเด็กในช่วงอายุต่าง ๆ 5 ช่วง ได้แก่ 4–6 ปี, 6–9 ปี, 9–11 ปี, 11–13 ปี และวัยรุ่น โดยมีคุณลักษณะที่สำคัญ 6 ประการ (six pillars of character) ที่มุ่งสร้างเสริมให้เกิดกับนักเรียนโดยการจัดการเรียนการสอนหรือการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความเคารพผู้อื่น ความรับผิดชอบ ความยุติธรรม การดูแลใส่ใจเกื้อกูลและความเป็นพลเมืองที่ดี ซึ่งดังกล่าวสอดคล้องกับ

Character Education Partnership (2005, อ้างถึงในสุรศักดิ์ ประทานวรปัญญา , 2557, หน้า 27) เสนอว่า สำหรับแนวคิดการพัฒนาคุณลักษณะของเด็กนั้น ไม่สามารถระบุวิธีการใดวิธีการหนึ่งได้อย่างเฉพาะเจาะจงว่าจะมีประสิทธิภาพในการจัดคุณลักษณะศึกษาให้ได้ผลดีพอ แต่มีหลักการสำคัญ 11 ประการในการจัดคุณลักษณะศึกษา เพื่อเสริมสร้างพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนในการกำหนดนโยบายของสถานศึกษาควรยึดถือ ซึ่งประกอบด้วย

1. ส่งเสริมและให้ความสำคัญกับค่านิยมเชิงจริยธรรม โดยทำให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการมีจริยธรรมว่าเป็นคุณสมบัติของคนดีหรือคนที่มีคุณลักษณะที่ดี
2. ให้นิยามคำว่า “คุณลักษณะ” ให้เข้าใจง่าย โดยรวมความหมายในเชิงความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมเข้าเป็นองค์ประกอบของคุณลักษณะในเรื่องเดียวกัน
3. ใช้วิธีการพัฒนาคุณลักษณะที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้พัฒนาตนเองโดยตรงตามการศึกษาวิจัยเฉพาะกลุ่มหรือวิจัยในชั้นเรียนโดยมีขอบเขตอย่างรอบด้านและมีประสิทธิภาพ
4. สร้างเครือข่ายโรงเรียนและชุมชนในการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียน
5. ควรเปิดโอกาสและจัดประสบการณ์การแสดงออกในทางคุณธรรม
6. จัดการผนวกการพัฒนาคุณลักษณะเข้ากับหลักสูตรวิชาการในแผนที่สอน
7. ครูผู้สอนพยายามส่งเสริมแรงจูงใจทางบวกให้เกิดขึ้นในตัวนักเรียน
8. ควรจัดให้มีการอบรมบุคลากรทางการศึกษาเพื่อให้มีโอกาสพัฒนาคุณลักษณะที่ดีของตนเองเสียก่อนเช่นเดียวกันกับที่จัดโปรแกรมการพัฒนาคุณลักษณะนักเรียน
9. ส่งเสริมการเป็นผู้นำคุณธรรมสนับสนุนคุณลักษณะศึกษาอย่างต่อเนื่อง

10. จัดให้สมาชิกในครอบครัวชุมชนมีส่วนร่วมในการสร้างคุณลักษณะที่ดีให้แก่ผู้เรียน อาทิ การจัดทำโครงการของสถานศึกษาเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง และสถาบันคุณธรรมทางศาสนาต่าง ๆ อาทิ เช่น การนำครอบครัวไปศาสนสถานของแต่ละศาสนาในการปฏิบัติศาสนกิจยังสถานที่ที่เป็นต้นแบบทางคุณธรรมประจำท้องถิ่นนั้นๆ

11. ประเมินคุณลักษณะต่าง ๆ ของนักเรียนทั้งโรงเรียนและการดำเนินการของบุคลากรของโรงเรียนในการพัฒนาคุณลักษณะต่าง ๆ ของนักเรียน